

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

~~27.11~~ H

~~B. 11~~

1937

202

14

8

ARBEJDER HØJSKOLEN

DECBR 1937

Statens pædagogiske Statseksamen
København V.

ARBEJDERHØJSKOLEN

ELEVSKRIFT

FOR ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLE OG
ROSKILDE HØJSKOLE

NR. 14
DECEMBER 1937

UDGIVET AF
ELEVFORENINGERNE I SAMARBEJDE MED
ARBEJDERNES OPLYSNINGSFORBUND

Statens pædagogiske Studiesamling
København V.

~~37.41~~

~~00~~

H

~~1937~~

DANSK ANDELS TRYKKERI

1226/1940

Statens pædagogiske Studiesamling
København V.

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Bonde-Arbejder-Linjen, af <i>Poul Hansen</i>	5
Dramaet paa Eurasiens Østkant, af <i>Frode Kristensen</i>	11
Ungdommen og Filmen, af <i>Harald Engberg</i>	23
Thomas Garrigue Masaryk, af <i>Selma Kristensen</i>	33
Er Biologi noget, der vedkommer Hvermand? af <i>Johs. Bjerre</i>	41
A-B-C-Visen, af <i>Mogens Lorentzen</i>	46
Hollandsk Litteratur, af <i>J. van Praag</i>	48
Kulturarv och kulturarbete, af <i>Richard Sandler</i>	52
Det britisk-nordiske Kursus i Roskilde, af <i>Poul E. Poulsen, Oskar Svedahl, Oluf Carlsson og Dagny Jensen</i>	57
Paa Ferie i Danmark; to Englændere fortæller, af <i>Winifred Lee og C. Dougherty</i>	66
Brev fra Arbejdsdirektør <i>Vater</i>	71
Esbjerg Arbejderhøjskole Sommeren 1937, af Forstander <i>Poul Hansen</i>	73
Roskilde Højskole Sommeren 1937, af Forstander <i>Hj. Gammelgaard</i>	83
Roskilde Højskoles Elevforening	94
Sang ved Elevmødet 3.—4. Juli 1937, af <i>Knud Damgaard</i>	96

REDAKTION:

Michael Andersen, Oluf Bertolt, Børge Christensen,
Chr. Christiansen, Hj. Gammelgaard, Poul Hansen, Hans Holm, Ib Kolbjørn og
Svend Anker Larsen.

BONDE-ARBEJDER-LINJEN

AF FORSTANDER POUL HANSEN

For 150 Aar siden var der ca. 800.000 Mennesker i Danmark. Siden da er Bybefolkningen 10 doblt, medens Landbefolkningen kun er 3 doblt. Havde de 150 Aars Erhvervs muligheder været lige store begge Steder, er det vel sandsynligt, at det store Flertal af Indvandrene havde foretrukket at blive, hvor de var, og at Slægtskabet mellem Landets og Byens Folk havde været betydeligt tyndere i Dag, end det faktisk er. Men selv om det stadig er stærkt nok til at opretholde Forestillingen om en fælles dansk Egenart, skjuler der sig alligevel under Slægtskabet Forhold, der viser, at den saakaldte Skranke mellem Land og By er mere end overfladiske Interessesætninger. Slægtskabet er næsten udelukkende opretholdt ved en ensidig Indvandring fra Land og By. Medens man med den største Lethed finder Landboere, hvis hele Slægt gennem mange Generationer har levet paa Landet, er det sjældent at træffe paa blot 3 eller 4 Generationers Byboere. Opblandingen med Bondeblod er saa intens, at den tager næsten alle med.

Man kan sikkert gaa endnu videre og antage, at det var de langsomme, tunge og stædige Temperamenter med de stærke Bindinger til det een Gang kendte, der forblev paa Landet, medens deres Modsætninger droges til Byerne. Vi faar derved to psykologiske Typer, hvoraf Bondens vel er den mest rendyrkede.

En anden Delingslinie, den kulturhistoriske, ligger mere klart for Dagen. Bondens Historie har i langt højere Grad et lokalt dansk Særpræg end Arbejderens, der er næsten identisk med alle andre Arbejderes i Nutidens Industrilande. Selv om hverken Landboreformerne, Venstrepartiet, Andelsbevægelsen eller vel ikke engang Højskolebevægelsen kan siges at være uden nær Forbindelse i Udspringet med samtidige Bevægelser eller Tanker i de store Nabolande, faar de alligevel et dansk Særpræg, som navnlig træder stærkt i Øjnene for de to sidstes Vedkommende.

Baade Landboreformerne og den senere Husmandsbevægelse udviklede og fastholdt en demokratisk Jordfordeling, som sikkert er en af de bærende Ejendommeligheder i dansk Bondeliv. De smaa Brug blev de stærkt dominerende, og Afstanden mellem Husmand og Bonde blev ikke større, end at de uden Besvær kunde bygge en fælles Andelsbevægelse og en næsten fælles Højskolebevægelse. Den engelske Arbejderidé, Kooperationen, groede ind i samtlige danske Bondesind, blev til Andelsbevægelsen, som Bonden helt og fuldt føler som sin Ejendom uden et Blik til de Industriarbejdere, der fik Idéen.

Ligesom Gaardbesiddelsen oftest har været det Grundlag, Slægtsfølelsen har bygget paa, saaledes fundamenterede Andelsbevægelsen den landsomfattende Bonde-

følelse — eller Bondens Klassebevidsthed om man vil. Ved Andelsbevægelsen udskiltes og rationaliseredes en Del af Bondegaardens Funktioner. Dermed fik det moderne Effektivitetskrav, Tekniken, Stordriften, Videnskaben sin Plads i dansk Landbrug og skabte den sejrige Bonde, der — tro mod sin lukkede Landboindstilling — hellere takker Vorherre og sig selv end Tekniken og Videnskaben for Sejren.

Men Bondens Indstilling paa sin egen kendte Verden og Mistænksomhed over for alt, der ikke falder naturligt sammen med hans Omgangskreds, er naturligvis meget ældre. Da man første Gang gik til Folketingsvalg i Danmark i 1849, valgtes 60 Embedsmænd o. l., 10 Forretningsmænd, 7 Godsejere — og 37 Bønder. Landboens Valg var klassepræget, den øvrige Befolkning valgte i Hovedsagen Folk, der ogsaa havde været de styrende under Enevælden. Under 80ernes Kamp mod Estrups provisoriske Finanslove støbtes Bondebevidstheden endnu stærkere sammen, og med Systemskiftet i 1901 lagdes der op til en politisk Gerning under Magt og Ansvar.

Det blev aldrig til en stor Indsats: De første Spirer til en tidssvarende Sociallovgivning, Forsvaret og kommunal Valgret for Kvinder er det eneste, der huskes. Albertisagen satte den første Kæp i Hjulet, og faa Aar efter indledede Verdenskrigen en ny Periode, som ikke levnedes Bondens politiske Frihedsideer nogen Plads. Hverken Danmark eller Verden kunde længere regeres liberalt. Det er heller ikke det politiske, der i Dag binder den danske Bondebefolkning sammen.

Bondens Særpræg blev yderligere uddybet, fordi Folkehøjskolen i Praksis blev en Bondehøjskole. Ved sin Historieundervisning sprængte Højskolen noget af Snæverheden fra Lokalomraadet, Sognet, Landsdelen ud af den danske Bondes Sind og gjorde ham til Dansker, — eller rettere til Bondedansker. For han kom aldrig til at tænke og føle i nøjere Samklang med den øvrige Befolkning. Paa en Maade blev hans Liv rigere end andres, fordi han gennem Højskolen fik afklaret sin Sans for indre Værdier. Maaske er Livet i Naturen Oprindelsen til denne Sans. Under Aars-tidernes Skiften har Bonden en stadig Lejlighed til at opleve stærke Kræfter uden for sig selv, universelle Kræfter, som han kun kan affinde sig med ved at indordne sig under dem. Det er denne Spænding i Sindet mellem det store Kosmos og det lille Jeg, der gør det saa naturligt for ham at tro paa Gud.

Hvor anderledes med Byens Arbejdere. Aldous Huxley har udtrykt det skarpt, naar han siger (i »Vi blindede Trælle«): I en moderne Storby er det muligt at glemme, at der i det Hele taget findes noget, der hedder Natur — navnlig Natur i dens mere umenneskelige og fjendtlige Former. Halvdelen af Europas Befolkning lever i et Univers, der er fuldkommen »hjemmelavet«. Den moderne Civilisation med dens store Byer og beundringsværdige Teknik har bygget en Mur af Menneskeværk op

omkring Bybefolkningen. Spændingsforholdet i Industriarbejderens Liv kom til at ligge indenfor denne Ramme. Mennesket kom for ham til at staa helt i sit eget Værks Tegn. Verden var skabt af Mennesker og kunde derfor ogsaa forandres af Mennesker. Arbejderen levede i en Verden, hvortil andre havde Ejendomsretten. Der var intet overvældende Kosmos, men Kapitalister, der havde indrettet Verden saa infamt, at Arbejderens eneste Vej til Livet førte hen til Kapitalistens Dør, hvor han kunde sælge sin Arbejdskraft, dersom han var billig nok, og der ellers var Brug for den. Den lave Løn, der navnlig i Begyndelsen laa paa Eksistensminimum, og det stærke Usikkerhedsmoment i Beskæftigelsen maatte binde Sind og Tanke og føre med sig de kæmpemæssige materialistiske Arbejderorganisationer, hvis Formaal det blev at ændre Kapitalistens »hjemmelavede« Verden, saa den blev til at leve i for Arbejdere.

Baade Bonden og Arbejderen knyttede deres Verden sammen med en international Idé. Bonden saa hen til et frit Verdenssamfund, hvor han kunde afsætte sine Produkter og købe billige Industrivarer til Gengæld. I Kraft af sine dygtige og paa sin Vis socialistiske Andelsorganisationers Stordrift kunde han klare sig i Konkurrencen. Men ellers ragede den øvrige Verden ham overordentlig lidt, og han ofrede ikke mange Tanker paa den danske Industribefolkning, der — indbefattende en stadig voksende Strøm af hans egne Sønner og Døtre — efter hans Idé skulde vinde et lille Lands Industri en Plads i Frihandelssamfundet, der svarede til Landbrugets. Det Naboskab til de store Industriomraader, der havde muliggjort Landbrugets sejrige Fremstød, maatte netop blive en Vanskelighed, naar det gjaldt om at lave konkurrencedygtig Industri herhjemme.

Medens Bondens Tilknytning til Omverdenen udenfor Bondesamfundet saaledes kun var en Forretningsforbindelse, sprang Arbejder-Internationalen ud af en fælles international Problemverden og stiledede imod et stort fælles-menneskeligt Broderskab paa tværs af Nationaliteterne. Der laa Arbejderbevægelsens Myte, som gav den et oversanseligt Perspektiv, der paa sin Vis erstattede den gamle Vorherre.

I Dag er der ikke meget tilbage af nogen af de to internationale Idéer. Det frie internationale Handelssamfund er helt ude af Kurs, og Arbejderinternationalen er begrænset til nogle faa Lande og er derved berøvet sin universelle Karakter. Verdenssamfundet har i det Hele taget ændret Kurs, de store Lande stiler hver især mod Autarkiet, og de smaa maa sige Ja til den nye Linie, selv om det passer nok saa daarligt til deres økonomiske Struktur og øvrige Indstilling.

Det primære i den nuværende Situation er, at Verden for lange Tider vil komme til at leve i den nationale Planøkonomis Tegn. Ved Indførelse af Diktaturet har nogle Lande kunnet føre denne Udvikling til Bunds paa kortest mulig Tid. Diktatur medfører imidlertid uvægerlig en Forkrøbling af centrale Værdier paa andre af Til-

værelsens Omraader. Dette træder allerede klart og elementært i Øjnene. Det er ikke den Vej, vi kommer til at gaa.

Under Demokratiets friere Meningsudveksling maa det nødvendigvis gaa langsommere, — især naar der danner sig et politisk Vacuum, fordi den saglige Prøvelse afløses af den golde Frygt for at give Modparten Ret, — navnlig naar han har det. I Danmark bruger den oppositionelle Halvdel af alle Politikere og Redaktører etc. deres politiske Kræfter til at bevise, at den regerende Halvdels Handlinger er en sur Blanding af Taabelighed, Bedrag og Egoisme. Fra dem breder de usaglige Synspunkter sig til alle Partifæller. Dermed er den Almenstemning, hvormed en Lov modtages og føres ud i Livet, paa Forhaand givet. Under de Forhold mangler den psykologiske Baggrund for en loyal og prompte Gennemførelse af Lovgivningsmagtens Vedtagelser.

Med dybe Rødder i Fortiden lever Arbejdere og Bønder deres Liv *indad* i deres egen Gruppe. Hos hver af Parterne er der op gennem Tiderne skabt en Forestillingskreds, som Modparten ikke begriber noget af, og som Partipressen holder i Hævd. Det er derfor ikke først og fremmest Meningerne, men de blinde Særinteresser, der brydes.

Det nye er, at man paa begge Sider er begyndt at øjne det uafvendelige *Skæbnefællesskab*, der er den nye Situations klareste Kendsgerning. Det er et godt Tegn. Med vore mange permanente arbejdsløse, vore overprioriterede Gaarde og svigtende Salgsmuligheder er vi nu først og fremmest et Samfund i Farezonen, hvis forskellige Vanskeligheder er flettet saadan sammen, at de aabenbart kun kan klares gennem en bredere demokratisk Front.

En meget stor Del af Modsætningerne har deres Rod i det forbigangne, medens det danske Samfunds Krisetilstand er levende Nutid, hvor samtidig Bonden mærker Samfundets økonomiske Problemer slaa ind i sin Hjemmeverden, og Arbejderen for første Gang som Bymenneske stilles over for den uberegnelige Natur igennem de svingende Høstudbytter, der netop paa Grund af Skæbnefællesskabet er ved at gaa ind i hans Bevidsthed som dominerende Samfundsfaktor.

Med den Jordfordeling, vi har i Danmark, kan Bondens Tro paa den private Ejendomsret til Bondejorden ikke komme til at virke generende, — navnlig ikke, naar det huskes, at hver enkelt Gaard er knyttet til kooperative Virksomheder, der trods alt har givet Landboen en klar Indstilling paa kollektiv Økonomi. Endelig har den Laanepolitik, Bonden har fulgt i Fortiden, forudbestemt ham til en antikapitalistisk Indstilling i Fremtiden. Skal de to Parter finde hinanden, er det godt at have en fælles Fjende at samles om.

Politiske Forhandlinger vil sikkert ikke kunne føre til en afgørende Indsats, med mindre de underbygges af en dyberegaaende Gensidighed. Foreløbig er der Brug for et grundlæggende Oplysningsarbejde, som først og fremmest faar de to Parter til at kende og forstaa hinandens historiske Forudsætninger, Bevæggrunde og Problemverden. En inspirerende Opgave for gode Folk i begge Lejre.

Billig Arbejdskraft.

Linoleumssnit af Leslie Greener.

DRAMAET PAA EURASIENS ØSTKANT

AF FRODE KRISTENSEN

Episoder.

Først en lille episode — eller anekdote — for at stille begivenhederne paa den anden ende af vor landblok i historisk perspektiv: Da Manchuerne i 1644 havde besejret Kina og slog sig ned i Peking (nu Peiping) for derfra at regere landet, kaldte deres fyrste en række ledende og lærde mænd sammen og forklarede dem, at han vilde pleje og værne alle kulturelle og civilisatoriske værdier i riget. Manchufyrsten ønskede de ledende kineseres medarbejde og bad om raad, hvorledes han bedst skulde naa sit maal. Lang tavshed. Endelig bøjede den ældste og viseste af de gamle embedsmænd sit hovede, traadte frem og sagde:

»Hvis du vil lade riget beholde sin *naturlige* ordning, saa vil du tilfredsstille landets aand. Hvis du vil bevare dine krigere dygtige i vaabenbrug, saa tilfredsstiller du ogsaa menneskene. Det første har du naadigt lovet os. Saa raader jeg: gør ogsaa det andet, byg gode fæstninger med volde omkring for dine soldater og lad dem faa tilført levnedsmidler fra vort folk, saa de kan faa god tid til at pleje vaabenbrug.«

Fyrsten hørte med velvilje paa dette raad og besluttede at handle derefter.

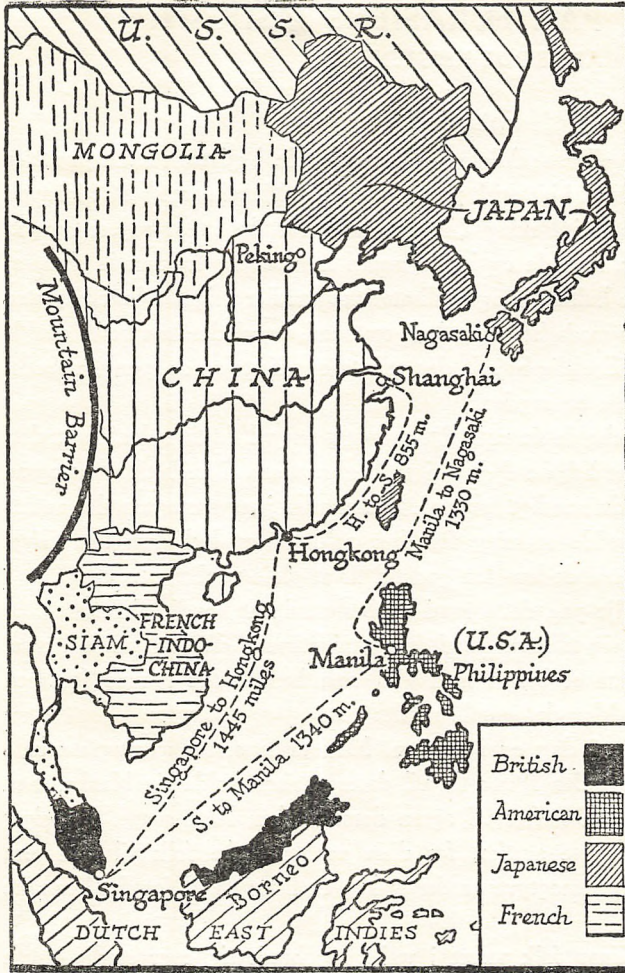
Derefter trak kineserne sig tilbage. Med foragt nidstirrede de den gamle lærde, der havde talt, og rakte ham et bæger med gift, som han skulde tømme for med døden at sone sit forræderi. Men den gamle sagde:

»I daarer! I tænker paa i dag og i morgen. Men tiden er nu engang stærkere end vi. Jeg tænker længere. I den første tid vil deres vaaben holde sig blanke, men deres aand vil gaa i forfald. Derefter vil ogsaa deres vaaben blive svage. Jeg siger jer: Der vil ikke gaa femogtyve aartier, før disse vaabenstærke folk vil staa som betlere foran vore døre — og femogtyve aartier er kun en liden stund for det kinesiske folk.«

I 4—5000 aar har Kinas folk været i vækst og bredt sig over stadig større omraader. Ekspansionen foregaar i dag med uformindsket kraft og hast. Hunnerne skyllede ind over Kina i folkevandringsiden, mongolerne i 1200-aarene, manchuerne i 1600-aarene; de erobrede allesammen landet og herskede nogen tid. Hvor er de i dag? Assimileret, opsuget af og forsvundet i det kinesiske folk og dets kultur. Episoder i Kinas historie.

Verdenskrigen gav Østen sin frihed.

Har du set et hav ved flodtid? Som en flodbølge gik europæisk magt aarhundredet før verdenskrigen hen over Asien. Maaske ogsaa en episode. Under verdenskrigen,

Kort over Østasien.

Kina omgivet af Sovjetrusland, Japan, amerikanske, franske og britiske Besiddelser.

(Kortene fra Horrabin: Atlas of Current affairs).

da der her paa vestenden af vor landblok kæmpedes paa liv og død, sank europæisk magt tilbage fra Østen, som et hav trækker sig tilbage ved ebbedid. Østen overlodes til sig selv, dvs. til den stærkeste magt i Østen, Japan. Uden nogensomhelst begrænsning eller konkurrence regerede Japan over hele Østen i de syv Aar 1914 til 1921; det drev tyskerne bort og overtog alle deres besiddelser, underlagde sig i realiteten Kina, hvilket fik udtryk i de berøgtede 21 krav til Kina 1915.

Europæisk magt har ikke siden rejst sig i Østen i en styrke som før. 1921 sammenkaldtes dog til den saakaldte *Washingtonkonference*, hvor alle interesserede magter

(undtagen Rusland) var med. Man naaede en overenskomst, som regulerede tilstanden i Østen indtil 1931, da Japan brød den. Ved Washingtonkonferencen, der ogsaa betegner den britisk-japanske alliances ophør, skrev magterne bl. a. under paa (Ni-magtsoverenskomsten), at de vilde *respektere Kinas selvstændighed, uafhængighed og territoriale ukrænkelighed, og at Kina skulde have lov til uhindret af nogen af parterne at oprette og udvikle sit eget effektive statsstyre.*

Kun under stærkt pres og tillige betydelige indrømmelser fra Amerika og England gik Japan med paa denne ordning og til aftalen om, at Japans flaadens størrelse i forhold til Englands og U. S. A.s skulde være som 3 : 5 : 5. Dette kunde se ud som en ydmygelse for Japan. I virkeligheden betyder det en anerkendelse af Japans absolutte flaaedeoverhøjhed i Østen. Thi England vil vanskeligt kunne undvære mere end en brøkdæl af sin flaaede til tjeneste i Østen, og selv en stor flaaede som Amerikas har kun ringe slagkraft over de store afstande fra sin basis.

De fundamentale indrømmelser, Japan fik, var løftet om, at U. S. A. *ikke* maatte anlægge nogen flaaebasis nærmere Japan end *Hawaii* og England ikke nærmere end *Singapore*. En nær flaaebasis til reparationer, indtagelse af brændsel, materiel osv. er vigtigere end mange skibe. Fra *Singapore* til Japan er der 2500 miles (1 mile = 1,6 km), saa Japan ligger nogenlunde udenfor farekredsen, og fra *Hawaii* til Japan er afstanden over aabent hav dobbelt saa stor.

Washingtonkonferencen tvang Japan bort fra *Kina*, men overlod i virkeligheden til Japan eneherredømmet østen for *Singapore* og vesten for *Hawaii*. Dens bestemmelser er nu historie — ligesom *Versaillestraktaten*. Siden 1931 har Japan brudt hver tøddel deraf .

Japan i det sidste tiaar.

Økonomisk har det været en tid med vældig ekspansion. Ikke mindst siden verdensdepressionen satte ind 1929 har fremgangen været enorm. Sættes industriproduktionen 1929 til 100, var den i juni 1937 paa 175. I løbet af det sidste tiaar er Japan for alvor trængt frem paa verdensmarkedet med sine industriprodukter med overlegen konkurrenceevne overfor de europæiske lande, særlig i tekstilbranchen og i den lette industri. Nogle faa tal er nok til at anskueliggøre udviklingen.

Andel i indførselen af bomuldstøj.

	Britisk Indien		Hollandsk Indien		
	fra Japan	fra England	fra Japan	fra England	fra Holland
1923	7 %	89 %	14 %	30 %	32 %
1932	37 %	54 %	54 %	12 %	19 %
1935	31 %	66 %	77 %	4 %	15 %

Voldsomme beskyttelsesforanstaltninger mod japanske varer har bremset Japans fremgang, men ikke standset den. Oplysende er ogsaa følgende sammenstilling af

Eksport af bomuldstøj.

Milliarder kvadratyards (1 yard = 0,91 meter).

	England	Japan
1925	4,4	0,9
1936	1,9	2,7

I Japans bomuldsspinderier er der i det sidste tjaar sket følgende for konkurrencen vigtige forandringer: Produktionen pr. arbejder er fordoblet, lønomkostningerne pr. produceret vareenhed er falden til en tredjedel. Handelsmæssig set er Japan blevet et udpræget industriland, i det væsentlige selvforsynende med levnedsmidler, men fattig paa raastoffer, som maa indføres og betales med færdigvarer. Fordelt paa varegrupper ser Japans udenrigshandel saaledes ud (1934):

	Indførsel	Udførsel
Raastoffer	61,3 %	4,4 %
Halvfabrikata	18,2 %	23,0 %
Færdigvarer	12,1 %	61,9 %
Tobaks-, føde- og drikkevarer	7,7 %	7,9 %
Andet, og genudførsel	0,7 %	2,8 %

De forandringer, der her er antydte for Japans vedkommende, men som ogsaa er i færd med at fuldbyrdes i Kina og Indien, ændrer samtidig Europas magtstilling i Østen og formindsker Europas profitmuligheder — fordi industriproduktionerne uvægerlig efterhaanden glider over paa asiatiske hænder, og saa sandt som der er en nær forbindelse mellem profitmuligheder og imperialistisk aktivitet (selv om der er mange andre kræfter bag imperialismen end blot profitbegær), maa dette sætte sit præg paa den europæiske imperialismes politik — den bliver vigende.

Hvad Europa nu endelig har faaet ind paa livet, konkurrencen med Østens billige varer, det er det, som *Lafcadio Hearn* udtrykte med de næsten uoversættelige ord: »Asia can underlive Europe«. Der opstaar heraf en spænding, som i den kommende tid vil ændre verdenshandelens veje og maaske afgørende spalte verdensøkonomien i en asiatisk del med halvdelen af menneskeheden og en europæisk-amerikansk del med den anden halvdel af menneskeheden. Naa, det er ikke værd at begynde at spaa. Men saa meget kan man vistnok sige, at den europæiske livsform, der med industrialismen syntes at skulle erobre den ganske verden, den har vel dybt paavirket den asiatiske

livsform, men den har ikke besejret den. Om nogle slægtled vil man maaske i Østen betragte den europæiske magtbølge i det sidste århundrede som en *episode* i Asiens historie. I 1600 og 1700 aarene maatte Europa værges sig med svære beskyttelsesforanstaltninger for ikke at faa sin gode gamle, mest haandværksmæssigt drevne tekstilproduktion helt ruineret af den overlegne konkurrence fra Østen. Den saakaldte industrielle revolution reddede Europa, fordi den satte produktionsudbyttet pr. arbejder saadan op, at europæeren blev overlegen i konkurrencen, trods forskellen i levevis mellem Europa og Asien — og Europa ruinerede saa i Løbet af 1800-aarene det meste af den gamle fremragende tekstilforarbejdning i Østen. Men det varede ikke længe, et hundrede aar.

Den *asiatiske* livsform, der muliggør umaadelig billig arbejdskraft — uden at der behøver at være tale om underernæring o. l. mere end i mange europæiske lande — er nu i Japan, og delvis i Kina og Indien, blevet forenet med den moderne teknik fra Europa og Amerika. Resultatet er, at dens konkurrenceevne gør sig gældende paany og med forøget kraft.

Politisk er der i det sidste tiaar sket det, at magten afgjort er gledet fra parlamentet over til militæret. (I »Arbejderhøjskolen« for juni 1936 har Michael Andersen, Esbjerg, fortalt en del derom). Længe var militæret en stat i staten. Erobringen af Manchuriet, og særlig siden februar-kuppet 1936 — hvorefter ganske vist enkelte af de mest yderliggaaende »nationalister« i hæren blev henrettet — er militæret faktisk *staten*, og den parlamentariske regering en skinregering. Mærkeligt nok er det saaledes, at den alvorligste bremse paa militærets politik var storindustrialismens og storfinansens interesser, mærkeligt, siger jeg, for parterne har dog i høj grad fælles interesser.

Men siden det blev praksis, at *de* mænd fra »the big business«, som vilde bremse militærets politik, hurtigt blev ekspederet over i en anden verden, har militæret været eneherkende.

I virkeligheden er den politiske forskel mellem militæret og »big business« kun en gradsforskel og stammer fra, at militæret anlægger rent militære synspunkter paa den industrielle udvikling og finanspolitikken, mens de ledende indenfor industrien og finansens tillige har villet hævde forretningsmæssige synspunkter. Begge parter er i hvert fald enige om den politik: erobring af fremmede lande for at skaffe brød og arbejde til Japans proletariat i by og paa land. Indenfor militæret er der visse brydninger mellem hær og flaaede. Begge parter er enige om, at politiken skal ledes efter militærets interesser, men hæren tilstræber magtudvidelser landværts ud over Asien, hvor der er masser af raastoffer og vældige opgaver for japansk industri, hvorimod flaadens folk kræver søværts ekspansion mod syd og sydvest og ustandselig peger paa nødvendigheden af olie (hollandsk Indien), kopra (Philippineme), hvede (Australien) o. m. a.

af de ting, Japan nødvendigvis maa skaffe til sin voksende befolkning, samt at der mod syd er udvandringmuligheder. Japanerne er absolut utilbøjelige til at emigrere til de koldere egne paa fastlandet, hvorimod de godt vil emigrere mod syd.

Kun er der den hage ved det, at mod syd møder man den britiske magtbarriere fra Singapore over hollandsk Indien til Australien og New Zealand, og den er det foreløbig for farligt at røre ved. Paa det nordlige fastland er Rusland blevet en farlig modstander. Følgen er blevet et kompromis mellem hær og flaaede — med Kina som offer.

Drivkraften, eller desperationen, der ligger bag, er af kompliceret art. Den har sin rod dels i et forfærdeligt underlegenhedskompleks overfor europæerne, i ringere grad ogsaa overfor Kina, dels i spændingen mellem gamle livsvaner og de industrielle livsbetingelser, men navnlig i de sociale tilstande.

Naar de sociale tilstande har udviklet sig til eksplosionspunktet, ligger skylden baade hos militæret og »big business«.

Hæren sejrede i Manchuriet. Men det var en kostbar sejr, som har udmarvet Japan og øget den sociale spænding.

Den uhyggelige sandhed for Japan er, at det var for fattigt et land selv til at udnytte Manchuriets rigdomme, saa de hurtigt kunde blive til fordel. Japan skal have placeret kapital for 1150 millioner yen derovre fra 1931 til 1936. Endnu giver denne kapital ingen eller kun yderst ringe udbytte. Desuden har Japan paa statsregnskabet en særlig konto for udgifter til ordenens opretholdelse derovre (ekstra udgifter til militær og administration), den har slugt 1400 millioner yen for de forløbne aar og er for 1937/38 budgetteret til 270 millioner. Dertil kommer saa de direkte militærudgifter, der er vokset fra 470 mill. yen 1930/31 til 1400 mill. (budgetteret) i 1937/38 (som følge af krigen i Kina vil dette tal nok blive fordoblet et par gange). Naar man sammenstiller dermed, at statens samlede indtægt for indeværende aar er budgetteret til ca. 2000 mill. yen og udgifterne til 2800 mill. yen, vil man forstaa, at *Japan er finansielt paa afgrundens rand*. Saadan har det gaaet nogle aar, men stillingen er blevet værre, valutareserverne er omtrent udtørret, andre landes vægren sig ved at lade billige japanske varer ryste deres erhvervsliv, har gjort stillingen yderligere vanskelig. Hvert aar har regeringen maattet skaffe sit underskud paa budgettet (mellem $\frac{1}{4}$ og $\frac{1}{3}$ af statens udgifter) dækket ved laan, d. v. s. den har udstedt statsobligationer, som storindustrien og storfinansien har været tvunget til frivillig at indløse — for penge, der ellers ad en eller anden vej vilde være kommet produktionen og befolkningen til gode. Hvis de undlod at gøre det, blev de ledende mænd ryddet af vejen af saakaldte revolutionære elementer indenfor militæret.

Hvor »big business« saae vind, har den høstet storm. Hvilke følger har nu alt dette haft for landets velfærd?

Havde disse summer, eller blot halvdelen deraf, været forbeholdt landets erhvervsliv, vilde der være sket et reelt økonomisk opsving, som hele folket vilde have følt som en fremgang. I stedet for er realløningerne i denne periode blevet sænket med ca. 20 %, og nøden blandt bønderne paa landet er forfærdende. Befolkningens skatteevne glipper; statens indtægtskilder begynder at tørre ud, og »the big business« kan heller ikke fortsat dække underskuddet paa statsregnskabet.

Ret langt fra et sammenbrud af statshusholdningen er man ikke. Inflation truer, yen'ens værdi har de sidste maaneder kun kunnet holdes ved skrappe valutariske foranstaltninger.

Men kunde man reelt lægge Kina ind under Japans magt, vilde det jo *psykologisk* virke afspændende i Japan; og det kan jo ikke nægtes, at kunde man komme til at udbytte Kinas 450 millioner indbyggere, saa behøvede man ikke at berøve dem gennemsnitlig for mere end et par yen hver aarlig, før det vilde dække underskuddet paa Japans statsbudget, og »the big business« kunde faa midler til baade lønforbedringer og udvidelse af produktionen af forbrugsgoder.

Kina i det sidste tiaar.

Bortset fra de indre aarsager til Japans desperation — fremkaldt af en urimelig militær- og finanspolitik — er der en ydre rent magtpolitisk aarsag. Nemlig den, at *Kina var godt paa vej til at blive organiseret som en moderne stat med evne til at tage sin skæbne i sin egen haand.*

Det begyndte for ti aar siden, da *Chiang Kai-shek*, siden den tid Kinas politiske fører, i spidsen for Kuomintang's (folkepartiets) revolutionære armé rykkede frem fra Kanton i syd og fejede de lokale røvergeneraler bort fra det centrale Kina og dannede en national centralregering med sæde i Nanking. Foran ham og med ham spredte ivrige agitatorer de ildnende tanker og ideer fra revolutionslederen Dr. Sun Yat-sen, det unge Kinas Moses og Hero.

Det er næsten et overmenneskeligt job at skabe en moderne statsorganisme af et folk, der aldrig har været en stat eller nation efter europæisk opfattelse af ordet, og i et land, der er saa stort som Europa, men savner transportmidler. Paa samme tid skulde der opnaas forbedringer i folkets levestandard, bygges baner, veje og broer, opdrages en effektiv moderne embedsmandsstand, ordenen skulde sikres og opretholdes i landet. Til det sidste krævedes militær, de lokale røvergeneraler (læs bl. a. Pearl Bucks kinabøger) maatte slaas ned, og tillige maatte Chiang Kai-shek kæmpe med

de kommunistiske bander, der med støtte fra Moskva søgte at undergrave det nye Kina. Chiang maatte nemlig i 1927 bryde med moskvakommunismen (der vel en overgang havde ydet det nye Kinas foregangsmænd fremragende assistance), fordi den vilde gøre den nye regering til en brik i Moskvas politiske spil i stedet for at lade den blive den centrale ledelse for nyordningen af det mishandlede Kina. Først nylig er det gaaet op for russerne, at de dermed kun tjente den japanske fascisme, og saa endelig slog man bak; nu staar resterne af kommunismen i Kina paa Chiangs front i krigen mod Japan.

Man maa erindre, at først 1929 naaede Kina saa vidt i uafhængighed, at det nogenlunde kunde bestemme over sin egen told- og finanspolitik og saaledes virkelig tage fat paa at udvikle erhvervslivet efter folkets og nationens tarv.

Kun 7 aar har Kina haft til dette. Og hvilke aar! 1931 begyndte Japan den krig mod Kina, som det nu søger at føre til bunds paa en gang. Kort er begivenhedernes rækkefølge saaledes: 1931 erobrer Japan Manchuriet, 1932 følger det brutale overfald paa Shanghai — for at true Nankingregeringen til at godkende erobringen af Manchuriet — 1933 erobres Jehol og indlemmes i den ny vasalstat Manchukuo, 1934 proklamerer Japan, at den tid er forbi, da andre magter kan blande sig i Kinas forhold, yde Kina laan eller støtte, medmindre Japan giver sit samtykke dertil, 1935 opretter Japanerne en demilitariseret zone (d. v. v. en zone under kontrol af japansk militær) syd for den store mur, og erobringen af det indre Mongoliet og de nordlige provinser, hvor der kæmpes i dag, indledes. Men ikke nok med dette; siden 1935 har det japanske militær med vold sat den nordkinesiske toldkontrol ved land- og søgrænserne ud af funktion. Herved berøvedes Nankingregeringen betydelige indtægter, thi gennem dette »hul« i grænsen kunde japanske købmænd og skibsredere føre varer ind og ud over Kinas grænser uden told — et kæmpesmugleri under japansk militær beskyttelse. Overgreb og ydmygelser uden ende.

Under alle ydmygelser udnyttede Kina den svages mulighed: *at give efter, i stedet for at blive hnakket, og for at vinde tid.* Det har været Chiang Kai-sheks politik. Helst vilde han have haft det endelige opgør trukket ud en del aar endnu. Til landet havde faaet sit erhvervsliv og trafikvæsen i orden, faaet de politiske forhold mere i ro og faaet hæren i orden m. h. t. uddannelse og forsyning. Store fremskridt er naaet i mange retninger, de senere aar med god hjælp fra engelske raadgivere (f. eks. Sir Arthur Salter, Sir F. Leith Ross).

Chiang Kai-shek er realitetspolitiker af rang, den »umenneskeligt kølige statsmand« har man kaldt ham. Den danske journalist Tillge-Rasmussen hævder, at det er hans kone, der har gjort ham til den fremragende personlighed, han er. Man slaar nu ikke guldmønt af simpelt metal. Men Madame Chiang Kai-shek — der er en søster

til Madame Sun Yat-sen — er ganske givet en af verdenshistoriens betydeligste kvindeskikkelser, i besiddelse af en overordentlig politisk klogskab og et personligt mod og taalmod, der grænser til det eventyrlige.

Chiang Kai-shek er fuldt paa det rene med Kinas svaghed og Japans militære overlegenhed. Hans landsmænd havde svært ved at forstaa hans nølerpolitik. Ydmygelserne var for grove. Det var nær ved, at han maatte gaa af som statsleder. Han maatte jo være japanvenlig og forræder, mente folk. Men da Japans regering alt for tydeligt viste, at det var Nankingregeringen, den vilde til livs, ja endog stillede et officielt krav om, at Chiang og hans dygtigste mænd skulde fjernes fra regeringen og erstattes af mænd, der vilde føje Japan, slog modstanden om i sin modsætning.

Under Chiang Kai-shek, og overfor Japans vedvarende og ubeskriveligt brutale krænkelser, er kineserne vaagnet til national bevidsthed og blevet en nation i moderne forstand.

Hvorfor krig?

Siden 1914 har Japan nydt enemagtens sødme. Gennem adskillige aar har de militære ledere i Japan tilkendegivet, at de ikke taaler nogen anden magt i Østen.

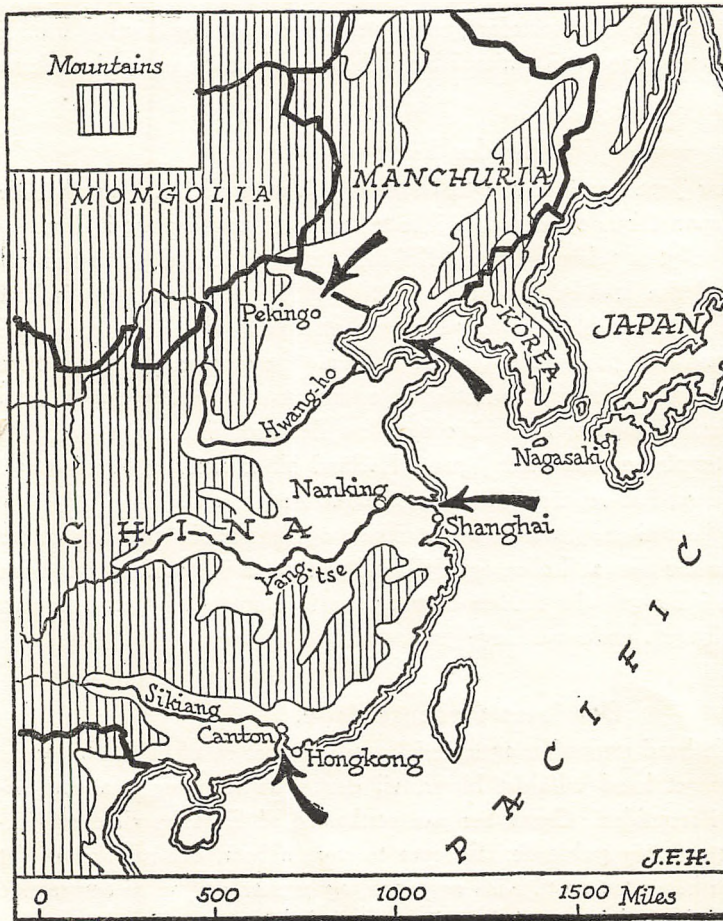
Japanerne har valgt at udslette Chiang Kai-shek, mens tid er. Og unægtelig et tiden bedre nu, end den maaske vilde blive senere. Et grænsesammenstød mellem Japan og Rusland i sommer blev ordnet ved blank eftergiveness fra Ruslands side — altsaa er Rusland ikke parat til at tage en krig nu. De europæiske magter truer med at blive farlige igen. England opruster, og opskræmt af Japan udbygger det i hast sin flaaebasis i Singapore; Australien og New Zealand ruster, og i U. S. A. er der tegn paa stemningsomslag mod Japan. Rusland bliver stærkere aar for aar. Og Kina er i færd med at rejse sig til en ny, maaske mægtig stat.

Mens Japans økonomi er spændt til bristepunktet, og den sociale spænding vokser i befolkningen, sker der det, at Italien og Tyskland ved deres indblanding i Spanien skaber en situation i Europa, der hindrer stormagterne i at optræde i Østen. *Banen var fri for Japan ligesom under verdenskrigen.*

Der laves verdenshistorie.

I omfang baade hvad mennesker og materiel angaar er det en af verdenshistoriens store krige; lige meget hvad udfaldet bliver, vil den sætte sit præg paa verdenspolitikken langt ud i fremtiden. Ogsaa her paa vestkanten af Eurasien vil dens virkninger umiddelbart gøre sig gældende. Europas to store naboer, det russiske og det britiske rige grænser begge tæt op til Kina og Japan, og gennem dem vil vi omgaende komme til at mærke forskydningerne i de østlige magtforhold.

Japans nærmeste maal er at faa herredømmet over hele Nordkina, af to grunde: 1) for at sikre sig de nordøstlige provinser, der rummer Kinas største rigdomme af raastoffer for sværindustrien, foruden store landbudsomraader og en befolkning paa omtrent 100 millioner indbyggere, 2) for at kunne ganske afskære forbindelsen mellem Kina og Rusland. Efter alt at dømmes er det hensigten at oprette en eller flere nye vasalstater af disse provinser. Japan tilsigter aabenbart at sikre sig overmagt ved at splitte Kina i forskellige riger, der skal spilles ud mod hinanden; for at opnaa dette, udnytter Japan behændigt kinesernes gamle røvergeneral-traditioner.

Kinas Porte.
Færdselen til og fra det indre Kina foregaar væsentligst ad de store Floder, „den gule Flod“ mod Nord, Yang-tse i Midten og Si-kiang mod Syd. Deres Munding er derfor vigtige strategiske Punkter. Japan behersker den nordlige Indgangsport, Briterne den sydlige gennem Hongkong. Og mens Yang-tse-kiangs Indsejling hidtil har været behersket af Evropæerne og Amerikanerne i Shanghai, „Internationale Koncession“, har Japan nu sat sig i Besiddelse af denne vigtige By og dens Opland.

Hvordan staar chancerne?

Japans krigsmaskine er en af verdens mest fuldkomne, baade hvad hær, flaaede og luftstridskræfter angaar. Japan kan slaa hurtigt og voldsomt, men i en langvarig krig vil det være forholdsvis svagt. Kina har det lige modsat. Det har menneskemateriale nok, kan rejse en hær omgaaende paa et par millioner mand, men deraf er blot en trediedel nogenlunde uddannede, og selv denne tredjedel savner endnu et tilstrækkeligt antal uddannede officerer.

Det meste af Kinas hær er infanteri, men brugelige rifler af forskellige typer har det kun til ca. 1 million mand; artilleriet er endnu ringere, kun ca. 1000 duelige feltkanoner, intet svært artilleri og næsten intet anti-luftskjyts. Kinas luftkrygsstyrke er kun en sjettedel af Japans. Hærens forsyning med ammunition og levnedsmidler er yderst vanskelig. Kinas egne ammunitionsværksteder kan endnu, menes det, ikke fremstille mere end til 1 mill. riffelskud daglig, 1 skud pr. gevær pr. dag. Tilførsel af ammunition fra udlandet er praktisk umulig, fordi Japan behersker havene om Kina og har blokeret alle havne, og fra Rusland er transportforholdene gennem centralasien saa besværlige, at der ikke kan blive tale om tilførsler af nogen som helst betydning. Dernæst mangler Kina Veje, Baner, vognmateriel og lastbiler til at sikre transporterne til hæren. Der er bygget ca. 2000 miles baner og mange flere veje de sidste aar, men utilstrækkeligt.

Man kan sammenligne: Dr. Sun Yat-sen var af den opfattelse, at Kina for at være stærk maatte have 100,000 miles jernbaner og 1 mill. miles landeveje; det har endnu kun 7,500 miles jernbaner og 46,000 miles landeveje.

Men dette er naturligvis ogsaa en svaghed for en erobrende hær (sml. Napoleon i Rusland 1812).

Med alt dette in mente synes man, krigen maatte være haabløs for Kina.

Det er dog ikke tilfældet. Den modstand, Kina kan og vil yde, maales ikke i tal paa rifler og kanoner. Vel er Kina blevet besejret militært adskillige gange i historien, men det har aldrig varet længe. Kinas styrke er den aand, der besjæler det kinesiske folk; kinesernes urokkelige tro paa, at de kulturelt og racemæssigt er japanerne langt overlegen, deres evne til at lide og vente, og deres brændende had mod japanerne. De sætter nu magt mod magt, og de har allerede vist en forsvarsevne, der har sat baade Japan og den øvrige verden i forbavselse.

Lad være, at det maaske lykkes Japan at splitte Kinas hære. En ting er at erobre et stort rige, en anden ting at forvalte det. Der vil vedblive at være 400 millioner mennesker i had til Japan, og de vil føre en vedvarende guerillakrig, der kan koste japanerne lige saa meget som regulær krig (det viser Manchukuo).

Et japansk sammenbrud er derfor ogsaa en mulighed. Japanerne har store svagheder; deres underl dighedsf lelse g r dem uegnede til at herske; de kan vel kommandere; men samarbejdets kunst forstaar de ikke, de gør sig forhadte (Manchuriet).

At Kina vil sejre i det *lange* løb, tvivler ingen kineser paa. Det med Japan er en episode. Da en fremstaaende amerikaner, der i flere aar havde været i Kina og ydet Kina megen hjælp, for nogen tid siden spurgte en af de øverste militære ledere i det ny Kina, hvorlænge han troede det vilde vare, f r man naaede igennem vanskelighederne, lød svaret: »Naa, det varer ikke længe, maaske et hundrede aar«.

Og hvad sagde ikke Chiang Kai-Shek og hans kone fornylig til en europæisk interviewer: » . . . Fremtiden tilhører den mest taalmodige, og Kina savner ikke taalmodighed.«

Hovedkilder: Artikler i tidsskrifterne Economist, Geopolitik og Foreign affairs, samt statistiske og økonomiske publikationer fra Nationernes forbund. — Af nyere litteratur om  sten hevises særlig til: Johs. Sperling: Strejflys over det nye Kina, 1933. Alice Hobart: Olie til Kinas lamper, 1935. Frode Kristensen: National selvforsyning og verdensøkonomi, 1935 (afsnittet om Østasien). Prof. Hatt: Stillehavsproblemer, 1936. Tillge-Rasmussen: En trediedel af verden, 1937. Paa svensk: J. Gunnar Andersson: Draken och de främmande dj vlarerna, 1926. Erik Nystr m: Det nyaste Kina, 1936. Lin Yu-tang: En kines om Kina, 1937. Se øvrigt en literaturliste over » sten i dag« i »Socialisten«s November Nr. 1937.

UNGDOMMEN OG FILMEN

AF HARALD ENGBERG

Raadhuspladsen 1937. — Foran dig synker et gammelt, saakaldt »fint« teater i grus. Men nogle skridt nede ad den nye »broadway«, Vesterbros Passage, opstaar et stort moderne filmstempel. Der vendes for øjnene af dig et blad i kulturhistorien.

Gaar du ned ad hovedgaden i mylderet af søndagsklædte menneskemasser, slaar storbyens ensomhed sammen om dig, og den følger dig, naar du bøjer ned ad en af de lange sidegader, der ligger øde i søndagsuivirkomheden. Hvad er mere forladt og ensomt end disse myriader af et- og toværelers tilværelser, stablet ovenpaa hinanden — formet i sten. Maaske lever der lige saa mange mennesker i denne gade som i en provinsby. Hovederne følger dig bag gardinerne, naar du gaar forbi, unge og gamle —

maaske kunde du falde om af et hjerteslag, eller blive kørt over eller bare møde nogen. Men der sker ikke noget. Radioen gaar og fylder rumlende tomheden mellem maaltiderne. Naar det bliver kaffetid, skraar der af og til en i søndagskjole og hjemmesko over gaden efter kager. Ellers sker der ikke noget ...

Her fødes ønskedrømmen, og her begynder ogsaa eventyret om filmen. Lyt i forbifarten, naar du passerer den klynge unge, cigaretrygende, »næsten voksne« herrer i porten der. — Men saa skulde du have set ham, helten altsaa, han lod sig skvatte

lige ned i hatten paa den ene, saa ku' han jo ikke sige mer, og den anden stak han en uppercut, saadan her forstaar du (det demonstreres næsten altfor naturtro paa den nærmeste, de øvrige ser anerkendende til) og saa — —

Naar klokken er henad fire, kan du se dem begynde at tage opstilling foran en af de neon-straalende portaler til eventyrets land.

Mellem de muligheder, moderne ungdom har for at udtrykke sit livsindhold, er der ikke nogen tvivl om, at den har kaaret filmen. Hvilken revolutionerende omvæltning, der er sket i de menneskelige udtryksmidlers historie med radio og film, er der kun dæmrende forstaaelse af endnu. Men den, der vil forstaa og kende, om muligt hjælpe ungdommen, maa først udslette den gængse æstetiske rangforordning i sin bevidsthed, med »fint« teater og »folkelige forlystelser« som f. eks. film. Maalt med livsfølelsen er film nutid og vel ogsaa fremtid. Den er »moderne«, den taler ungdommens sprog. Men, vil man indvende, er den da ikke en kæmpemæssig industriel forlystelses- og underholdningsfabrik? Amerikas ottendestørste kapitalistiske trust? Det er den ogsaa. Men forholdet mellem film og publikum er et gensidighedsforhold, som ved presse, radio, litteratur o. s. v. Fra producentens side er det første og eneste synspunkt paa film: salgbarheden. Men for at sælge er man nødt til at have et produkt, folk vil købe. Man har nøje tilpasset sin vare efter behovet. Filmen fortsatte føljetonen. Den kendte sit publikum. Den byggede paa to grundmurede elementer: sensationer og sentimentalitet. Svenskeren Arthur Lundkvist karakteriserer den saaledes: »Den amerikanske gennemsnitsfilms massebedaaende egenskaber bestod i, at den saa omhyggeligt var tilrettelagt for den uudviklede masses smag for overklasselüksus, banal romantik og happy end. Udstyrspragten forveksledes med skønhed, overklassepræget med kultur, romantiseringen og den lykkelige slutning med idealistisk-opbyggeligt indhold. Det var tidens romantik i billighedsoplæg for det store publikum.« — Men filmen sejrede over føljetonen, fordi den var lettere. Det krævede mindre aktivitet at se billeder end at omforme (de fattige) ordbilleder i føljetonen med sin billedskabende fantasi. Filmen har i den moderne ungdom skabt en type »billedlæsere«, der er analfabeter overfor bogen. Avisen tilpasser sig til dem. Men i sin tilpasning til et behov har den kapitalistiske filmsproduktion gennemgaaende vist sig mere saglig end sine socialistiske kritikere i bedømmelsen af virkeligheden. Men den har naturligvis ingen interesse i at forandre den. Tværtimod. Takket være sit udspring og det forretningsprincip, der bestemmer den, bøjer filmen sig for publikums ringeste og overfladigste ønske i øjeblikket, men den har ingen som helst interesse i at forædle og retlede disse ønsker. Med andre ord: Som *positiv* opdrager er gennemsnitsfilmens betydning lig nul. Men det er ogsaa mere, end man kan forlange af en forretningsmand (det skulde da lige være en af de milde, hvidhaarede smokingmænd, der

»forstaar« alting i slutningen af en film). Men saa sandt, som vi lærer af alt, hvad der møder os, maa filmen, der ofte er næsten ene om at nære (maaske sammen med sporten) fantasi-, følelses- og instinktsiden af den moderne tilværelse, i høj grad virke formende paa ungdommens bevidsthed. Selv den meningsløseste film har »opiniondannende« virkning. Man maa derfor ikke blive overrasket, hvis de millioner kilometer absolut »uskadelige«, d. v. s. stupide og intetsigende »underholdningsfilm«, der ruller forbi ungdommens øjne, en dag præsenterer ungdomsopdragerne for en mentalitet, som de ikke bryder sig om at hilse paa. Man maa huske, at for den primitive iagttagelse er alle film, gode og daarlige, lige »sandfærdige beretninger«. Hermed være kun sagt, at man ikke *helt* kan forlade sig paa »folks sunde dømmekraft«, for ikke at sige tykhedethed, dertil er paavirkningen for overvældende, ofte for fint pakket ind, kritikens vejledning for vrøvlet og — allerværst — de »positive« films antal forsvindende.

Det er tit nok paavist af kritiken, at flesteparten af film er daarlige, d. v. s. imødekommer folks behov paa den tarveligste og nemmeste maade, uforsvarligt paa alle maader: socialt, etisk, æstetisk, — undtagen økonomisk. Saalænge en daarlig vare gaar strygende, forbedrer man den ikke. Kravet maa komme fra publikum, er derfor et spørgsmaal om ændrede samfundsformer, ny mentalitet og forbedret opdragelse. Vejen er lang. Imens foranlediger det mange til at tro, at en film skal være »daarlig« for at »tage« publikum. Det passer ikke. Der er mange eksempler paa, at gode film gaar i publikum. »La maternelle«, »Paris danser«, Chaplin og for at tage en ny type: »Vejen til livet« eller den vittige franske film »Hertugen søger natkvarter« o. s. v. Den skal blot være folkelig, ikke »fin«, men væsentlig og almenmenneskelig. Man kan ikke forlange, at et bredt publikum skal goutere »eksperimental-film«, der hører hjemme i en snæver kreds af »filmsæstetikere«. —

Vi skal undersøge to spørgsmaal: Hvad søger ungdommen i filmen? Og: Hvad faar den? Det første er den menneskelige side af problemet: hvilke længsler, ønsker, drømme søger ungdommen at udløse gennem filmen. Hvis man vil have menneskene i tale, maa man finde problemernes menneskelige side. »Meet the human side«, hedder det i amerikansk reklamesprog. Det kan man godt lære af kapitalismen. Vort andet spørgsmaal gælder den maade, man forretningsmæssigt udnytter ungdommens trang og behov.

I en lille artikel om »film og filmkritikk« i tidsskriftet Ateneum beskæftiger Bjarne Braatøy sig med en side af problemet, baade menneskeligt og socialistisk, men kun med én side af det. Efter at have konstateret, at filmen, efter den dobbelte »moraliske« filtrering, der finder sted af den, først i Amerika (Mr. Will. H. Hays »moraliske« certifikat), derefter i det importerende lands filmscensur, alligevel til 97 pCt. er

»sex«, »det er elskov og konflikter og skilsmisse og ulykkelig kærlighed, og det er slørtilhyllede »girls«, og det er mindre tilhyllede girls, og det er girls ... og saa er det endnu flere girls«, opstiller han en statistik, der viser for Norges vedkommende, at ugifte mænd og kvinder udgør over halvdelen af Norges befolkning mellem 19 og 50 aar. Af de 796,691, som det drejer sig om (1930), er imidlertid de 615,606 ungdom mellem 15 og 29. Konklusionen maa kortfattet blive: denne ungdom har den officielt anerkendte kønslige afholdenhed, den halvt officielt anerkendte nød-onani og de forbudte illigitime forbindelser at holde sig til — og ja, saa altsaa filmen. Et forsyn i skikkelse af »filmsbiskoppen« mr. Hays vaager for Amerikas vedkommende over, at denne ungdom forsynes med »moralsk« surrogat for seksuel oplevelse. Ungdommen vil have »sex«, derfor bliver filmen 97% »kærlighed«. Det skulde forsaavidt være klart nok. Forsaavidt.

I virkeligheden beviser denne sammenstilling af ugift ungdom og seksuelt prægede films ikke saa meget. Først og fremmest ikke noget om, hvor stort behovet for den slags film er. Enhver kapitalistisk industri vil forsøge at stimulere sit marked. Her har den socialistiske kritik (herhjemme Ebbe Neergaard: »Hvorfor er filmen saadan?«) konstateret klart nok, hvorledes gennemsnitsfilmen *spejler* i ungdommens store problem. Selvom det ikke ligefrem er saaledes, at visse kapitalister beregnende har ud-pønsket, at den bedste maade til at hindre ungdommen i en (for det bestaaende) farlig udadvendt social eller politisk aktivitet er at vise den ind i et sødt seksuelt drømmeland, kan det ikke nægtes, at det evige lyserøde bændel af sødladne eller overeksponerede »kærlighedsfilm« maa bidrage sit til at holde ungdommen fast indenfor den fortryllede kridtstreg, hvor den kun har altfor stor tilbøjelighed til at blive i en række ungdomsaar. I stedet for at hjælpe den ud af denne usunde indemuring, som den f. eks. er skildret af Herdal i romanen »Løg«, og vise den, »at kærligheden ikke er et isoleret fænomen, men spundet sammen med livets mange andre traade — en rød, stærk og skøn linje, men kun naar den holdes sammen og støttes af livets andre love og linjer.« (Neergaard).

Det er saaledes let nok at paavise, hvilken tarvelig seksuel, sukkerstrøet narresut, man stikker ungdommen ud, i stedet for at bidrage til at lette og løse dens problemer. Men dermed har man ikke gjort det af med denne type film og dens taabeligheder. Det nytter ikke at stikke hovedet i busken: Det store flertal af unge vil reagere passivt paa tilværelsens overhaandtagende tristhed og udsigtsløshed ved at søge endnu mere ind i de kulørte drømmes djungle. Og den bevidst og vaagne portion, der mønstres f. eks. i vore ungdomsforeninger, ja, de vil i principet erklære sig enig med den sidste ærede, idealistiske taler — og derefter vil de gaa hen og se med lidenskab paa Marlene Dietrich. Fordi der alligevel er nogle aar, hvor det, hun er

symbolet for, er problemet, det spændende og eneste. Konklusionen bliver da: »Der er ikke for meget med »kærlighed« i filmen, for den er nu det store og uopslidelige tema i al folkelig digtning fra tidernes morgen til »Hjalmar og Hulda«, føljetonen og filmen. Det siger i den forbindelse ikke noget, at den tidlige folkelige digtning er *haandværksmæssigt*, den moderne *industrielt* fremstillet, det er kulturens linje, — følelsen, der udløses, er evig den samme. Men den »sex«, filmen svømmer i, er *bunduærlig* og *forloren*, fordi *filmsproduktionen ikke ledes og udspringer af folket*. Jeg vil være paradoksalt og paastaa, at filmen mangler »kærlighed«, naar man derved forstaar en aaben, djærv og stærk seksualitet og en redelig oplevelse af forholdet mellem mand og kvinde i al dets enkle, sunde og instinktive styrke. Men dette vilde jo være »umoralsk«, fordi det er sandt, og det ungdommelige filmpublikum har ikke brug for at faa sandheden at vide, for den *befrier*, i stedet for at pirre sulten, og saa led jo markedet afbræk. Derfor sørger baade producenterne og aftagernes saakaldte »filmsensur« for, at blufærdigheden ikke saares og sømmelighed iagttages, d. v. s. at der kun antydes og hentydes, at afklædninger standser paa halvvejen (hvorfor skal de saa være der?), at der i stedet for frigjort lidenskab forekommer lidt beklippet liderlighed, for følelse føleri. Forøvrigt er feltet selvfølgelig udspecialiseret. Der er den »store og rene« kærlighed med dalende æbleblomster paa lyst haarpur og dæmpet strygemusik, der er den fikse og lette kærlighed, den lille elegante letsindighed og den store lastefulde letsindighed, »vamp-film«, hvor succes og stjernens gage er afhængig af billedernes evne til at skabe seksuel atmosfære. — Med kynisk konsekvens har Huxley i »Fagre ny verden« skildret fremtidens føleorgier, hvor det tekniske fremskridt har opnaaet ogsaa at sætte tilskueren i *korporlig* kontakt med de optrædende. — Om samtlige disse afarter gælder det imidlertid, at moralens vogtere sørger for, at alle disse adspredelser paa rette og sømmelige maade munder ud i en »happy end« i overensstemmelse med »god tone«.

Der er med rette gjort vældig nar af denne idiotiske »happy end«, som flertallet af filmsproducenter mener hører med til en publikumssucces. Men der er ikke saa mange, der søger at give en forklaring paa dens eksistens. At den maalt med livet er løgn, er klart nok. Men den er jo ogsaa optaget fra føljetonen. Spørgsmaalet, der interesserer os, er: kræver ungdommen, at der skal være »happy end«, d. v. s. at historien skal »ende godt«? Eller er det kun producenterne, der er interesseret i at servere disse falske facit af tilværelsens regnestykker? Den ungdom, der vil drømme sig væk, gør det sikkert. Men der er en meget stor del, der godt ved, det er løgn. De er ligeglade, de vil bare se noget. Og man maa give dem den ret, at gennemsnits-filmene ikke vilde være mindre idiotisk, hvis publikum skulde sidde og taareperse over to elskendes sørgelige endeligt som i taare-tragediernes tid. For mange mennesker er

begravelser lige saa »opbyggelige« som biografer. Man søger drama. Derfor er det socialistisk »happy end«, naar Neergaard i sin bog om filmen udfra den rigtige iagttagelse, at folk allerede *før* den »lykkelige ende« griber hatten og klapper med sædet, slutter, »at man ganske simpelt er ved at opdage, at kvinden ikke betingelsesløst er henvist til ægteskabet som eneste udvej til en anstændig tilværelse, at den ægteskabelige institution overhovedet ikke er tilværelsens centrum osv. osv.«. Der gaar ikke nogen marxistisk afhandling igennem hovedet paa dem, der rejser sig, men dramaet er forbi, det sidste kan man selv tænke sig til. De billeder kan man godt kappe væk, hvad man forresten jo ogsaa *har* gjort i stor udstrækning, kun til sorg for de ungmøer, der vil tømme drømmens bæger tilbunds. Men hvorfor foretrakkes »lykkelige« d. v. s. optimistisk løsning af konflikten almindeligt for en tragisk? Føljetonen og filmen har dér tilpasset sig overfladisk til noget dybtliggende og væsentlig i det brede publikums psyke: underklassens liv er tragisk, men dens livsfølelse er opadstræbende-optimistisk. Et typisk eksempel er den russiske ungdomsfilm »Vejen til livet«, hvor den unge »helt«s tragiske død kun alvorligt understreger styrken og den ukuelige livsoptimisme i den sejrende arbejderungdom. Det er denne dybtliggende, livsfrode optimisme i det brede folk man narrer med den banale og uvederhæftige »happy end«. Derimod er det socialistiske ønskedrømme at tro, at det ungdommelige biografpublikum udleder nogen art af sociologiske revolutionsteorier af, hvad de ser. Det er sikkert ungdommen paa de første seks rækker, der har faaet bugt med minutkysene i stor udstrækning. Men man vil kunne se dem reagere paa akkurat samme maade, naar de kommer forbi en bænk med to elskende: efterligning af kysselyde, naadada og fløjten. Det er en raat maskeret genert blufærdighed. For i virkeligheden interesserer problemet levende, man viser det bare ikke. Heller ikke paa film. Det er ogsaa et bevis for, at der er grænser for, hvad man kan byde den moderne, af livet haardt opdragne ungdom, der saa sandelig ikke lider af føleri til hverdag, i retning af vammelhed.

Men maaske er det ogsaa et vidnesbyrd om, at det ikke bare er »sex«, ungdommen søger i filmen. At en konstatering af filmens hovedstof ikke giver os forklaringen paa filmens succes. Det er umenneskeligt »socialistisk« at tro, at »man er begyndt at undre sig svagt over, hvorfor filmens skildring af to menneskers forhold saa sjældent naar længere end dertil, hvor det *egentlige* begynder«, d. v. s. dér, hvor de elskende forenes. Det er ikke noget at undre sig over. Der har fra tidernes morgen det evige digt om kærlighed — naar lige undtages den »trekantede« — altid holdt op. Det er nu ungdommens drama. Det stof vil være uopslideligt. Men det, der maaske svagt og halvt ubevidst undrer ungdommen, er det uægte, krukke og idiotiske i fremstillingen af dette drama. Der er en ungdommelig vrøvlevise med refrain: Det er sjov, hvad du fortæller, men ih hvor er't løgn. Det passer ikke daarligt paa ungdommens

bedømmelse af gennemsnitsfilmen. Man skal nu ikke heller tro, at det *stof*, der serveres, i dybere grad interesserer den veludrustede portion af de unge. Men man trænger til at se noget, beskæftige sindet, det, der virkelig interesserer, er *bevægelsen, handlingen, dramaet*. For det mangler man i sin tilværelse. Mennesket har i det industrielle bysamfund bygget en kunstig verden op efter sit hovede, skabt en kunstig »natur«, som det selv helt kontrollerer. Dér sker det uforudsete saa godt som aldrig. Og næsten kun, hvis man stiller sig udenfor denne verden, som social eller politisk gangster, tyv, rovmorder eller vagabond. Og det gør man jo i almindelighed ikke. Hele dette minutiøse urværk, som det moderne samfund er, hviler paa, at det enkelte lille led eller hjul aldrig gør knuder. Men ofte *vilde* det gerne, for de ukontrollable drifter og tilskyndelser bliver jo ved at boble op af underbevidsthedens jungle. Her er litteraturen, kunsten, teater, men først og sidst filmen, de uundværlige lynafledere. Vi har i en række lande været vidne til, hvad det fører til, naar presset, først og fremmest paa ungdommen, bliver saa stærkt, at de ikke længer er tilstrækkelige. *Film er først og fremmest surrogat for oplevelse*. Der bor et stykke af en tyv og en opdager, en blodhævner og en Nero, en helt og en pjalt i de fleste unge mennesker. Filmens succes beror paa, at den kan give alle disse personer i os liv og lade dem afspille menneskesjælens drama. Det seksuelle problem leverer naturligvis hovedmængden af stof, men interessen er forbi, naar konflikten er løst. I filmen lever ungdommen alt det ud, der ikke er plads til i en velordnet hverdag. *Ikke* alene sine seksuelle drømmerier. Det er skam et stort spørgsmaal, om det er den gifte eller den ugifte ungdom, der har størst udbytte af Greta Garbo. Mange af de unge ordner jo ogsaa ganske frit og frejdigt deres kærlighedsliv med deres ven og veninde. Men drømmen er saa stor, og virkeligheden for det store flertal af dem kun saa lille og fattig, saa der vil altid være en krone og fyrrer til et godt fortalt eventyr ... selvom man godt ved, at det er løgn.

Det er altsaa dette filmsdrømmeri, det gælder om at rive ungdommen ud af? Blot det kunde lade sig gøre. Men den, der vil forsøge derpaa, vil ikke høste mere tak, end hvis han vilde fortælle et barn, at dets billedbøger var noget sludder, selvom det kan være aldrig saa sandt. Men det er heller ikke drømmen, vi skal vænne ungdommen af med. Det har været en almindelig vildfarelse i megen proletarkunst, russisk film undtagen. *Den* har ikke bekæmpet drømmen, for det er en kamp med vejrmøller. Saalænge vi ikke er i stand til at gøre livet saa rigt for alle, at drømmen falmer, vil menneskene blive ved at drømme, og maaske selv da. ... Men russerne skabte en ny drøm, et nyt perspektivisk udsyn for det jævne menneskes sunde optimisme og fremtidstro. *Denne drøm var i overensstemmelse med det brede folks sande og vitale interesser*. Og her er vi ved spørgsmaalets kerne. Den vældige russiske filmsindustri,

verdens næststørste, udsender rimeligvis millioner meter populære filmsdrømme pr. aar, som vi ikke ser. Antagelig er deres kvalitet ikke meget højere end Hollywoods, men det er forhaabentlig »rigtige« folkebilledbøger af og for folket.

Det er ikke ønskedrømmen i ungdommen, men det socialt, etisk og moralsk forkæstelige, i bedste fald idiotiske misbrug af den, vi bør vende os imod. Umærkeligt, men netop derfor i det lange løb virkningsfuldt, modtager den folkelige ungdom gennem filmen i fristende pakninger en verdensopfattelse, der vildleder og lammer det liv, den staar i begreb med at udfolde, og forplumrer det i dets kilder. Den passive tro paa chancen og det blinde tilfælde, det personlige succes-ideal, der løsriver eneren fra massen og sætter ham i konkurrencens modsætning til den, og — da nu undtagelserne alligevel er faa — til de mange den overfladiske keep-smiling-optimisme, der skal lamme ungdommens naturlige sociale oprørstrang, alt dette er det virkelig farlige i gennemsnitsfilmen. Ikke mindst, naar Hollywood bliver bibelsk eller »social«, skal den socialistiske kritik være paa sin post. I utallige film laaner man nu hverdagens realisme og »spinder en ende« paa, hvad der viser, at *stoffet* i filmen ikke er det væsentlige, men det *livssyn*, der sætter det i bevægelse. I en ængstet og utilfredsstillet tid som vor, vil der være en taknemmelig opgave for den kapitalistiske filmsindustri i at levere spændende og stedse mere usandsynlige eventyr om held, kærlighed og penge afspillet i det usandsynlige, næsten abstrakt luksuriøse drømmemiljø, som de seneste »lette« Hollywood-dansefilm spiller i. Her er slet ikke gjort noget forsøg paa at tilsløre, at der fortælles eventyr.

Sammenlignet med disse afgørende træk beskæftiger den sædvanlige sure kritik af ungdom og film sig med ganske overfladiske, let iøjnefaldende foreteelser. Der tales jo langt og indtrængende om filmens skadelige indflydelse paa ungdommens ubefæstede sjæle. Der er den irriterede kritik af ungdommens betingelsesløse dyrkelse af filmshelte og heltinder, af den eller den yndlingsstjerne. Stjernevæsenet er rationaliseringen og standardiseringen i filmens drømmefabrik, her som overalt værst for arbejderen, d. v. s. »stjernen«, der standardiseres som en bestemt type, slides af og byttes ud med en ny. Man har skabt saadanne faste »typer«, »idoler«, fordi man véd, at ungdommen søger afguder. Men i stedet for at søge tilbunds i, hvad disse billeder er symboler for ideologisk, hæfter man sig ved det overfladiske, at pigerne efter fattig evne søger at se elegiske ud som Garbo, klipper haar efter Hepburn og stepper med kæresten à la Ginger Rogers. Der kan visseligt være noget tragisk i, naar der nu kun er raad til een fin kjole, at den saa skal være saa haabløs uskikket til denne verden, som stjernernes fantasirober fra atelierernes drivhuse — og saa i billigt stof — og regnvej — og ingen limousine! Men dér melder fornuften sig gerne en dag. En, der virkelig har grund til at græde, er maaske skrædderen, der skal udstoppe

alle disse mandlige sheiker paa kredit. Enkelte eksempler paa ungdom, der maaske er blevet helt forskruet af at se film, afkræfter ikke denne paastand. Leck Fischer gør ganske vist i en artikel om filmen og publikum opmærksom paa typen Mathilde i Herdals roman »Man skal jo leve«, den unge pige, hvis liv jaskes væk, fordi hendes aandelige »jeg« kun er et forpjuaket produkt af daarlige filmsnoveller, sheik-romantik og »sex«-film. Men andre momenter spiller ind, hendes ven er en slubbert, miljøet er ligesaa haardt, som hun er svag. Hun er dog næppe mere tidstypisk end de forskruede unge, der, da Goethes »Werther« kom ud, klædte sig ud som helten, blev melankolske og begik selvmord. Man husker maaske endnu, at unge piger for 8—9 aar siden havde for vane at mave og slangebugte sig rundryggede og fladbrystede frem i verden, fordi Greta Garbo bevægede sig saaledes, naar hun skulde gøre indtryk paa John Gilbert. Mon det har ødelagt andet end eventuelt deres holdning, hvad der jo kan være slemt nok? Heller ikke tror jeg, det kan bevises, at vor tids indianerfortællinger: detektiv- og gangsterfilmene i paaviselig grad har øget kriminaliteten, tværtimod maaske, idet man har nøjedes med at skyde med revolver i fantasien. Selvom man nok af og til kan paavise inspirationer fra film i udførelsen af drengestreger og forbrydelser, gælder det sikkert, at filmen her noksaa meget er med til at udløse dramer og ulykker, der alligevel vilde finde en anledning, som den *skaber* forbrydere, tyve o. s. v. Hvis det virkelig var tilfældet, vilde sikkert hr. Hays i Hollywood, der ikke mindst er den hellige og ukrænkelige ejendomsrets vogter, gribe ind med saksen og forbudet.

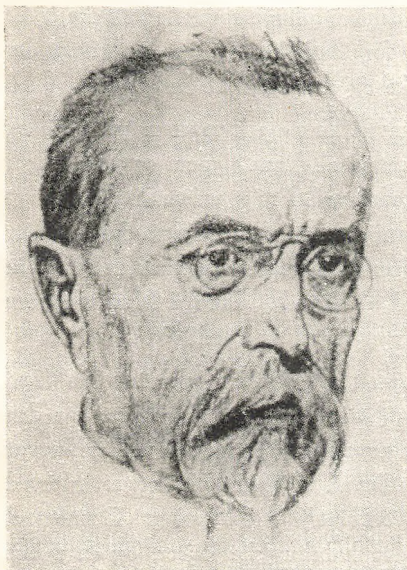
Det sidste spørgsmaal er: Hvad kan vi gøre? Hvorledes kan vi modvirke og neutralisere den mere eller mindre indbildte overfladiske, og den virkelig farlige paa-virkning af ungdommens mentalitet gennem filmen? For at give et eksempel. Der gik for nylig en amerikansk gennemsnitsfilm: Millionærbarn forsvundet. En virkelig »social« film, næsten uden »sex«, med krig, vaabenfabrikanter og barnerøveri. Ikke daarligt socialt stof. Og hvad havde man saa gjort ud af det? Victor McLaglen, en af Hollywoods »grimme« mænd, raser mod krigens raahed og gemenhed, som han kender personlig, og mod Amerikas indtræden i verdenskrigen. Som tjener hos vaabenfabrikanten kidnapper han i sit blinde had denne uskyldige mands uskyldige barn. Han opdages ikke, men retfærdigheden sover ikke. Han viser sig som en plump voldsmand i sit raseri mod krigsgalskaben i Amerika, hvorfor han maa sidde 17 aar i fængsel. Derefter viser han sin daarlige moral ved at efterstræbe den udsatte dusør. Endelig havner han livsvarigt i fængsel, fordi han indser sin brøde: barnerøvet. En meget moralsk film, der vil efterlade følgende elementer i tilskuerens bevidsthed: Pacifister og antikrigspropagandister = dubiøse personer og utro tjenere = ubarberede voldsmand = barnerøvere. Vaabenfabrikanter = godlidende og god-troende herrer = milde og velbarberede fædre for yndige døtre, der har fortjent at

være millionarvinger. — Noget virkeligt effektivt er det maaske ikke muligt at stille op mod denne stadigt løbende, perfide, folkefjendtlige propaganda. Hvad vi *kan* gøre, er at skabe en maalbevidst filmkritik i folkets interesse. Derfor maa man inderligt haabe, at Braatøy har uret, naar han i ovennævnte artikel paaviser, at arbejderpressen har tilbøjelighed til traditionelt at overtage borgerlige avisers rangforordning mellem flerspaltede anmeldelser af det »fine« teater — hvor det er for dyrt for arbejderen at komme — og saa den »tarvelige« films notits. Hvad der er tarveligst i øjeblikket, kan der maaske diskuteres om. Hvad der *betyder* mest for ungdommen, er der ingen tvivl om. Og selvom der absolut ikke skal skrives en marxistisk afhandling om hver film, saa er det heller ikke nok at overtage den forlorne filmsjargon fra ugebladene, naar man »snakker film« eller rettere »pjatter hollywoodsk« om hvem, der spillede »godt« eller mindre »godt«. Folk er nødt til at have besked paa, *hvorfor* det gode er godt, naar de i de 99 af hundrede tilfælde er vant til daarlige films. Der er i Vesteuropa skabt en amerikansk filmstradition og -smag i publikum, hvis monopol vi skal være med til at bryde, saa gode film ikke virker helt fremmedartede, som det har været tilfældet med visse europæiske og russiske film. Endelig *kan* der jo ogsaa slippe gode film ud af Hollywood, eller næsten gode. Der ligger ogsaa en opgave i at forklare, hvorledes en god idé ødelægges.

Bedre vilde det naturligvis være, om man havde nogen mulighed for at forøge de positive films antal. Det er straks sværere, fordi fremstilling af film kræver et stort teknisk og økonomisk apparat — modsat f. eks. litteraturen, hvor mindre grupper eller enkeltpersoner kan gøre en frisindet, fremskridtsvenlig indsats, for en bog er kun en lille risiko, mens filmen er en saa kostbar forretning, at kun prøvede, konservative formler slippes løs paa et vanetænkende publikum. Men selvom en sand folkelig filmkunst vil kræve dybtgaaende sociale omlejninger, og folket var ved magten baade politisk og økonomisk, saa fritager det os ikke for at tage filmen ind i det ungdomsopdragende arbejde. Dels ved at fremskaffe saa mange positive film som mulig til forevisning i vore ungdomsforeninger, og dels ved at sætte problemet om filmens forhold til publikum under debat. Ellers vil vi maaske helt blive narrede i vore folkeopdragende bestræbelser. Bogen er ikke nok. En dansk forfatter gør opmærksom paa, at en dansk bog i bedste tilfælde maaske læses af ca. 35.000 mennesker, et teaterstykke, der er succes, ses af ligesaa mange, men i landets ca. 350 biografer er der *hver* aften besøg af det dobbelte antal. Hver dag sidder der verden over 20 millioner mennesker foran det hvide lærred, fordelt i 60—70.000 biografer. Saa vigtig er filmen. Den taler et sprog, alle kan forstaa, derfor er den mere end noget andet egnet til at være det farligste middel i hænderne paa dem, der vil *beherske* en *passiv* ungdom, og det virksomste middel for dem, der vil *opdrage* en *vaagen*.

THOMAS GARRIGUE MASARYK FOLKEOPDRAGEREN – RIGSOPBYGGEREN

AF SELMA KRISTENSEN

»Hans livs legende er egnet til at ryste nogle af vor tids politiske trossætninger i deres grundvold. Den viser, at der ikke behøves noget parti, ingen emblemer, faner eller slagord for at grundlægge en stat. Den viser, at filosofi og aandskultur ikke hæmmer statsmandens arbejde, men fremmer det. Den viser, at man ikke behøver hverken patos eller heroiske fagter, men kun tillid, for at indvirke bestemmende paa millioner. Den viser, at der hverken behøves voldshandlinger eller mange penge for at gøre revolution. Endelig viser den, at stadig er politik paa etisk grundlag mulig, og at en retlinjet karakter ikke behøver at formørkes og forringes af at eje og udøve magt.«

(»Gespräche mit Masaryk«,
af Emil Ludwig, S. 73).

I larmen fra diktaturstater, krig og oprustninger er mange nær ved at glemme, at noget stort kan ske uden vold og larm. Vor mentalitet smittes let af det, vi vil bekæmpe, vor tro paa ret og retfærdighed kan svækkes, vor tro paa sandhedens evne til at sejre kan være svær at holde levende i en tid, da der findes stater og enkelte mennesker, som gør en dyd af at bryde givne ord og øve vold.

Tiden maner til selvprøvelse, men den giver ingen anledning til fortvivlelse eller modløshed, hvis vi blot udnytter vore aandelige kraftkilder.

En kraftkilde, et lysende eksempel for alverdens demokrater er Th. G. Masaryk, Czekoslovakiets befrier og første præsident, som den 14. september i aar sluttede sit liv, efter at have kæmpet som faa og sejret som faa.

Først et par ord om Czekoslovakiet.

I sin nuværende form har Czekoslovakiet kun bestaaet siden 1918, men det czekiske folks historie strækker sig tilbage til omkring 500 e. Chr., da slaviske stammer trængte ind fra øst og slog sig ned i Bøhmen.

I lang tid stredes den græsk-katolske og den romersk-katolske kirke om magten i landet. Denne strid afgjordes af *Vaclav den hellige* til fordel for den romersk-katolske

kirke, hvilket fik til følge, at landets kulturliv varigt blev knyttet til Vesteuropa, paa trods af det sproglige fællesskab med »racefællerne« mod øst (sml. Finland).

Gennem mange omskiftelser naaede Bøhmen sin storhedstid i 1300-aarene under Karl IV's styre. I denne tid spirede ogsaa de idéer, der siden kom til at præge czekernes historie indtil vor tid: kampen mellem den autoritære romersk-katolske kirke og den czekiske befolknings higen efter frihed for tænkning og tro, en kamp der føjede sig sammen med kampen mellem den tyske og den czekiske befolkning.

I det czekiske riges politiske blomstringstid havde kirken erhvervet meget gods og vældig magt. Befolkningen begyndte at opponere mod al denne rigdom og ydre magt; den engelske reformator Wycliffs skrifter studeredes ved Prags universitet, og i *Jan Hus* fik den første reformation sin store forkæmper, et aarhundrede før Luther. Jan Hus blev brændt for kætteri (6/7 1415), men hans idéer om kirkens reformation og nationens samling kunde ikke udryddes af ild, de levede videre, i Husiterkrigene og derefter i de »bøhmiske brødre« stræben efter et fromt og enkelt liv.

Under den truende fare for at blive overrendt af tyrkerne, der trængte frem gennem Donaulandene, gik Bøhmen, Ungarn og Østrig sammen. Czekerne var den betydeligste af parterne, men af forskellige aarsager og med tanke paa fælles forsvar mod tyrkerne valgte czekerne i 1526 hertug Ferdinand af Østrig til konge. Herved blev czekernes land (Bøhmen) et led i den *habsburgske* statsbygning. Gennem et hundrede aar var Prag endog residensstad for den habsburgske kejser, og en masse tyskere droges til byen. Rigsstyret centraliseredes mere og mere og gled over i hænderne paa den tysk-østrigske adel. Præste- og skolevirksomhed blandt czekerne blev overdraget til indkaldte jesuiter. Kampen mellem det habsburgske styre og czekernes higen efter religiøs og national frihed blussede op og kulminerede i deres nederlag ved »Hvide bjerg« 1620. Dette var ikke blot begyndelsen til trediveaarskrigen, men med denne begivenhed udslettedes for tre aarhundreder czekernes rige af Europas kort. Habsburgerne fordelte landet mellem deres haandlangere og indledede en religiøs undertrykkelse og en fortyskning, som varede til Masaryk genoprettede den czekeiske stat, omend noget afsvækket i den sidste del af den habsburgske æra. Den tyske overklasse, adel og gejstlighed, nærede en dyb foragt for de slaviske befolkningsdele, og for at komme deres frihedsbestræbelser rigtig til livs udvistes i 1627, med 6 maaneders varsel, alle ikke-katoliker af landet. Udvandring og krige reducerede i faa aar landets befolkning til halvdelen.

Men selv saa drastiske midler kan ikke dræbe idéer og bevægelser. Blandt de hjemløse flygtninge fostredes en af det czekiske folks og europas største mænd, *Jan Comenius*, hvis tanker og idéer blev en kraftkilde for dem, der aldrig opgav haabet

om det czekiske folks befrielse; som en olympisk fakkel førtes idéerne fra generation til generation, indtil maalet kunde naas.

Det habsburgske dynasti løste vel den opgave at standse tyrkerne, men det lærte aldrig statsopbygningens svære kunst, hvorved magtudøvelse er en bisag, ærligt samarbejde hovedsagen.

Th. G. Masaryk, hvis historiske opgave det blev at frigøre Bøhmen fra tysk-østrigsk styre og opbygge den czekoslovakiske stat, fødtes 7. marts 1850 i Slovakiet. Faderen var livegen og kusk paa de kejserlige godser dér. I hjemmet herskede armod som i alle andre herregaards-arbejderhjem, men dette havde dog ikke hos moderen kunnet dræbe drømmen om en bedre fremtid for børnene. Sønnen Thomas kom først i smedelære, men moderen fik drevet igennem, at han skulde studere — noget uhørt i disse tider, og noget forældrene ogsaa skulde have de kejserlige herskabers naadige tilladelse til.

Saa langt kunde moderen hjælpe, men heller ikke mere. I alle sine studieaar maatte Masaryk tjene sit brød ved siden af studeringerne, mest ved at give lektioner til mere velhavende og mindre begavede studenter. 1872 blev han student i Wien. 1878 giftede han sig. Som docent i filosofi ved Wiens universitet og senere som ekstraordinær professor ved Prags universitet (han maatte vente 14 aar, inden han blev ordinær professor, da de ledende universitetskredse vilde holde ham ude) var hans løn ringe, hans kulturelle behov — bøger og rejser — store. Han forblev en fattig mand.

Masaryk havde en sjælden evne til at lære af alt, som mødte ham i livet. Han var i højeste grad *positiv*; ogsaa det onde — og det blev han rigelig tildelt — tog han brodden af og forvandlede til dets modsætning. Hele sin tid vedblev han at være en *livets lærling*, altid med aabent sind, altid parat til at iagttage, lære, kombinere, finde mening og sammenhæng i alt, han mødte; intet var ham fremmed eller ligegyldigt. Goethe har sagt om Dobrovsky, en anden af czekernes aandelige foregangsmænd, at »hvor han griber ind, mærker man mesteren, der overalt forstaa sit emne, og for hvem brudstykkerne hurtigt samler sig til et hele«. Det passer ogsaa for Masaryk.

Masaryks vidsyn er lige saa beundringsværdig som sjælden, og det samme gælder hans retlinjede karakter. Mod, lidenskab for sandhed og retfærdighed var grundtræk i hans karakter. Ære og berømmelse søgte han aldrig. Han stræbte blot efter altid at handle saadan, som han mente var ret og sandt, at tjene folkets og menneskehedens sag.

Søger man at finde ud af, hvilke mennesker der stærkest har paavirket ham,

træffer man først hans mor og hans hustru. I hans mor var dybt religiøs; men det var en praktisk religion. Hun havde kun ringe tid til bøn og deslige, hendes liv var opfyldt af arbejde og omtanke for andre. Dette har gjort dybt indtryk paa Masaryk, og hos ham træder de samme træk frem i større format og paa et langt videre plan. I en studieperiode i Leipzig mødte han sin vordende hustru, amerikanerinden *Charlotte Garrigue*. Hun har øvet afgørende indflydelse paa Masaryks liv. Paa fædrene side nedstammede hun fra en fransk hugenotfamilie, paa mødrene side fra en gammel amerikansk pionérlægt. Klar intelligens forenet med varm kvindelig følelse, karakter og viljestyrke gjorde hende til Masaryks uundværlige arbejdskammerat og forstaaende ven livet igennem.

»Gennem hende blev det bedste hos protestantismen en del af mit liv,« siger han selv. »Vor forbindelse var saa fuldkommen, hele vort samliv var samarbejde. Jeg lærte hende en del, men hun formede mig.« Emil Ludwig siger om dem det skønneste, som vel kan siges om et par mennesker og deres samliv: »Fælles for dem var hjertets takt, viljen til stadig at gøre sig mere fuldkomne til livet, troen paa udødelighed; ingen af dem stræbte hverken efter penge eller karriere, men de havde den ærgerrighed at høre til deres tids mest fuldkomne og ædle mennesker.«

Masaryks skoleuddannelse var tysk. Bevidst søgte han at modvirke denne ensidige tyske indstilling baade hos sig selv og hos sit folk ved at søge aandelig næring fra Frankrig, England og Amerika. I filosofien har han først og fremmest lært af Platon, Comte og Hume, siger han selv, demæst var hans eget folks historie en altid vældende kilde til aandelig kraft. Hans store folkeopdragelsesarbejde havde rødderne tilbage i landets historie, til Jan Hus og Comenius, hvis arvtagere han var.

Masaryk har været lærer og opdrager for sit folk, inden han blev dets præsident. Ved universitetet øvede han stor indflydelse blandt studenterne. Han var ingen ven af akademiske forelæsninger. Han drog aktuelle spørgsmaal ind i undervisningen, indførte samtaleformen, han vilde hellere tale *med* studenterne end *for* dem. Hans maal var ikke at give dem bandager af færdige meninger, men at lære dem at tænke selv. Af hele sit væsen var han en folkeopdrager og kunde derfor ikke nøjes med universitetsarbejdet. Som lærer og skribent strakte hans virksomhed sig ud i vide kredse af befolkningen. Af egen erfaring vidste han, hvor svær kampen for uddannelse var, og hvor nødvendigt det var, at de brede befolkningslag skaffede sig saavel *politisk* som *aandelig* uddannelse og kultur.

Mens han endnu var docent i Wien, arbejdede han for at faa oprettet et czekisk folkeuniversitet. Tanken var alt for demokratisk til, at den kunde realiseres den gang. Med hjælp af arbejderbevægelsen fik han senere denne tanke ført ud i livet i form af »Arbejdets Akademi« i Prag. Arbejderbevægelsen havde altid en god ven og

hjælper i Masaryk; i kampen for oplysning, kultur og social retfærdighed stod han altid helt paa dens side. »Altid for arbejderne, ofte for socialismen, sjælden for Marx,« formulerede han en gang sin stilling. — Saaledes udbyggede han efterhaanden folkeoplysningen og opdragelsen, hvis centrum nu er Masaryk-Institutet i Prag.

Masaryk havde mod til at gaa imod folket. Den, der ikke kan det, bliver jo aldrig folkeopdrager. Blot et par eksempler. I begyndelsen af forrige aarhundrede havde en bøhmisk student »fundet« nogle manuskripter, som gaves ud for at være en gammel heltedigtning om czekernes historie. Der var gaaet nationalistisk tradition i disse skrifter, og ingen vovede at udtale tvivl om deres ægthed. I 1885 optog Masaryk i sit tidsskrift »Atheneum« en kritisk artikel mod »manuskripterne«. Der rejste sig en storm mod ham og artiklens forfatter; de var forrædere, som burde forlade det land, hvis jord de ikke var værdige at træde paa, osv. Masaryk gav sig til grundigt at undersøge disse »manuskripter« og den tid, hvori de skulde være blevet til. Uden hensyn til den offentlige mening fremlagde han sine resultater: at manuskripterne var falskneri fra ende til anden. Man havde villet vise tyskerne, at ogsaa czekerne havde deres »Niebelungen-digtning«. Masaryks grundsyn var det, at sandheden i alle tilfælde skal frem, for en nation kan ikke basere sin kamp eller sit liv paa noget falsk. Raseriet lagde sig efterhaanden, og folkets tillid voksede om ham.

I 1899 traadte han i skranken for en jøde, der var dømt til henrettelse paa en paastand om, at han skulde have begaaet ritualmord — den saakaldte Hilsner-proces. Sagen havde vakt opmærksomhed ogsaa uden for landets grænser; beviset var konstrueret og meget svagt; men den »offentlige mening« hidsedes op mod jøderne, og en bølge af antisemitisme skyllede over landet i alle kredse af befolkningen.

Masaryk var straks klar over, at manden var uskyldig, og han udtalte det aabent, hvorefter ophidselsen vendte sig mod ham. Dette foranledigede ham blot til en grundigere undersøgelse af sagen; domstolene blev nødt til at tage sagen op paany og frikende jøden. Befolkningen kogte af raseri. Masaryk var en tid landets mest hadede mand. Han selv og hans familie blev skændet i tale og skrift, og hans forelæsninger ved universitetet maatte indstilles. Men ogsaa det gik over. Efterhaanden indsaa man, at Masaryk havde været den sande patriot, hans mod havde reddet det czekiske folk fra den skam, det vilde være at berøve en uskyldig livet. Masaryks opfattelse var blot den, at selv om jøden Hilsner maaske var en pjalt, saa var han dog et menneske, og det folk, der ikke vil ret for alle, er ikke værdigt til at styre sig selv.

Naturligvis var Masaryk altid interesseret i politik; men han var det modsatte af en politisk stræber. 1891 valgtes han til den østrigske rigsdag. Et par aar efter trak han sig imidlertid ud af politik. Han følte sig ikke moden nok dertil og mente, han

maatte uddanne sig mere. Først 1907 (da han er 57 aar) lader han sig paany vælge til rigsdagen og gaar for alvor ind i det politiske liv.

Karakteristisk for ham var hans afsky for hule ord, usober tale og tankegang, især naar noget saadant kom frem hos hans egne folk. »Hvis du elsker dit land,« sagde han, »lad saa være med at snakke om det, men gør et redeligt arbejde, det er det, det kommer an paa.« Vel forstod han, at der skulde propaganda til — kunsten at propagere beherskede han selv tilfulde, hvad han bedst viste gennem senere at vinde en hel verden for sin sag. Men »man skal ikke salte suppen for stærkt« hævdede han m. h. t. propaganda, og i hans egen agitatoriske virksomhed vil man forgæves lede efter store ord eller udtryk af had og bitterhed mod modstandere, men desto stærkere tingenes nøgterne og overbevisende tale, glødet af lidenskab for sandhed og ret i alle forhold.

1914 brød verdenskrigen ud. Masaryk var da 64 Aar. De fleste trækker sig tilbage i den alder. Masaryk begyndte et nyt livsværk.

De ledende czeker kendte alt for godt det habsburgske riges svaghed og var klar over, at nu var der mulighed for frigørelse. Indenfor visse kredse var der stærk sympati for Rusland og haab om hjælp derfra. Masaryk kendte Rusland meget nøje og gjorde nøgternt stillingen op: hjælp fra Rusland kunde ikke ventes; forsøg paa væbnet oprør mod Østrig var paa forhaand dømt til at mislykkes; skulde folket gøre sig fri og bygge sit eget rige op, maatte det knytte sin skæbne til vestmagterne.

Ude i verden var der kun ganske faa, som vidste noget om Bøhmen, czekerne og det habsburgske rige. Det gjaldt derfor om at starte en omfattende oplysningsvirksomhed i udlandet og tale czekernes sag hos statsmænd og politikere. Masaryk indviede blot nogle faa i sine planer, blandt dem først og fremmest hans ven, *Edvard Benes*, der nu er Tsjekoslovakiets præsident.

Inden han foretog sig noget yderligere, opsøgte han det habsburgske riges ansvarlige statsmænd for at undersøge, om der var villighed til — ogsaa i tilfælde af en sejrrig krig — at give de slaviske folk i riget deres selvstændighed tilbage.

Svaret blev et blankt afslag.

Saa var sagen klar. Masaryk maatte overlade hustru og familie til skæbnen, slap over grænsen til Italien, senere til Schweiz og England. Benes tog til Frankrig. Det blev nogle svære aar.

Et nyt problem meldte sig: czekiske soldater var blevet tvunget til at gaa i krig for en sag, der ikke var deres. Mange af dem ved østfronten var deserteret over til Rusland, hvor de blev anbragt i fangelejre og i lediggang ventede paa krigens afslutning. Paa vestfronten kunde de have gjort nytte. I maj 1917 rejste Masaryk — nu 67 aar — til Rusland for at søge at faa de czekiske fanger fri og organisere en czekisk legion, som kunde gøre en indsats i krigen mod Tyskland og Østrig. Denne

legion skulde overfor verden være et bevis for, at der eksisterede en czekisk nation ikke blot af navn, men af gavn.

Først underhandlede han længe med martsrevolutionens mænd; da han var maalet nær, brød oktoberrevolutionen ud; han maatte begynde forfra. Til sidst fik han dog oprettet en czekisk legion paa 75.000 mand, som skulde overføres til vestfronten — via Sibirien; en gigantisk opgave, hvis løsning vidner om Masaryks enestaaende organisations- og forhandlingsevne. Da det hele var vel forberedt og færden gennem Sibirien sikret, rejste han selv foran over Japan til Amerika. Paa vejen gennem Sibirien og over Stillehavet udarbejdede han sin bog »Det nye Evropa«, hvori han udformede sine tanker om Europas fremtid. »The new Europe« blev trykt som manuskript paa engelsk og var særlig beregnet til oplysning for de vesteuropæiske statsmænd og for pressen.

I maj 1918 ankom Masaryk til Chicago, næst efter Prag den største czekiske by i verden. Nu gjaldt det at vinde Amerika, først og fremmest Præsident Wilson, for czekernes sag. Det lykkedes.

Alt imens havde andre czeker arbejdet i hjemlandet; den 4. november 1918 traadte nationalforsamlingen sammen i Prag, proklamerede den czekoslovakiske republik og valgte enstemmigt Masaryk til republikens præsident.

Over England vendte han hjem fra Amerika. Efter mere end fire aars udlændighed, aar af uhyre spænding og anstrengelser, af farer og savn, ankom den nu 68-aarige professor i filosofi til Prag den 21. december 1918 og modtoges af sit folk som befrieren.

Men han brød sig ikke om hyldesten. Hans hjerne arbejdede med de utallige nye problemer, der nu rejste sig.

»Det er lettere at naa toppen end at blive der«, sagde han. Nu var friheden vunden, nu skulde en stat bygges: »Har vi evner nok dertil, har vi forstand nok, indsigt nok, vilje, beslutning og udholdenhed nok?«

Statens organisation og forvaltning skulde bygges op, befolkningen opdrages til aktive medarbejdere i en demokratisk stat. Under østrigsk styre havde man vænnet sig til en negativ holdning overfor staten. Det var en fare. Nu maatte man være positiv. »Hvad vi den gang kæmpede for som et ideal skal nu gøres til virkelighed.« Oplysning og opdragelse af folket maatte gaa parallelt med statsopbygningen.

Dette var en naturlig følge af Masaryks hele indstilling: »Demokrati er menneskehedens politiske form,« sagde han. Men for at det kan blive saaledes, kræves mere end ydre organisatoriske former, der kræves en indre fornyelse. »Demokrati er en stadig stræben efter politisk opdragelse og overhovedet efter folkeopdragelse.«

Til 1935 var Masaryk Czekoslovaikiets præsident, og det blev ham givet at lede sit folks liv ind paa sunde og løfterige baner. Hans liv var som hans lære. Han vil

være en aandelig og politisk kraftkilde ogsaa for kommende generationer, og naar verdenskrigen og vor tids larmende bevægelser med vold og blod paa deres bannere forlængst er glemte, vil Masaryks minde leve.

Paa czekisk foreligger der en hel Masaryk-litteratur, baade af ham og om ham. De vigtigste værker er dog oversat til tysk og engelsk. Her skal kun nævnes nogle af dem:

Th. G. Masaryk: *Die Weltrevolution, 1914—18, Erinnerungen und Betrachtungen*. 1925. Paa engelsk 1927: *The making of a State*.

Th. G. Masaryk: *Das neue Europa*. 1922. Engelsk 1918: *The new Europe*.

Th. G. Masaryk: *Russland und Europa, Studien über die geistigen Strömungen in Russland*. 1913. Engelsk 1919: *The spirit of Russia*.

Edvard Benes: *Der Aufstand der Nationen. Der Weltkrieg und die tschechoslovakische Revolution*. 1928. Paa engelsk 1929: *My War Memoires*.

Disse bøger er uundværlige, hvis man vil kende de begivenhedsrige fire aar, da Masaryk og Benes færdedes ude i verden for at vinde deres lands frihed. Rige paa tanker og iagttagelser.

Karel Capek: *President Masaryk tells his story*. 1934.

Emil Ludwig: *Gespräche mit Masaryk*. 1935. Paa engelsk: *Defender of Democracy*.

To fortrinlige bøger, der begge burde oversættes til nordiske sprog.

C. J. C. Street: *President Masaryk*. London 1930. En aldeles udmærket biografi, som forlængst burde været oversat.

D. A. Lowrie: *Masaryk of Czechoslovakia*. 1930. Svensk overs. 1935. Den er lidt »rørstrømsk«.

Festschrift Th. G. Masaryk zum 80. Geburtstag. I—II. 1930. Et stateligt skrift i kvartformat. Første bind indeholder nogle meget lærde filosofiske afhandlinger, andet bind derimod flere særdeles interessante bidrag om Masaryk og hans forhold til tidens spørgsmaal. Desuden en fuldstændig bibliografi.

Edw. Dirckinck-Holmfeld: *Det tjekkoslovakiske Folks Historie*. 1932. En uundværlig bog, hvis man vil kende landets historie.

C. E. Hansen: *Czekoslovakiet. En kortfattet, populær Skildring*. 1928. Hvis man bare vil have et flygtigt indtryk af emnet, da er denne lille bog udmærket.

ER BIOLOGI NOGET, SOM VEDKOMMER HVERMAND?

AF JOHS. BJERRE

Medens jeg i Fjor havde Lejlighed til i dette Skrift at fremkomme med et enkelt Afsnit af min dengang endnu ikke trykte Bog »Biologi for Hvermand«, saa har Redaktionen i Aar anmodet mig om en Slags Introduktion til den, en nærmere Redegørelse for mine Hensigter med dette ny Redskab i Almenoplysningens Tjeneste. Jeg efterkommer med Glæde denne Anmodning, fordi den giver mig Lejlighed til at sige et Par Ting, som jeg gerne vilde have sagt i den Anledning, selv om det tager Sigte langt ud over denne Bog.

En og anden kunde maaske tænke: Naa, er der nu mere, man skal bebyrdes med, hvis man vil kaldes et dannet eller oplyst Menneske. Det bliver efterhaanden lidt besværligt at svare til. Og hvad er saa i Grunden Biologi for noget? Der er saa mange »-logier«, og man kan da virkelig ikke overkomme at sætte sig ind i og interessere sig for alt. Det kan jo være let nok blot at tilføje »for Hvermand«.

Det vil ikke være uberettiget at tænke saaledes, for vi føler jo virkelig Trykket af en Tendens i Retning af Overbebyrdelse. Vor Folkeskole plages af Fagtrængsel, og i de almindelige Eksamensskoler stiller man saa store Krav, at de mere samvittighedsfulde af Eleverne overanstreges. I Erkendelse af, at Udviklingen ikke vedblivende kan fortsætte i den Retning, og for ikke at faa Skyld for netop selv at medvirke hertil ved Udsendelse af en Bog med et Stof, som »Hvermand« dog hidtil har været omtrent forskaanet for, kunde jeg have Lyst til at sige et Par Ord om Begrebet »Almindelse« og om vore Oplysningsbestræbelser i Almindelighed, som jeg tror det bliver nødvendigt snarest at underkaste en grundig Revision.

I gamle Dage havde man Begreberne »lærd« og »læg«. De lærde var »Polyhistorer«, det vil sige Kendere af mange Fag. Til en vis Grad er det berettiget at sige, at deres Viden omfattede, hvad »man« i det hele dengang vidste. De lærde alene var Kulturens Bærere. Lægmanden havde ingen Del i alt dette; han levede i et Uvidenhedens Mørke, hvori Spøgeri, Overtro og Snæversyn florerede.

Inden for den lærde Verden dyngedes ny Viden op fra Slægt til Slægt, efterhaanden blev det uoverkommeligt for den enkelte at sætte sig ind i alt dette; man blev nødt til at specialisere sig, Polyhistorerne uddøde. Ingen var mere lærd i almen Forstand, men kun inden for et snevert Omraade; med Hensyn til alt det øvrige var nu ogsaa Videnskabsmændene Lægmand. Herved nedbrødes til Dels Skellet mellem de to hidtil saa skarpt adskilte Verdener, og hertil kommer saa yderligere Bestræbelserne for, at alle skal have Del i de specialiserede Videnskabers vidunderlige Resultater. Uvidenhedens Mørke skal forsvinde for »Oplysningen«.

Oplysningsbestræbelserne hænger for en stor Del sammen med den demokratiske Tankes Vækst. Enhver skal have Mulighed for saa rigt et Menneskeliv som muligt og maa derfor ganske naturligt have Medbestemmelsesret om Ordningen af Fælles-sagerne. Men da vil en vis Grad af Evne til at overskue Konsekvenserne af de Bestemmelser, man er medansvarlig for, naturligvis ogsaa være nødvendig. Almenoplysningen bliver derfor ikke blot et Tilbud, men et Krav, vi stiller til vore Medborgere. Der foretages et Udvalg, tilberedes saa at sige et Afkog af Tidens Viden, som gøres obligatorisk, og som det derfor gælder om at faa tappet af paa den unge Slægt.

Imidlertid vokser det menneskelige Vidensforraad stadig, og der skulde jo gerne en Del med ogsaa af det nye i det obligatoriske Kulturbryg. Det bliver nødvendigt med Hensyn til den enkelte Bestanddel at gøre den stadig tyndere. Vi har skullet vide lidt om alt med det Resultat, at vi naturligvis ingenting ved om noget. Om dette nu i Længden har været tilfredsstillende og til nogen Berigelse for den enkelte selv, er et stort og meget vigtigt Spørgsmaal for sig; men hvordan har Virkningen været udadtil? — Ja, vi har en Tid lang glædet os særdeles over vor høje Oplysning, som skulde forhindre os i at begaa dumme Handlinger, og ment, at vi allerede stod højt hævede over vore indskrænkede Forfædre i tidligere Slægtled. Verdenskrigen og Tiden derefter har berøvet os den Illusion.

Vor saa højt lovpriste Kultur har vist sig slet ikke at være trængt i Dybden. Den har lagt sig udenpaa som en Femis, der alt for let skallede af ved Stød og blottede Barbaren nedenunder. Den har næsten ingen Beskyttelse ydet mod Folkeforførrers Propagandabombardement. Oplysningsbestræbelserne har ikke som ventet frembragt en Slægt af vidtskuende, taalsomme og forstandige Mennesker, som har forstaaet at indrette sig med hinanden, saa de rige Muligheder, Videnskaben og vor faglige Dygtighed har stillet til vor Raadighed, kunde udnyttes i fuldt Maal. Verden er som vel ingen Sinde tidligere opdelt i Grupper af Fanatikere, som med Propaganda og brutal Vold bekriger hinanden, hvorved ikke blot uhyre Værdier lægges øde, og Menneskeskæbner i Millionvis knuses, men der skabes en Utryghed, hvori intet roligt skabende Fremskridtsarbejde kan foregaa.

Skal vi heraf drage den sørgelige Slutning, at alle Oplysningsbestræbelser i det hele taget vil være omsonst, fordi vi nu engang er haabløst dumme eller slette og kun modtagelige for en vis Grad af Dressur? — I Virkeligheden er det Besvarelsen af dette Spørgsmaal, som danner Skellet mellem Demokrater og Diktaturtilhængere. Tidens Tildragelser kan give Anledning til adskillige Tanker, ogsaa med Hensyn til Spørgsmaalet om Folkeopdragelsen og dens Muligheder. At et Folk i Depression erklærer sig fallit og en Tid giver sig et Diktatur i Vold er forstaaeligt; men at man lader sig opflamme til Begejstring og Jubel over sin egen Umyndiggørelse som en

varig Tilstand, er beskæmmende. Man kan virkelig gribe sig selv i at tænke: Naar Folk kan være saa glade ved Lænken, fortjener de heller ikke at komme af med den.

Snart besinder man sig dog paa, at de Jubelhyl, som transmitteres paa alle Bølgelængder, alligevel giver et falsk Billede. Der er ogsaa Folk, som tænker; men da Tankerne foreløbig ikke bliver udtalt, kan Højtalerne heller ikke gengive dem. Tidens Verdenshistorie, som Aviserne daglig bringer os den, maa ogsaa uvægerligt føre til den Erkendelse, at Mennesker i Almindelighed er langt bedre end det, de for Øjeblikket lader sig bruge til, og det vil igen sige, at de er langt mere sundt og naturligt tænkende end de magtsyge og af fikse Ideer besatte Folkeforførere, som med en voldsom Energiudfoldelse har overrumplet dem. Vi er saamænd hverken slette eller dumme, vi er blot endnu ikke blevet voksne.

Den Mangel kan imidlertid være alvorlig nok, for hvilken frygtelig Fare ligger der ikke i, at vi med Nutidens beundringsværdige tekniske Kunnen stadig ikke er mere befæstede, end at vi i store Masser lader os bjergtage og sætte i Drift af Fanatikere, uden at nogen som helst er i Stand til at kontrollere, hvor Farten ender. For Øjeblikket synes den at styre direkte mod Afgrunden.

Foruden det øjeblikkeligt nødvendige Ambulance- og Redningsarbejde maa der gøres et Arbejde paa længere Sigt, og det maa i Hovedsagen blive paa Folkeopdragelsens Omraade. Det er uomgængeligt nødvendigt, at vi snart bliver voksne; for det er nu engang farligt, naar Børn leger med Skydevaaben. Som allerede berørt maa man anse det hidtil anvendte Paafyldningsprincip som umuligt. Det skal uvægerligt føre til Tvangsfodring og Overfyldning, hvilket er lige utaaleligt for Lærere som Elever, og med Hensyn til den modnende Virkning har vi høstet tilstrækkelige Erfaringer.

Det ny Princip for Fremtidens Oplysningsbestræbelser maa ganske naturligt søges ud fra Spørgsmaalet om, hvad Formaal en Almendannelse i Virkeligheden skal tjene, og det kan vist uden større Modsigelse udtrykkes paa følgende Maade: Med Hensyn til den enkelte selv skal den kunne hjælpe ham til at finde sin Stilling i Tilværelsen og give hans Liv Indhold. Det, som har nogen Interesse udadtil for Samfundet, er, at den enkelte formaar at se ud over sin egen lille Verden, saa han opdager sit Forhold til Helheden og anerkender sit Ansvar og sine Pligter i Overensstemmelse hermed. Mellem disse to Formaal kan der vist ikke blive Fare for nogen større Konflikt; men ingen af dem fordrer, at vi nødvendigvis alle skal kunne det samme og lidt af hvert. Vi maa derfor have Lov til, ja, vi er nødte til, som vi forlængst har været det inden for Videnskaben og det praktiske Arbejde, at specialisere os ogsaa med Hensyn til vore Interesser.

Det almindennende Oplysningsarbejde i Skolen og andetsteds maa i første Række

gaa ud paa at lære Eleverne at arbejde, at uddanne deres Evner og at bibringe dem de Færdigheder, som er nødvendige til at indsamle sig Kundskab og Viden. Dernæst maa det søge at hjælpe den enkelte til at finde sine Interesser ved at give ham Lejlighed til at møde Kulturen og Problemerne i en tiltalende Form som et Tilbud. Vi maa ophøre med at tilberede det som en stærkt udvandet og afsvækket Vaccine, der tvangsindpodes til Forebyggelse af, at man nogen Sinde senere skal faa den Interesse. Maaske det vilde være sundt, om vi ved Opstillingen af vore Krav til Børnene i Skolen gav os Tid til at overtænke, om vi nu ogsaa vilde finde det rimeligt at stille de samme Fordringer til vor Købmand, Skomager eller Skrædder. Det vilde sikkert lære os at trække det rette Skel mellem, hvad man med Rette kan kræve af sine Medborgere, og hvad man maa overlade til deres egen Interesse. Vi har utvivlsomt i Skolen i alt for høj Grad anvendt Diktaturet. Burde simpel Logik ikke kunne sige os, at det ikke kan være den bedste Metode til Opdragelse af Demokrater.

Biologi, Læren om Livet, er et Emne, der i meget ringe Grad er indgaaet blandt Ingredienserne i det obligatoriske Kulturafkog, som vi alle har faaet indpodet. Det medfører i hvert Fald den Fordel, at ingen paa Forhaand ad kunstig Vej er blevet gjort immun imod det. Man har derfor Grund til at vente en frisk Modtagelighed, og jeg ved af Erfaring, at den er der. Ja, man kan næsten tale om en umættet Trang. Det er nemlig en Kendsgerning, at en Hovedpart af de Spørgsmaal, vi alle som 3—4-aarige satte vore Forældre til Vægs med, drejede sig om biologiske Emner: Hvor kommer de smaa Børn fra? — Hvorfor bliver man gammel? — Man skal altsaa have en Mor og en Far, men hvordan med de allerførste Mennesker? — Mor, kendte du mig, før jeg blev født? osv. osv. Vi blev spist af med halve Forklaringer og Bortforklaringer. Ganske vist gik jo ogsaa en Del af Spørgsmaalene saa dybt, at selv den højeste Videnskab maatte blive Svar skyldig; men alligevel havde vi fortjent en noget større Imødekommenhed og Hjælp i vor naturlige biologiske Interesse.

Er der i Grunden ret meget, som ligger os nærmere end at søge en vis Viden om det Liv, der rører sig i os selv i Forhold til vore Medskabningers? Maa ikke vor Grundopfattelse af Tilværelsen og vore Meninger om en Mængde konkrete og i Øjeblikket stærkt brændende Spørgsmaal svæve i Luften uden et vist Minimum af Viden her? Mine Erfaringer har belært mig om, at der i hvert Fald er Trang for et Tilbud, Behov for at faa Stoffet tilrettelagt paa en saadan Maade, at det bliver overkommeligt for Hvermand at undersøge, om der endnu er Rester af den gamle Interesse. Min lille Bog er beregnet paa at skulle tjene ved en saadan Prøve.

Den søger paa kortfattet Maade at meddele lidt af den Viden, Biologerne til

Dato har formaaet at blotlægge: Hvad ved man om Livets Oprindelse paa Jorden og det enkelte Individ's Tilblivelse og Udvikling? — Hvorledes nedarves de legemlige og sjælelige Anlæg fra Slægt til Slægt? — Er der Fare for, at Kulturlivet medfører Degeneration? — Bør vi øve Forplantningskontrol for Mennesker, som vi længe har gjort det for Kulturplanter og Husdyr? — Hvad er en Race? — Er alle levende Væsener blevet til ved en Udvikling gennem Aarmillioner? Selv om adskillige af de Spørgsmaal, vi stillede som Børn, maa forblive ubesvarede, saa aabnes der dog Udsigt til Perspektiver, som nok kan være egnede til at udvikle den Langsynethed, vi saa haardt trænger til.

Skulde det mon ikke være Ulejligheden værd foreløbig at gennemlæse det Par Hundrede Sider for den Muligheds Skyld, at man fik genopvakt sin gamle naturlige Trang til at vide Besked med sit eget Liv, den Trang, der ganske afgjort for de flestes Vedkommende ikke er blevet tilfredstillet, men er gaet i Dvaletilstand af Mangel paa Næring. For dem, der efter Læsningen af Bogen skulde have Appetit paa mere, er der paa sidste Side anbragt en Spiseseddel, sammensat af let tilgængelig dansk Litteratur.

Bogen henvender sig i særlig Grad til voksne Læsere, men rigtignok med den Bagtanke, at de, hvad enten de nu er Lærere, Forældre, Søstre eller Fætre, maaske gennem den ogsaa kunde faa en Hjælp til at give Børnene bedre Svar paa deres Spørgsmaal; for det maa vel nu engang blive den naturligste Vej til al Folkeopdragelse, at vor naturlige Videnstrang aldrig faar Lov til at dø, men faar sin naturlige Næring, naar Sulten er til Stede.

A B C VISEN
AF MOGENS LORENTZEN

A B C D.

*Lyset at se.
Mors Bryst er tungt og hvidt.
Solskin. De første Skridt.
Æventyr. A B C.
A B C D.*

M N O P.

*Rejse og se.
Følge den røde Traad:
Kone og Barnegraad.
Virksomhed og Idé.
M N O P.*

E F G H.

*Uhret forstaa.
Skrivning og Geografi
og regula de tri.
Faa Prygl og selv at slaa.
E F G H.*

Q R S T.

*Ansvar og Magt.
Frugt af den Tid, der gik.
Indsigt og Overblik.
Afgrøden sammenbragt.
Q R S T.*

I J K L.

*Den første Gæld.
Venskab og Arbejdskald.
Weltschmerz og Syndefald.
Munter alligevel.
I J K L.*

U V X Y.

*Komme i Ly,
Visdom og Varetægt.
Helbred. Den yngste Slægt.
Blive som Barn paany.
U V X Y.*

Z Æ Ø Aa.

*Jorden at naa.
Lukke den runde Ring
alting og ingenting.
Hvid i sin Grav at gaa.
Z Æ Ø Aa.*

A B C

Træsnit fra Bøchergilde, Zürich. Aug. 1937

HOLLANDSK LITTERATUR

AF J. VAN PRAAG

OVERSAT AF CLARA HAMMERICH

Holland har Kystklima. Fugtige Somre og mørke Vintre. Sædvanligvis er Landskabet indhyllet i Taager. Den vestlige Del (det egentlige »Holland«, hvor Kulturcentrene ligger) er sumpet, gennemskaaret af Diger og Vand, af Kanaler og Veje. En stor Del af Befolkningen lever paa eller ved Vandet, og Kampen mod Vandet er en national Tradition.

Alt dette gør Menneskene kølige og rolige; Forstandsmennesker og Dogmatikere. Afhængigheden af Klimaet gør dem religiøse, Digerne og Kanalerne gør dem sekteriske, men Kampen mod Vandet gør dem udholdende og stædige.

Pladsen tillader ikke at paavise, hvordan alt dette har øvet sin Indflydelse paa vor Litteratur. Det skal blot meddeles, at Hollands Blomstringstid ligger i det 17. Aarhundrede. Et verdensomspændende Herredømme og Trivsel ovenpaa Undertrykkelse og Oprør fremkaldte et rigt aandeligt Liv. Den aristokratiske *Hooft* og den storborgerlige *Vondel* kæmpede hver paa sin Maade med Frihedsproblemet. Den smaaborgerlige *Breero* digtede ud af Livets Fylde. — Efter den Tid tærede Landet materielt og aandeligt paa gammel Rigdom. Først i Midten af det 19. Aarhundrede, efter Gennemførelsen af det økonomiske Livs Fornyelse skænkede vort Folk os i *Multatuli*, den hollandske Byron, atter en Skikkelse af europæisk Format. Efter ham frembragte den saakaldte »Bevægelse af 1880« (en Sen-Romantik og Naturalisme paa samme Tid) en Række vigtige Skikkelser: *Perł* og *Kloos* skrev enkelte prægtige Sonetter. Vi skal endvidere nævne *Gorter*, den hollandske Shelley, der i »Maj« gav os et Epos om Skønheden og i »Pan« et Epos om Socialismen. *Verwey* og *Idwalta* (Der Mouw) skrev filosofisk Poesi. *Boutens* skrev stoisk-aandelige, *Leopold* tyst levende Vers. *Hemiette Roland Holst* var og er Digterinden for Kampen mellem socialistisk Idealisme og menneskelig Tvivl. *Van Deysel* blev berømt for sine lyriske Kritiker.

Den naturalistisk-impressionistiske Roman blev maaske mest helstøbt fremført af to socialistiske Forfattere: *Querido* skrev bl. a. i sin »Jordaan« et Prosa-Epos om Amsterdams brede Lag, *Heyermans* fejrede især Triumfer som Dramaturg, den eneste virkelig store, vi har haft siden det 17. Aarhundrede. Hans »I Haab om Velsignelse« (det dramatiske Indlæg for at skaffe Fiskerne en menneskeværdig Eksistens) blev Folkeeje i Ordets bedste Betydning.

Blandt de borgerlige Forfattere af den store Prosaroman staar *van Schendel* med sit ophøjede Livssyn utvivlsomt forrest. (»Et hollandsk Drama«). Beslægtet

med ham, men mere Mystiker er *Aart van der Leeuw* (»Jeg og min Spillemand«). Som en betydelig Repræsentant for den psykologiske Romankunst henleder *Couperus* (»Eline Vere«) især Opmærksomheden paa sig.

Alle disse Forfattere, selv de, der endnu lever, tilhører imidlertid en svunden Slægt. Romankunsten fortsættes nu i mere eller mindre upretentiøs Realisme, som især talrige skrivende Damer excellerer i. Foruden *Boudier-Bahker* og *Szekely-Lulofs* hører efter Sigende ogsaa *Anna van Gogh-Kaulbach* til denne Kategori. Mere socialt orienteret er den aandfulde *Henriette van Eyck* (»Den lille Parade«) og den følsomme *Marianne Philips* (»Det hændte i Wien«). Socialdemokraten *den Doolaard* skriver nogle især i Begyndelsen godt sete, stadig mere overfladiske Rejsebeskrivelser. (»Drueplukkerne«). *Herman de Man* tager os med ud til Menneskene i det lave Land bag Digerne (»Naar Vandene stiger«). *Antoon Coolen* (Katolik) skildrer Livet i den sydlige Del af Landet og i Frisland (»De tre Brødre«), ligesom *A. M. de Jong*, der utvivlsomt er den mest populære socialdemokratiske Forfatter. Sin store Berømmelse vandt han ved sin Romancyklus »Merinus Gejsen«. Romaner om Børns Liv har i Holland med dets Forkærlighed for det smaa og intime, en stor Tradition. *Multatuli* skrev den udmærkede »Woutertje Pieterse«, *van Eeden* den poetiske »Den lille Johannes«, *Aart van der Leeuw* »Lille Rudolf«; *Heyermans'* »Lille Drømme-konge« er gribende, *van Looy's* »Jaapje« inderlig følt og farverigt udformet, og »Merinus Gejsen« er bedaarende. Ved Siden af disse bør man sikkert ogsaa nævne »Bartje« af *Anne de Vries*. Omkring Bartje, Landarbejderbarnet fra Drente-Eggen, skildres et Stykke haard Arbejdertilværelse fra de fattige Sandjorder i det nordøstlige Holland. Med Merinus Gejsen har vi faaet et Udslag af en af den hollandske Litteraturs mest karakteristiske Former: Barneromanen.

Som socialdemokratiske Forfattere ved Siden af de Jong og den Doolaard maa ogsaa nævnes *van de Werfhorst*, hvis »Store, stille Karl« havde stor Sukces. Denne Roman er bygget over en gammel Twente-Legende, atter fra det østlige Holland. En rolig, smuk Fortælling, gennem hvilken Aarstiderne og Naturens Stemme klinger. Undertiden kommer man til at tænke paa Selma Lagerløf og hendes Evne til at knytte Historie og Legende sammen.

Vi maa ligeledes henlede Opmærksomheden paa Flamlændernes pragtfulde, farverige, livsbekræftende Arbejder (der allerede i Midten af det forrige Aarhundrede i *Guido Gezelle* har haft en af de største jævne, hollandske Naturdigtere) saasom *Struvels* (»Hørtop«) og *Timmermans* (»Livsglæde«). De vækker Minder om store Malere som Frans Hals og Breughel.

Karakteristisk for Tidsrummet fra 1918 til vore Dage er Problem-Litteraturen. Ikke blot, at allehaande Problemer optræder i Litteraturen, men ogsaa, at man ser

Kunsten selv som Problem. I Digtekunsten mellem 1920 og 25 er *van den Bergh*, *Hendrik de Vries*, *Marsman* og *Flamlænderne Moens* og *van Ostaye* de store For kæmpere for en expressionistisk Bekræftelse af Livet i sig selv, uden større Hensyn til Følelser eller Norm. Mange af disse Vitalister ender i Fascisme.

Ved Siden af disse er *Bloem*, *Nijhof*, *A. Roland-Holst* og *Slauerhof* den endeløse, melankolske Længsels Digtere. Som katolsk Digter skal nævnes *Jan Engelman*.

Her bør vi ogsaa pege paa Essayister som *du Perron* og *Vestdijk* og Digteren *Greshoff*; typiske Individualister, men især siden 1933 med en stærk social, nærmest stridbar Tendens.

Nu maa vi nævne de socialistiske Digtere. Socialismens Krise medførte, at de i endnu mindre Grad end deres borgerlige Kolleger kunde naa til Firsemes Højder. Men *van Collems* kosmisk-kommunistiske Poesi bør nævnes saavelsom *van Leeuwe's* primitiv-mystisk-kommunistiske Digte. Foruden disse kan der opregnes en halv Snes Navne paa mindre Apostle. *Beverluis'*, *van Hattum's* og *Den Brabander's* ikke-socialistiske Digte hører til de bedste.

Hvad Prosaforfatterne angaar, skal vi først henvise til *Albert Helman*, en tidligere Katolik, der ved sin udmærkede Roman »Hvorfor ikke« slog ind paa den revolutionær-socialistiske Bane. *Theun de Vries*, ligeledes af borgerlig Herkomst, nu Medarbejder ved den kommunistiske Presse, skænkede os i »Stedmoder Jord« en god, social Bonderoman. Til de egentlige socialistiske Forfattere hører i allerførste Række *Maurits Dehler* med hans stærkt kyniske Proletarromaner »Menneskene mener det godt med Menneskene« eller hans historiske Romaner om »Oranje«, og ved Siden af ham *Jef Last* med »Marianne«, »Partie Remise« og »Zuidersøen«. Selvom Zuidersøværkerne — hvad Last benægter — sandsynligvis bliver produktive nok, er dette dog hans bedste Roman. Han skildrer Menneskene i deres Arbejde og deres Kamp. Jævnt og pragtfuldt er Kammeratskabet mellem unge Mænd beskrevet. Og Fiskernes sejge Mistro overfor Magten i Beregninger, Organisation og Energi. En af de mest fængslende Romaner fra den socialistiske Litteratur.

David de Jong fortsatte med sin Bog om Amsterdam, »Stenlabyrinten«, paa en vis Maade Traditionen fra *Querido*. Som alle disse Forfattere skriver han imidlertid, i Modsætning til *Queridos* overlæssede Stil, en kort og knap Prosa. Fra Flandern nævner vi endnu en Skikkelse som *Lode Zielens* (»Moder, hvorfor lever vi?«).

Denne Oversigt bør ikke afsluttes uden et Ord om den for Holland saa typiske Kritik. I 1921 blev »Stemmen« grundlagt, i hvilken *Coster* og *Donker* svinger det (humanistiske) Scepter. *Ter Braak* og *Vestdijk* er de mest fremstaaende intellektuel-individualistiske Kritikere. Af Katolikerne nævner vi *van Duinkerken*, og af de socialistiske Essayister *Stuiveling* og *David de Jong* i »Fundament«.

Jeg haaber, at denne korte Oversigt ikke har forledt mig til altfor stor Ubillighed overfor hverken Forfatterne eller Læserne. Maaske har disse faaet en Følelse af Egenommelighedene ved Litteraturen i denne den vestligste Provins i Europa. Faa Teaterstykker, heller ikke megen Lyrik (kun en følsom Hyperindividualisme, der dog næppe regner sig selv for lyrisk), men en stærk Følelse for det rent menneskelige.

Træsnit af Raakin

New Leader

KULTURARYV OCH KULTURARBETE

AF RICKARD SANDLER

Den 16. November 1937 fejrede Arbejdernes Oplysningsforbund i Sverige sit 25 Aars Jubilæum ved en Fest paa Brunnsvik Folkhøgskola, det Sted, hvor A. B. F. blev oprettet i 1912. I Dagens Anledning udsendtes en smuk Bog, hvori er samlet et Udvalg af Taler og Artikler, holdt eller skrevet gennem de 25 Aar af Forbundets Formand, Sveriges nuværende Udenrigsminister, Rickard Sandler. Vi gengiver her et af Bogens Afsnit, en Tale holdt 1926.

Arbetarnes Bildningsförbund, ABF, vill vara ett verktyg för vårt lands arbetarskaror **A**tt bli delägare i kulturarvet och deltagare i kulturarbetet. Arbetaren har vunnit ställning, definitivt och utan återvändo, som medborgare i vårt nutida samhälle. Han känner sig därmed delaktig i samhällets tillgångar i sannare mening än förr.

Det samhälle finns ej till, där var generation nyskapar samhällets hela värdetillgång. En väsentlig del därav är ett arv från den bortgående generationen och från de många sedan länge insomnade.

Samhälleligt framsteg innebär därför också bl. a. ett förmerande av denna ärvda förmögenhet. Och social utjämning är allmänare delaktighet uti densamma.

Ett högra mått av människovärde skall medborgarskapet innesluta eller åtminstone föra hen emot. Dess erövrande vore annars ett vingbrutet framsteg. Och det mänskovärda är framför allt: kultur.

Vill man bilda sig en mening om vad som är vårt viktigaste arvegods kan man gott göra med den tyske kulturhistorikern Schurtz följande tankeexperiment.

Antag att i ett modernt kulturcentrum hela den tekniska materiella utrustningen, verktyg, maskiner, byggnader etc., förintades men kulturmänskorna voro kvar. Ett nytt samhälle skulle helt visst komma att resa sig, kanske rent av bättre utrustat än det gamla. Men gör i stället det antagendet, att den kultiverade befolkningen föröddes, kvar bliver väl hela den materiella apparaten, men dem övertaga horder av råa vildar. Utav det kultursamhället vore inom kort allt i ruiner, emedan kulturarvets ägare varken kunde utnyttja eller nyskapa de materiella resurserna.

Konsten att skapa rikedom är viktigare än rikedomarna själva — som en berömd nationalekonom yttrat. Det väsentliga i kulturen är alltså icke dess yttre resultat utan dess inre förutsättningar, den kraftresurs som bär och driver den. Man må uppskatta till deras fulla värde de väldiga rikedomar, som i form av yttre ting äro upphopade i ett nutida samhälle, och ändå ha lov att säga med sanning: till intet äro de nyttiga, där förmågan att bruka dem ej finnes. »Kan du ej spänna bågen, är han ej din.«

Ett kulturarv kan man ej tillträda utan kulturarbete. Ty kultur är odling, en högre förmåga, att man duger mer till — och det nås ej genom att övertaga andras verk utan blott genom att vara själv verksam.

Kultur är något levande.

Ingen verklig bildning förväras genom att blott passivt överta vad andra åstadkommit. För att överhuvud vara bildning måste i stoffet vara inbläst en levande ande. Men liv är aktiv verksamhet.

Därefter måste studietarbetet, över huvud all uppfostrande verksamhet få sin inriktning, och i fråga om studiemetoden allt det som stärker aktiviteten ställas främst: Hör Tegnér:

»Yttersta avsikten med all uppfostran kan ej vara annan än att utveckla de mänskliga förmögenheterna, d. v. s. att låta dem handla obehindrat, stärka dem och ge dem näring eller ämnen att öva sig på. — —

Att lära en annan är — — ingenting annat än att lossa på bindeln och säga: se själv!«

*

Föreläsningen, boken, studiecirkeln — det är de tre bildningsmedel, som spela huvudrollen i ABF:s verksamhet.

Föreläsningen är mer omedelbart verkande än boken, kanske lättare tillägnad. Om det vill sig väl även tändande. Man missförstår emellertid vad som därvid försiggår, om man menar att det är föreläsaren som är den aktive och åhöraren blott en mottagare. I själva verket råder här en växelverkan, som varje föreläsare har en stark förmimelse av. Det är sant: »släckt kol tänder ingen brasa«. Men det blir inte heller mycket bevänt med brasan, om veden är för sur. Man underskattar ofta det aktiva momentet i åhörandet av en föreläsning. Ansvar för det goda resultatet av föreläsningens verksamhet delar föreläsaren i långt högre grad än man är böjd att tro med sina åhörare. Envar föreläsare vet ju av erfarenhet vad det betyder, att åhörarna äro med, att en direkt kontakt är åstadkommen.

I detta hänseende representerar radioföredraget inför osynliga åhörare, radiolyssnandet till en osedd föreläsare en ny typ, vars räckvidd i styrka och begränsning väl icke än kan med någon säkerhet fixeras.

Den muntliga framställningen har sin svaga punkt framför allt däri, att den icke kan lämpas efter vars och ens individuella behov. Det blir som att släpas med av en ciceron till sevärdheterna under en turistresa. Den ene skulle vilja stanna här, den andre där. Men alla måste göra sällskap med varandra under ciceronens ledning. Det blir dock något annat att vandra kring med en god vän. Man får stanna just på de

punkter man känner sig ha utbyte av och stanna där så länge man kan och det kommer en väl.

En sådan kamrat och vägvisare är boken. Däribland finnas de, som förtjäna hedersnamnet »eviga följeslagare«, efter att ha följt och väglett släkte efter släkte av en rådvill och famlande mänsklighet.

*

Att vara en verklig upptäcktsresande i vetandets värld är blott få förunnat. Men att i all anspråkslöshet göra utflykter på egen hand eller i goda kamraters sällskap det kan vem som vill. Och därvid vänja sig att se på världen med egna ögon och pröva och träna sin egen kraft.

En sådan självverksamhet skall studiecirkelarbetet tjäna. Studiecirkelformen har visat sig säl passa som form för folkligt kulturarbete. Fri från kritik har den icke gått, bl. a. från dem, som värdera ensamhet och stillhet. I ett uppmärksammat inlägg för ett par år sedan karakteriserade en författare cirkelrörelsen som en hopbuntning av människor: filosofer buntas till en cirkel, maskinskriverskor till en annan!

Måttfullhetens gräns kan alltid överskridas. Ingen hemlig kraft är förborgad i cirkelnamnet. Om en sångkör döpes om til körcirkel, så är den alltjämt samma kör. Men risken finns alltid att — som det hänt — medlemmar ur åkarfackföreningen vilja studera körning i den nya »kör«-cirkeln.

Men i grunden är motsättningen konstruerad mellan studerkammaren och studiecirkeln. Det ligger mycken billig och föga praktisk romantik bakom talet om det stilla ensamma arbetet vid studielampan — i våra överfyllda arbetarbostäder.

Visst är sedan, att det finns punkter i bildningsarbetet, där man bäst kommer till resultat genom att tala med sig själv i enrum. Men även om alla verkliga studier måste vara självstudier, har för stora områden utbytet med andra, samverkan med andra sitt omistliga värde. Vägen genom studiecirkeln är en för nutida arbetarungdom naturlig väg till självständighet i tillägnande och produktiv kulturverksamhet.

*

Nå, finns det nu någon säker metod att bli bildad? Kan ABF leverera kulturarvet åt sina medlemmar i lämpliga doser med t. ex. 3 års garanti för hållbarheten och med öppen rätt att få återlämna varan, om den ej är till belåtenhet? Nej vi inbjuda till deltagande i kulturarbetet på vederbörandes egen risk och utan alla garantier ifråga om resultat. Det brukar inte saknas i vår instruktionsverksamhet kraftiga varningar mot gammal medeltidsvidskepelse i detta hänseende. Det finns ingen svartkonstbok i bildning. Vilket naturligtvis icke alls hindra ABF att varje år utge studieplaner till den vägledning de kunna ge i studiearbetet.

Ett rikt kulturliv måste vara mångsidigt. Det är därför opåkallat att stänga in studiearbetet på vissa fält, troende att nyttan bor bara på dessa rutor. Man får akta sig att vara för praktisk. »Uppbyggelsen kan vara nyttigare än nyttan«, som Hans Larsson sagt. Huvudsaken är att frihetens ande råder över kulturarbetet, så att skilda mänskliga intressen kunna göra sig påminta.

Det medborgerliga skall få ta ut sin stora part. Mer än för 100 år sedan, då orden fälldes, gäller nu att »i ett land som vårt där menigheten deltagar i statens högsta angelägenheter är råheten grundlagsvidrig och okunnigheten en landsförrädare«.

Det medborgerliga skulle motverka sitt eget innersta syfte, om det inte lämnade utrymme inom bildningsarbetet åt andra områden.

En inblick i kulturutvecklingens allmänna förlopp kan den ej undvara, som verkligen vill vara medborgare i ett kultursamfund.

Och »skulle naturens bok vara den enda av alla böcker som ej bildade och således utan allt värde för uppfostran? Det är Tegnér som så ställer frågan i ett av sina skoltal och svarar: »Ack, det nya testamente som kommer ut varje vår, där bokstäverna äro blommor, och musikbilagorna fågelsång — den bibel, som är tryckt med silverstil på himmelblått och öppnas varje kväll över våra huvuden, där kapitlen äro konstellationer och varje ord en glänsande värld, en stjärna — eller den vishet, som tränger till djupet och rannsakar dess innandömen, revbensbyggnaden i jorden — skulle icke denna bok vara människolivets huvudbok och föga mindre värd än Hellas och Rom, huru mycket jag än värderar dem?«

Det rent personliga får icke heller skjutas i bakgrunden. »Ingen social reform, sade Lassalle, vore mödan värd, om arbetaren efter den vore personligen densamme som förut.« Kunskaperna få inte betraktas bara som ändamålsenliga tillhyggen, med vilka den gamle Adam kan slå omkring sig bättre än fordom. Den gamle Adam får allt lov att själv bli en annan, med en alltmer human och frigjord syn. Icke frigjord från plikten till självutveckling men från de tyngande bjor, som komma trälen att i klenmod tänka som hans herre gör.

*

Att mottaga, förvalta och bära vidare till dem som komma efter oss släktenas kulturarv, det är att intaga sin plats i utvecklingsförloppet och få sitt korta fattiga liv inställt i ett större sammanhang. Kulturarbetet är ett medel att förlänga människolivet både åt framtiden och forntiden till. Då den enskilde känner sig fogad in som länk i kedjan mellan gånget och kommande, är han lyftad ett stycke ovan sina naturbundna betingelser, sina levnadsårs begränsade tidsmått.

Med sitt kulturarbete vidgar människan också rummet kring sig, utöver den för de flesta så trånga verkningskretsen.

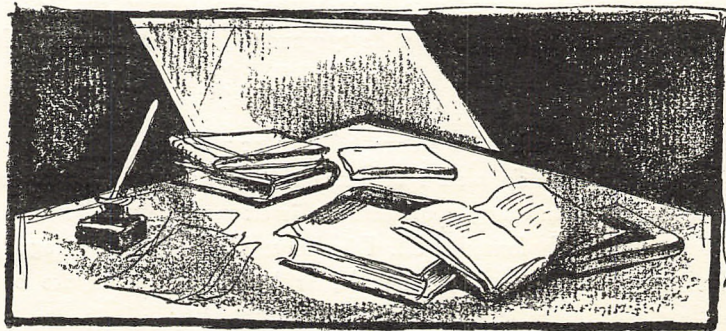
Att se sig om i världen ger en vidare syn. I överflyttad mening är nu allt studiearbete, som vidgar ens erfarenhetsvärld lik en resa i främmande land. Man kan glömma alla enskildheter i det man sett och erfarit, men — man har dock varit ute, och ens egen värld har därmed blivit större: Man behöver alltså inte vara så rädd för att glömma. Bildningen blir ju ändå, som Ellen Key sagt oss, det som är kvar sedan man glömt vad man lärt sig.

Man skall icke låta nedslå det friska modet av att vetandet har så omätligt omfång. En resande frågade Thorvaldsen hur länge man borde stanna för att lära känna Rom. Thorvaldsen sade: Jag har bott här i 40 år och känner av staden föga. Vist hade han rätt. Men fast jag inser det, är jag ändå bra glad att ha varit i Rom ehuru det blev för blott ett par dagar. Inte bör man avstå från att komma dit för det ej 40 år stå en till buds.

Tag och jämför några fioler efter en tids begagnande. Deras karaktär och kvalitet är och förblir olika, mörkare eller ljusare, sämre eller bättre. Men om dem alla gäller att de få en starkare, djupare och ädlare ton, sedan man spelat länge på dem — om man inte spelar falskt, ty då sjunker instrumentet i förmåga.

Människan är ett sådant instrument lik. Men liksom uti historien människosläktet är sitt dramas författare och skådspeleare på en gång, är den enskilda människan både spelman och instrument. Spela inte falskt därå; det låter inte bara illa medan det varar, det försämrar själva instrumentet. Men hantera instrumentet väl, och det blir också bättre.

Man kan aldrig bli »bildad«, men *mer* bildad, det kan man alltid bli.

DET BRITISK-NORDISKE KURSUS PAA ROSKILDE HØJSKOLE

FORSKELLIGE DELTAGERE SKRIVER OM DERES INDTRYK

Naar jeg skal sige et Par Ord om mit Indtryk fra mit Ophold paa Roskilde Højskole som Deltager i det engelsk-nordiske Kursus 25.—31. Juli 1937, vil jeg om dette mit første Højskoleophold begynde med at udtale min Forundring over, at det var muligt at tilrettelægge og gennemføre et Program, der i Løbet af 8 Dage gav Deltagerne et saa omfattende Indblik i Storbritanniens politiske, sociale og faglige Forhold.

Afholdelsen af dette Kursus var Frugten af et Samarbejde mellem Arbejdernes Oplysningsforbund og Broderorganisationerne i Storbritannien, Sverige og Norge, og i sig selv et glædeligt Tegn paa Samling i vor splittede Tid. Deltagerne fordelte sig paa følgende Lande: England 16, Sverige 9 og Norge 13 samt fra Danmark 22. Desuden var U. S. A. repræsenteret af vor gamle Bekendt fra »Socialisten«s Spalter, den elskelige Fred. Hedebo, der viste sin gamle Kærlighed til Oplysningsbevægelsen ved at tilbringe 8 Dage af sit Ferieophold i Danmark blandt os.

Tiden blev ikke drevet bort i Roskilde. Der blev slidt haardt i det, og der maa ydes stor Anerkendelse for Deltagernes Vilje til fuld Udnyttelse af Tiden for at faa det størst mulige Udbytte med hjem, og ikke mindre maa man værdsætte Foredragsholderernes Indsats og Evne til at holde Deltagernes Interesse fangen. Dette sidste saa meget mere, som Kursuset udelukkende blev holdt paa Engelsk, og de fleste af vi Skandinaveres Beherskelse af Sproget led baade af Mangel paa Øvelse i Praksis og paa tilstrækkeligt Kendskab. Der var 3 Forelæsninger om Dagen, saa ca. 6 af Dagens Timer blev tilbragt i Foredragssalen.

Forelæsningernes Hovedlæs blev trukket af de 2 engelske Foredragsholdere, hvoraf først maa nævnes Generalsekretæren for det britiske Oplysningsforbund Ernest Green, der var Kursusets Hovedleder og foruden at være en glimrende, med autoritativ Viden udstyret Foredragsholder, som gjorde det mest tørre Emne levende og fængslende, besad et Lune og Humør, der gjorde ham til Sjælen ikke alene i Arbejdet, men ogsaa i Pavsernes Samtaler og i det muntre Samvær om Aftenen efter Dagens Gerning, hvor Sang, Alvor og Skæmt vekslede paa en Maade, saa at ogsaa det bidrog til at gøre Opholdet til et af vore bedste og lyseste Minder. Kort sagt, Ernest Green er en af dem, der gaar i sine Folk med Træsko paa. Han skaber sig baade Respekt, Tillid og Hengivenhed, og havde Kursuset varet længere, vilde Deltagernes Forgudelse af Ernest Green snart have overskredet alle Grænser.

Den anden Hovedforedragsholder var det britiske Oplysningsforbunds Sekretær for de sydlige engelske Distrikter, J. H. Matthews, der fortjener stor Paaskønnelse

for den Grundighed og Klarhed, hvormed han byggede sine Forelæsninger op og gjorde Deltagerne delagtige i en omfattende Viden og indgaaende Kendskab til de behandlede Emner. Endvidere var vi J. H. Matthews taknemmelige for den Taalmodighed, hvormed han ved Forelæsningerne og under Pavsernes Samtale besvarede vore Forespørgsler og uddybede vor rette Forstaaelse af det, der var gennemgaaet.

Blandt de Emner, disse to Foredragsholdere behandlede, kan nævnes:

Det britiske Arbejderpartis historiske Udvikling fra Starten til vore Dage og dets organisatoriske Opbygning og Politik.

De britiske faglige og kooperative Bevægelser.

Det britiske Folks og specielt den britiske Arbejders Levevilkaar.

Storbritanniens Udenrigspolitik særlig med Henblik paa Landets og Arbejderpartiets Stilling til Folkeforbundet.

Britiske Skoleforhold og Betingelserne, hvorunder Oplysningsarbejdet foregaar.

Storbritanniens sociale Forsorg — derunder Arbejdsløsheds- og Sygeforsikring, Arbejdsløshedsunderstøttelse for uforsikrede, Alders- og Invalidere, Enke- og Enkebørnsunderstøttelse, Boligforhold og alle mulige til disse Emner knyttede Problemer.

Man vil se, at nogle af de vigtigste Grene af det britiske Folks Liv blev belyst. Vi erfarede saaledes, at de Love, den britiske Forsorg hviler paa, er langt bedre, end vi almindeligvis antager. Men vi fik herunder ogsaa Anledning til mange Betragtninger. Bl. a. den, at det ikke er nok, at en Lov er god og hensigtsmæssig. Det betyder lige saa meget i hvilken Aand og hvor loyalt den administreres.

Fra svensk Side talte Sekretæren for det svenske Oplysningsforbund, Gunnar Hirdman om det svenske Oplysningsarbejde. En af hans Udtalelser burde staa som Motto for alt Oplysningsarbejde: »Det gælder ikke om at ensrette og tilpasse alle i een bestemt Anskuelses Form, men om at hver enkelt Deltager danner sig en Mening om Problemerne og underbygger den fornuftsmæssigt, saa at han ved og kan begrunde, hvorfor han har den.«

Fra dansk Side talte C. V. Bramsnæs om Danmarks økonomiske Liv, Alsing Andersen om det danske Socialdemokrati og Oluf Bertolt om vor Skole- og Folkeoplysning. Desuden holdt Forstander Poul Hansen fra Esbjerg en beundringsværdig Forelæsning om den danske kooperative Bevægelse og Andelsbevægelsen. Poul Hansens personlige Egenskaber fik sikkert mange af os til at overveje Muligheden af at besøge den under hans Ledelse staaende Arbejderhøjskole. Yderligere talte Hartvig Frisch om Folkeforbundet med Klarlæggelse af de Problemer, der knytter sig hertil for de mindre Stater.

Selvfølgelig var der ogsaa noget at klage over. For Eks. Ønskeligheden af, at der i Foredragssalen blev anbragt nogle smaa Klapborde eller lignende foran Siddepladserne, dels saa man lettere kunde gøre sine Notater, dels for at opnaa den Støtte, som 6 Timers dagligt Ophold ved Forelæsninger nok skal faa os til at savne.

Det, Deltagerne som Regel klagede over, var, at der var for megen og for god Mad, men til Forstander Gammelgaards Trøst kan siges, at ingen af Deltagerne benyttede sig af den Udvej, det var at blive borte fra nogle af Maaltideme.

Den gennemførte Properhed paa Værelserne og overalt og en god Seng bidrog ogsaa sit til, at vi følte os godt tilpas efter en anstrengende Dag.

Nævnes skal ogsaa den Hjælpsomhed og Imødekommenhed, som baade Forstander Gammelgaard, Chr. Christiansen og Bertolt viste os, for at gøre Opholdet saa godt for os som muligt.

En særlig Omtale fortjener de Samtaler, som Deltagerne gruppevis førte i Pavserne og under Aftenens Spadsereture. Det, at vi alle var mødt med Ønsket om at lære de andre Nationers Deltagere, deres Land og hjemlige Forhold at kende, gjorde, at vi nærrede en gensidig Vilje til sympatisk Forstaaelse, og Resultatet var et enestaaende godt og kammeratligt Samvær.

Vi var ogsaa glade for de godt tilrettelagte Udflugter, hvor vi fik Lejlighed til at vise vore udenlandske Gæster en Landsbyskole, et Mejeri, Typer paa dansk Landbrug og nogle af vort Lands skønneste Egne.

Da Kursuset sluttede, havde jeg kun een Ting at beklage mig over — den, at jeg ikke var 20 Aar yngre, saa at jeg fuldt ud kunde benytte mig af de Vilkaar, der bydes den, der i Dag søger Oplysning og Viden.

Poul E. Poulsen.

Det er med glæde jeg efterkommer anmodningen om å skrive nogen ord om turen til — og opholdet i Danmark ved det Britisk-Nordiske kursus på Roskilde Arbejderhøiskole i sommer.

For mig var denne turen en ren oplevelse. Det var bl. a. min første reise til utlandet, samtidig som det var første gang jeg skulde være tilstede ved et kursus arrangeret specielt for arbejderklassen. Jeg vil heller ikke undlate å si at jeg var spent på hvordan min »skole-engelsk« vilde klare sig under dette 8 dagers lange kursus sammen med engelsktalende skandinaver og de mange engelske kamerater som selvfølgelig alle vilde sette mine sprogkunnskaper på en hård prøve. — Men glæden over å få være med var for stor til at jeg tenkte noget nævneværdig over mine mangelfulle kunnskaper i engelsk.

Jeg antar at alle forstår hvordan reisen nedover til Danmark fortoner sig for mig — debutanten. Jeg følte sikkert som de fleste, når de første gang reiser utenfor sitt eget lands grenser. Inntrykkene av en ny natur og av det nye sprog passerte revy for mine øine og ører, og jeg hadde følelsen av å sitte i en kino under nydelsen av en interessant film. Jeg slukte alt med en grådig begjærighet uten at jeg kunde si at hungeren nogensinde blev tilfredsstillet. Jeg ventet hvert øieblikk på stadig nye oplevelser, men så var jeg endelig kommet inn til Kjøbenhavn, hvor jeg fikk anledning til i ro og mak å nyte alle inntrykk.

Jeg holdt mitt inntog sent om kvelden. Lysreklamene på Vesterbro overveldet mig slik, at jeg ikke kunde motstå fristelsen av å ta mig en tur ut samme kveld. Omkring midnatt stod jeg op til en postkasse og skrev min første hilsen hjem på et flott prospektkort. Jeg måtte beskrive min begeistring over reisen og Kjøbenhavn. Da jeg tilslutt kom tilbake til hotellet stupte jeg iseng av tretthet. Men endda hadde jeg to dager tilovers før jeg skulde reise til Roskilde, og de dagene blev benyttet. Jeg fikk bese de viktigste museer (det er jo noe man er nødt til, skjønt jeg tilstår at det er ingen ting som interesserer mig mindre), Riksdagsbygningen, Det kongelige slott, Rådhuset, Rundetårn, Zoologiske have og — Carlsbergs bryggeri. Dernæst kjørte jeg med sporvogn rundt hele byen, og endelig tok jeg med mig minnet om Kjøbenhavns stolthet: Tivoli. Og tilslutt en liten tilståelse: Jeg var endda såpass gutt at jeg ikke kunde nekte mig fornøielsen av å besøke Circus Schumann. Men to dager var selvfølgelig alt for litet når man hadde lyst til å se sig om i Danmarks hovedstad, og jeg lovet mig selv at neste sommer reiser jeg nedover pånytt, og da tar jeg fruen med.

Søndag den 25. juli oprandt, og utpå eftermiddagen stod jeg utenfor Arbeiderhøiskolen i Roskilde. Og de 8 dagene forsvandt en efter en uten at man kunde holde igjen. Jeg vil si det med en gang: Hyggeligere sommerferie har jeg aldrig hatt. — Mine dårlige sprogkunnskaper hindret mig i å ha det fulle utbytte av kurset, men det viktigste, foredragene, kunde jeg følge uten større besvær. Jeg misundte de av mine kammerater dernede som kunde boltre sig sammen med engelskmennene både i diskusjon og hyggelige samtaler, men jeg trøstet mig med at neste gang jeg får anledning til å delta i et lignende kursus vil jeg perfektionere sprogkunskapene bedre på forhånd.

Jeg vil gjerne si et par ord om det som har interesseret mig mest.

Det var opplysningsarbeidet innen den engelske arbeiderbevegelse, som var anlagt efter ganske andre retningslinjer enn herhjemme i Norge, som først og fremst fanget min interesse. Propagandaen for socialismen, som vi i Norge legger stor vekt på, syntes ikke å være i skuddet i Storbritannien. Det engelske standpunkt var kort og godt: De studerende skulde bare gjøres bekjendt med »The facts«. — Jeg tror neppe dette system vilde føre frem her i Norge. Det er min erfaring, at folk herhjemme må

opdras til socialister. Den store fremgang som den norske arbeiderbevegelse har hatt i de senere år skyldes ikke minst den svære propaganda, som har vært ført av alle arbeiderorganisasjoner, også Oplysningsforbundet. De distrikter hvor arbeiderbevegelsen står dårligst her hjemme er nettopp de, hvor propagandaen for socialismen er minst utbredt, bl. a. ved liten eller ingen arbeiderpresse. »The facts« gjør ingen virkning her.

Samtlige foredrag var overmåte interessante, ikke minst de som blev holdt av de danske gjester. Herr Hirdmanns foredrag om opplysningsarbeidet i Sverige («The middle way») glemmer jeg heller ikke så snart. Jeg tenker da helst på innholdet, og forbigår i all stillhet hans spirituelle form.

Skolen i Roskilde er et usedvanlig trivelig oppholdssted. Vakker beliggenhet og et enestående hyggelig personale. Og kostholdet var iethvertfall for oss nordmenn både rikere og bedre enn vi er vant det.

Da vi måtte forlate kurset for å gi plass for et nytt studentekull, var det med en beklemt følelse av sorg, som vi forresten forsøkte å drukne i en sammenkomst vi hadde i »Landsbyen« eller »Lorry«. Her fikk vi under de mest trivelige omgivelser anledning til å takke hverandre for samværet — og med et: »We meet again«, gikk vi hver vår vei for å begynne reisen hjemover.

Jeg for min del tog veien over Malmø for å tilbringe noen dager i Stockholm, men det er en annen historie.

Jeg benytter denne anledning til å hilse alle mine kammerater fra oppholdet i Roskilde, og uttrykker håpet om et På gjensyn.

Leikanger, oktober 1937.

Oskar Svedahl.

Det er absolut en god Tanke at sørge for, at Skandinaver (spesielt Danskere) og Englændere kan mødes og udveksle Synspunkter og Meninger, gensidigt informere hinanden og forenes i kammeratligt Samvær.

Vi er jo et lille Land, det mægtige Tysklands Nabo, og selvom vi i Tidens Løb har faaet megen værdifuld Paavirkning fra Syd, er Forholdene i Dag saaledes, at det mere end nogensinde gælder for en lille Nation at undgaa ensidig Paavirkning og i Stedet søge at holde aabent til alle Sider. Det vil være klogt, dersom vi ønsker at bevare vor Selvstændighed i størst mulig Udstrækning. Lad os derfor i højere Grad end hidtil holde aabent ogsaa mod Vest og modtage saa megen nyttig Paavirkning som muligt fra engelsk Demokrati.

At vi kan lære noget, er der næppe Tvivl om. Jeg tror, vi i hvert Fald kan

lære en Del i Retning af at forædle vort Demokrati, at skabe os en højere demokratisk Kultur, at lære enhver Dansker at forstaa, at Grundlaget for Demokratiet: den frie Meningsudveksling medfører en Pligt til at danne sig en Opfattelse og kæmpe for den, men stiller samtidig den enkelte den Opgave at forstaa andre Opfattelser, prøve dem, bøje sig for dem, naar man finder dem rigtige, og iøvrigt respektere dem, at betragte Modstandere som Mennesker som os selv. I den Henseende er Englænderne vist naaet længere end vi.

Ved Kursus'et maatte man faa et levende Indtryk af, at der i hvert Fald paa et Omraade indenfor den engelske Arbejderbevægelse er Ting at lære, nemlig med Hensyn til Kooperationen. Det er ikke Stedet her at gengive Tal, men de kunde ellers give især vore By-Brugsforeningsfolk noget at tænke paa.

Med Hensyn til det engelske Arbejderpartis organisatoriske og politiske Virksomhed kan vi med vore Forhold næppe lære stort. Paa dette Omraade kan vore Venner, Englænderne, snarere lære af os.

Partiets finansielle Midler er forholdsvis beskedne, og det synes som om Fagforeningernes Inflydelse paa Partiet er for overvældende, i hvert Fald har været indtil nu. Politisk er det engelske Arbejderparti jo fortsat i Opposition, og der er vist næppe foreløbig nogen Udsigt til, at det af Vælgerne bliver betroet Regeringsmagten. Den praktiske politiske Indsats maa altsaa vente, hvilket er beklageligt, da det naturligvis vilde kunne blive af umaadelig Værdi, om en Arbejderregering afløste det nuværende konservative Styre.

I den politiske Agitation og Propaganda indtager vort engelske Broderparti heller ikke nogen Førerstilling. Den mægtige Udvikling paa disse Omraader, som vi f. Eks. kender den, synes indtil nu at være Englænderne saa nogenlunde ukendt. Paa dette Omraade — som paa andre — er det, som om England ligger langt mere afsondret fra det europæiske Fastland, end den forholdsvis ringe Afstand viser. Kanalen og Nordsøen har virkelig været Grænser, der skiller. Det er, som om Ørigets isolerede Beliggenhed — og naturligvis Forbindelserne til de fjerne Dele af Verdensriget — har holdt det udenfor Kulturstrømningerne i det øvrige Europa, saaledes at det kun langsomt berøres deraf. Derved bliver Udviklingen langsommere, men — hvem véd — maaske ogsaa mere sikker. Det, der har mere varig Betydning, finder vel trods alt Vej.

Imidlertid — alle Bestræbelser for at fremme en Tilnærmelse mellem England og de øvrige vesteuropæiske Demokratier maa hilses med Glæde. Vi skal lære hinanden at kende, komme paa Talefod med hinanden, lære at forstaa hinanden, og ganske særligt gælder det vort Land med den nære økonomiske Tilknytning, vi har haft og stadig har til England.

Jeg tror, at det afholdte Kursus i saa Henseende virkelig har haft sin Betydning.

Vi hørte om det engelske Arbejderpartis Historie, Opbygning og Stilling i den nuværende Situation, om Fagbevægelsen, om Sociallovgivningen og om Arbejdernes Levestandard og Boligforhold. Omvendt hørte Englænderne om vore Forhold og vore Resultater, var imponerede over vore demokratiske Forhold (med Ministre, der kørte paa Cykle) og paahørte høfligt Omtalen af vore økonomiske Vanskeligheder og vore Henstillinger om at sørge for, at England købte noget mere Flæsk og Smør af os.

I det hele kan det vist siges, at dansk Landbrug ikke har haft varmere Fortalere end de danske Deltagere i dette Kursus. Hvor som helst og naar som helst propagerede vi for det danske Flæsk og Smør. (Landbruget burde være os dybt taknemmelige!) Saa vidt gik det, at den engelske Leder, Mr. Green, ved et af Foredragene kom med en Bemærkning om, at man snart ikke hørte om andet end det danske Flæsk.

Naturligvis var der ikke altid Enighed om Problemerne. Hartvig Frisch's Redegørelse for Danmarks udenrigspolitiske Stilling affødte en Diskussion mellem ham og en Englænder, der bebrejdede Danmark, at vi ikke gik klart nok ind for den kollektive Sikkerhed. Man mærkede her lidt af den Oppositionstone, som er naturlig for et Parti, der ikke i Øjeblikket har Magtens og Ansvarets Besværligheder at slaas med, og sporede samtidig en for ringe Forstaaelse af, at et lille Land paa visse Omraader har større Vanskeligheder end et stort.

Kursusets Arrangement er der ikke stort at sige til. Med den korte Tid af 6 Dage maa det vist siges, at man kunde faa et ganske godt Udbytte af Kursuset, uden at der stilledes for store Krav til Deltagernes Mulighed for at tilegne sig Stoffet. En enkelt Dag var der dog 4 Foredrag; det er vist for meget — paa et fremmed Sprog. Kunde man, som der blev talt om, næste Gang i højere Grad lægge Vægten paa Samtale og Gruppearbejde, burde det gøres — derved faas ogsaa lettere en værdifuld Meningsudveksling i Gang.

Sprogligt set er et saadant Kursus overordentligt værdifuldt for »engelske« Skandinaver. Her faar man den Øvelse i at opfatte Sproget og tale det, som der ellers for mange aldrig er Lejlighed til.

For mit Vedkommende vil jeg udtrykke min Tilfredshed og Tak for de 6 Dage paa Roskilde Højskole. Vi havde udmærkede Ledere, en Række gode Foredrag og et herligt Samvær.

Jeg tror, Mindet vil leve længe hos Deltagerne.

Oluf Carlsson.

Man har bedt mig fortælle en smule om opholdet på Roskilde højskole under det Britisk-nordiske kursus, som blev afholdt fra den 25.—31. Juli med Mr. Green og Mr. Matthews som ledere, og jeg skal forsøge at efterkomme ønsket, men da man kun havde en uge og stoffet af den grund bliver serveret i en meget koncentreret form, må man have tid til at fordøje, hvis ikke det hele skal blive til overfladelærdom og sodabras; mon vi ikke her mangler noget af det, som Englænderne betegner med ordene »still going strong«.

Først noget om selve ideen, samarbejdet mellem Great Britain og de nordiske lande; den er rent ud sagt strålende. Der er noget tiltalende i, at der findes mænd, som arbejder på kulturforbindelser udadtil i en tid, hvor der bliver råbt og skreget op om en misforstået nationalisme. Lige siden Lord Byron blæste i frihedshornet har den engelske intelligens eller rettere en del af den ydet en betydelig indsats i arbejderklassens tjeneste, men dette bidrag har været for videnskabeligt, for intelligensbetonet til ligefrem at blive populært. På den anden side af Nordsøen har den danske arbejderklasse arvet en grundtvigiansk højskolebevægelse med dens krav om folkeoplysning. Her må de forskellige landes oplysningsforbund kunne lære noget af hinanden. Kunde resultatet af dette bekendtskab blive, at Englænderne lærte os en snævrere form for samarbejde med de intellektuelle, mens Danskerne lærte dem noget om arbejderoplysning på en bredere front, har man vist al god grund til at være tilfreds med det samarbejde, der her er blevet indledet.

Med hensyn til selve kursuset er det vel højst individuelt, hvad man har fået ud af det. Englænderne er vel ærligt talt dem, der har fået størst udbytte; for det første foregik undervisningen på deres modersmål, og for det andet kan man vel bedst ved selvsyn lære et lands sæder og skikke at kende. Jeg siger vel ikke for meget, hvis jeg påstår, at Skandinaverne fik det største resultat på sprogets omraade. At der også fandtes tilknytningspunkter fik vi at vide, da Hartvig Frisch holdt sit foredrag om Folkeforbundet, dette Englændernes hjærte- og smertensbarn, mon det ikke kunde tænkes, at de internationale problemer kunde samle deltagerne på et bedre diskussionsgrundlag end de forskellige landes sociale forhold?

Hvis det passer, at sang og latter gør os til bedre mennesker, er vi rejst fra højskolen betydelig forbedrede, for sunget blev der efter en større målestok, der blev kvidret rørende, små »sentimental songs« og tyske vandresange, men sjælden en ordentlig arbejdersang, måske har Englænderne ikke så mange af dem. England jog vel ikke forgæves sin største lyriker i landflygtighed, Shelley, som sagde om sig selv: »jeg er menneskeven, folkeven og gudsfornægter.« Om hvem Karl Marx skal have sagt, at han med liv og sjæl var revolutionær og vilde have tilhørt socialismens fortrop, hvis han havde levet noget længere. Latteren havde også sine gode dage; den fine engelske

humor kom rigtig til syne, når Mr. Green på sin charmerende måde fortalte en af sine anekdoter, af dem havde han åbenbart en hel del på lager, eller når Gunnar Hirdmann med en vittighed fik forsamlingen til at skratte på godt svensk. Mr. Matthews var for mig rigtig typen på en Englænder, tør, saglig, reserveret, blot manglede han den shagpibe, man altid forestiller sig en Englænder udstyret med. En og anden fik vel også diskuteret med den svenske husmand, der i sit idealbillede vilde have håndens og åndens arbejde ikke alene ligestillet, men også ligelønnet, og hvem husker ikke Bojer fra Norge udslynge sit »very well—l« med så bredt et L, at selv en Kvabjyde kunde blive misundelig. Jo, vi har sikkert allesammen gode minder fra den uges samvær. Og vi kan rolig sige:

Tanketomme først vi stod,
ord og mening knap vi fatted' —
nu og da en perle faldt,
uden ret vi vidste af det.

Efterhånden klarned hjerner,
og vi sansede, fandt ord, —
tanker, meninger lig kærner
faldt i sædejord.

Dagny Jensen.

PAA FERIE I DANMARK

TO ENGLSKE DELTAGERE FORTÆLLER OPLEVELSER

Miss *Winifred Lee*, London, skriver:

Danmark og de skandinaviske Lande har i længere Tid haft en høj Stjerne i Storbritannien, idet man især har beundret deres *common sense* og deres sociale Institutioners høje Standard. Danmark omtales ofte i engelske Aviser som et Land, hvis Landbrugsmetoder har ført til glimrende Resultater. Det var næsten ogsaa alt, hvad jeg vidste om Danmark før mit Besøg der i Sommer. Nu véd jeg, at det alt sammen er sandt, og jeg har et meget fornøjeligt Billede i min Erindring af denne lille Øgruppe paa den anden Side Nordsøen.

Jeg maa tilstaa, at jeg ikke havde ventet at finde et saa henrivende Land. Jeg havde forstaaet, at man ikke havde Bjerge i Danmark, og jeg forestillede mig saa, at Landet maatte være fladt og kedeligt. Det blev derfor en behagelig Overraskelse, da jeg fra Toget gennem Jylland, Fyn og Sjælland kunde nyde Synet af et afvekslende Landskab, bølgende, grønne Strækninger, Marker med modnende Korn, yndige Vandløb omgivet af nydelige Træer. Dette første Indtryk blev bekræftet senere under Ferien paa vore Udflugter fra København og Roskilde til — ja, Navnene er temmelig vanskelige for en ikke-Dansk-talende Englænderinde. I kender dem og holder af dem, er jeg sikker paa.

Mens jeg havde stillet beskedne Forventninger til det landlige Danmark, var jeg saa meget mere spændt paa vort kortvarige Besøg i København. Tanken om en Hovedstad med kun en Million Indbyggere og beliggende lige ved Havet forekom mig yderst tiltrækkende. London er en fortryllende By, men med dens syv eller otte Millioner Indbyggere er den alt for stor, alt for larmende og snavset. København havde ingen af disse Fejl. Jeg husker den især som Byen med Kobbertagene. Lyse, grønne Kupler og Spir er sjældne i England.

Jeg var overrasket over at finde, at Folk som Regel boede i *flats* (= Lejligheder; i England er Reglen: Hver Familie sit Hus), og over den Masse Fortovs- og Frilufts-Restauranter, der var, ligesom iverdigt paa Fastlandet. Er Englænderne mon det eneste Folk, som har den mærkelige Vane at bo i Huse hver for sig og altid holde deres Maaltider inden Døre? Er vi ogsaa de eneste daarlige Kaffe-Tilberedere? Jeg nød rigtigt den danske Kaffe og det danske Øl, og ligeledes deres *smørrbroed*, *roergroed* og *wienerbroed*! Kort og godt paa Engelsk: Jeg fandt baade Maden og Tilberedningen af den overordentlig god.

Vi var paa mange interessante Ture under vort Ophold i Kjøbenhavn. Besøgene i Aldersrentenydernes Huse og i en moderne Skole bekræftede kun vore Forventninger om at finde gode sociale Indretninger, mens Besøgene paa Raadhuset og i Rigsdagen erindrede os om disse Institutioners demokratiske Grundlag og Karakter. Selvfølgelig nød vi ogsaa vor Aften i det mere letsindige »Tivoli«.

For saa vidt har jeg kun skrevet om Danmark, — men hvordan med Danskerne? Vor travle *Week-end* i Kjøbenhavn efterfulgtes af en Uge paa Sommerskolen ved Roskilde. Og denne »Skole« var paradoxalt nok den egentlige »Ferie«, og Deltagelsen i den Formaalet med vor Rejse tværs over Nordsøen. Det skyldtes udelukkende Skandinavernes Flid og Iver for at lære Engelsk, at det var muligt for os Englændere at deltage i den. I Roskilde-Skolens herlige Omgivelser blev Folkene fra de fire Lande let og hurtigt Venner, og studerede maaske herunder deres Kammeraters nationale Særegenheder. Jeg kunde glædeligvis fastslaa, at den *common sense*, jeg havde ventet at finde hos Skandinaverne, var forenet med Venlighed og Charme.

De engelske Deltagere fik stort Udbytte af Forelæsningerne. De blev alle holdt paa godt Engelsk af betydelige Foredragsholdere. Ved Ugens Slutning havde vi alle faaet et klarere Billede af Danmark, dets Historie, dets Arbejderbevægelse, dets Landbrugs Andelsvæsen, dets gode Skolevæsen. Vi hørte om den nationale Skikkelse Grundtvig. Landets Stilling blandt Verdens andre Nationer blev belyst. Disse Foredrag sammen med dem, der handlede om Norge og Sverige, fik mig til at ønske, at Skandinavien maatte omfatte en langt større Del af Verden. I Sandhed, om alle Nationer var lige saa flittige og fornuftige, saa vilde der være større Haab om Fred paa Jorden.

Nu er jeg tilbage i England, og min Ferie er kun et Minde, men jeg vil aldrig glemme mine danske Venners Venlighed og Gæstfrihed. Vi fik en straalende Velkomst. Jeg var ikke saa lidt smigret ved at erfare, at Englænderne — jeg maa hellere sige Briterne og tage Skotterne med — var saa højt agtede. Derimod var jeg ikke forberedt paa at blive mindet om, at Vikingerne engang havde erobret vore Øer. Skal det betyde, at vi i Grunden er en Koloni af Danmark, eller blot at vi kan hævde gensidigt Slægtskab? Jeg haaber, vi i Virkeligheden kan fastslaa Slægtskab paa et solidere Grundlag end det — de fælles Idealers Slægtskab og det internationale Broderskabs.

Ja, min Ferie er forlængst forbi, men jeg griber mig sommetider i at nynne Melodien til en Sang: Danmark for Folket — —.

Winifred Lee.

Mr. C. *Dougherty*, Darlington, skriver om sin Ferie i Danmark:

Jeg har deltaget i adskillige Sommerskoler i England og desuden i et Kursus under Det internationale Arbejdsbureau i Genève, men efter min Formening var det Britisk-nordiske Kursus, som jeg deltog i paa Roskilde Højskole i Sommer, den største Sukces og visselig en stor Bedrift for Arbejdernes Oplysningsbevægelse.

Den engelske Gruppe talte 18 Deltagere og var saa heldig at have *Ernest Green*, W. E. A.s Sekretær, Kursusets Studieleder, som Fremmedfører og Skytspatron, og hans Gruppe, der var en tro Genspejling af W. E. A., gjorde ham Ansvar let, og vi naaede alle i god Behold København. Vi var et blandet Selskab med Repræsentanter for forskellige Erhverv og Professioner. Det var bemærkelsesværdigt, men sandt, at Selskabet ikke talte en eneste Skolelærer.

Danskerne maa snart være trætte af at høre deres Hovedstad København lovprikt af deres Gæster. Ved Mr. Bertolts og Miss Ree's forenede Anstrengelser lykkedes det os paa et Par Dage at faa en Mængde interessante Steder at se: Raadhuset, Parlamentet, De gamles By med Guldbergshave, en moderne Skole, Grundtvigs Mindekirke og — naturligvis — Kongens Slot. Vi vil ikke saa snart glemme København, hvor vi tilbragte en hektisk Tid, springende om mellem Cyklesværme og entrende ind og ud af Tandem-Sporvogne.

Aldersrente-Boligerne er et Vidnesbyrd om, hvad der kan gøres for Folk, som har tjent Samfundet gennem deres bedste Dage og som i Alderdommen har Krav paa og fortjener et fredeligt Otium. Den stiltfærdige Stolthed, hvormed en aldrende Lady viste os sin lille, hyggelige Lejlighed, gav os et Indtryk af, hvilken Nytte og samfundsmæssig Værdi dette storslaaede Eksperiment har.

Skolen, vi saa (det var Søndermark-Skolen, Frederiksberg), var saadan én, som vi kunde have Lyst at gaa i, om vi havde været Børn igen; den kunde staa Maal med det sidste ny i Skoler, som vi har i England.

Det var herligt at se den Frihed, der herskede paa Restaurationslivets Omraade, og samtidig en paafaldende Soberhed. Man fortalte os, at en Del af Overskudet fra Ølfremstillingen anvendtes til Fremme for Kunst og Videnskab, en Idé vi lader gaa videre til vor egen Finansminister; men da vi sjældent bemærkede noget Tilfælde af Folk, der var »under Indflydelse af Drik«, formoder vi, at Kunst og Videnskab ogsaa maa have andre Indtægtskilder at øse af.

Disse Ting faldt os særlig i Øjnene: Den nævnte Sjældenhed af Beruselse, det store Antal Cykler og Knapheden paa Politibetjente. Cyklerne forbavser. Ikke alene deres Mængde, men deres Kvalitet! Jeg havde ikke turdet betro mig til en af jeres Skærveknusere, som ved første Øjekast synes helt at være uden Bremses. Men Dan-

skerne synes at manøvrere helt godt med dem, og Trafikken glider allright, selv om den foregaar i den gale Side (England har Venstrekørsel).

Man kan ikke frakende Danskerne Titlen »en Nation af Cyklister«. Jeg aner ikke, hvordan man skulde faa gravet sin egen Rok frem af det Bjerg af Cykler, der taarmede sig op udenfor Banegaarden. Selv en Del af den danske Hærstyrke saa vi en Dag »til Hest« paa to Hjul og ridende i Cykle-Kolonne.

Hæren var et andet Vidunder. Naar vi spurgte om Danmarks Forsvarsmidler, smilede Folk blot, og det synes, som om Forsvaret kun eksisterer i Navnet. Nogle Krigsskibe blev ganske vist med Stolthed peget ud for os paa Københavns Red, og mens vi var i Roskilde saa vi lejlighedsvis Kompagnier af unge Rekrutter, der var paa Øvelsmarch.

Før vi kom til Danmark havde vi hørt, at vi ikke behøvede at lære Dansk eller andre Sprog end Engelsk, og det er virkelig overraskende, saa stort et Antal Folk der taler Engelsk, eller kunde forstaa de forskellige Slags Engelsk, vi talte. Det første Par Dage paa Skolen var helt mærkværdige. Selv om alle Eleverne kunde noget Engelsk, fandt vi snart, at vi talte alt for hurtigt, og at det var nødvendigt for os at tage Eksempel efter Ernest Green og tale langsomt, distinkt og gøre vore Sætninger saa klare som muligt. Vi morede os over, at vi ubevidst vænnede os til at tale paa samme Maade til vore engelske Kammerater og undredes over, hvad de smilede af. Imidlertid kom vi snart gennem den Fase, og det var forbavsende, at Skandinaverne paa saa kort Tid overvandt Vanskelighederne — mens de de første Dage samtalede med os i tøvende og stammende Sætninger, kunde de sidst i Ugen med Lethed finde Udtryk og blive forstaaet.

Dette var en Sommerskole med Eftertryk paa *Skole* — i hvert Fald for Skandinaverne. De fleste af de engelske Deltagere fandt Timeplanen for anstrengende og skulkede af og til fra Ernest Greens og J. H. Matthews' Foredrag. Men Skandinaverne er, som vi vilde sige, nogle rene Fa'en til at arbejde, og de syntes om at tage Slæbet.

Kursuset var et virkelig alvorligt Eksperiment, som gav Deltagerne Lejlighed til at opnaa grundig Oplysning om Forholdene i de tre skandinaviske Lande og i England. Vi er de fremragende Forelæsere meget taknemlige — ligesom ogsaa Mr. Bertolt, Mr. Hirdman og Mr. Bojer, som forestod de engelske Deltageres Studiegruppe i henholdsvis danske, svenske og norske Samfundsforhold.

Jeg er ikke sikker paa, at jeg har opført mig korrekt ved at give disse Gentlemen Titlen Mr. En af Danskerne gjorde i hvert Fald Bemærkninger til at de engelske Deltagere talte om »Mr.« Green og »Mr.« Matthews, og vi lagde Mærke til, at

Skandinaverne tiltalte hinanden og selv Kabinetministre simpelthen som Bertolt eller Bramsnæs etc.

Ernest Green havde paa Overrejsen fortalt os, at Skandinaverne mer end alt andet elsker at synge engelske Sange, og det var en Fryd at høre hele Skolen synge »Johnny Walker's Farm«, »Whatever the Weather« eller »Clementine« enten før eller efter Maaltiderne. Forøvrigt kan jeg af og til erindre nogle af de danske eller skandinaviske Melodier, men da jeg ikke kan komme paa Ordene, maa jeg nøjes med at fløjte dem.

Der herskede paa Skolen den bedste Stemning, og det gode Humør slog ikke mindst ud ved den afsluttende Sammenkomst Fredag Aften. De engelske Deltagere havde arrangeret en Foredrags-Parodi, og Gunnar Hirdman blev fortræffeligt karrikeret, hvorunder hans amerikanske »Darn« og den blegrøde »Middle Way« var af stor Virkning. Jeg var næsten bange for, at vi var gaaet en Smule for vidt, og at han ikke optog vore Præstationer alt for venligt. Jeg spurgte derfor en af mine danske Venner, hvordan han troede, han vilde taget det, og min Ven svarede: Ork, han vil ta' det som en Svensker! Jeg ved ikke, hvordan det viser sig, men i Hirdmans eget Amerika-Engelsk »he could take it«.

Hele vort Ophold i Danmark var propfyldt med Oplevelser og nye Indtryk, og jeg kan kun nævne nogle faa: Vort Besøg paa et typisk Gaardmandsbrug, et Husmandssted, et Mejeri, en Landbyskole og -Kirke. Disse Besøg illustrerede tydeligt for os det danske Folks Flid og Arbejdsomhed, dets Erkendelse af, at det er ved Samarbejde, Kooperation, og ikke ved Konkurrence, at de bedste Resultater opnaas, og vi bemærkede ogsaa Iveren for at vise os, at Danskerne stræber efter at styrke de bestaaende venskabelige Forbindelser mellem Storbritannien og Danmark og at købe saa meget af os, som de paa nogen Maade kunde.

Vi glemmer heller ikke vor korte Visit paa Den internationale Højskole i Helsingør og Peter Manniches udmærkede Tale, eller vor alt for korte Udflugt til Sverige, til Helsingborg og Ramlösa som det svenske A. B. F.s Gæster. Vi kan blot haabe, at vi skal blive i Stand til at gengælde deres straalende Gæstfrihed, naar Skolen engang finder Sted i England.

Mere end nogensinde blev vi gennem den Britisk-nordiske Sommerskole og vor Kontakt med Skandinavien overbeviste om, at de forskellige Landes Arbejderklasse har uhyre meget fælles og at, sund Fornuft forudsat og Regeringer, der ønsker Fred og — som Danmark — er villige til at samarbejde for Freden, det er muligt at grundlægge et Verdens-Samfund med Samarbejde mellem Nationerne, — til Afløsning af den nuværende Tilstand, der domineres af Nationalismens farlige Spil, med den uhyggelige Krigsfrygt i Luften og Civilisationens Tilintetgørelse som dens yderste, truende Konsekvens.

C. Dougherty.

BREV FRA ARBEJDSDIREKTØR VATER

Forstander Poul Hansen rettede i forrige Nummer af »Arbejderhøjskolen« (Side 92) et Angreb paa de Synspunkter, Arbejdsløshedsfondens Ledelse følger ved Fordelingen af Understøttelser til Arbejdsløses Højskoleophold. Da Angrebet ogsaa var vendt mod Arbejdsdirektør Vater som Fondens Formand, har Hr. Vater ønsket nedenstaaende Brev til P. H. optaget i »Arbejderhøjskolen«.

Hr. Forstander Poul Hansen.

I »Arbejderhøjskolen« Juni Nr. for indeværende Aar har De udtalt Deres Beklagelse af, at Arbejdsløshedsfondens Bestyrelse og navnlig dens Formand (min Ringhed) i nogen Grad synes at savne den rette Forstaaelse af Fondens Stilling til Løsning af Opgaven: Arbejderungdommens kulturelle Udvikling, og paa en elskværdig Maade, for hvilken jeg takker, hæfter De Betegnelsen »paragraf- og bogstavelskende« paa mig.

Jeg føler mig ingenlunde saaret af fremsat Kritik, som jeg erkender at være paa sin Plads; men jeg finder dog — rent undtagelsesvis — det rigtigt at værgе mig imod at blive bedømt som »paragraf- og bogstavelskende«.

Jeg har under hele min Embedstid med stor Sympati set paa Arbejdet paa at give den danske Ungdom Adgang til at tilegne sig kulturelle Værdier, og jeg er ikke sikker paa, at mit Arbejde paa at hjælpe Ungdommen til at faa dens Trang til Viden og Oplysning opfyldt under en streng Revision kan siges at være holdt indenfor de givne Rammer. Jeg har ofte hørt, at jeg er gaaet langt udover Grænserne for min Beføjelse ved at fortolke de givne Regler paa en alt for rundhaandet Maade; men jeg har med Sindsro modtaget denne Kritik, netop fordi jeg i Praxis har bestræbt mig for at kunne forstaa den gamle Sentens: »nil humanum mihi est alienum«.

Som et lille Exempel paa, at jeg ikke helt er bygget op paa Paragraffer og Bogstaver, tør jeg maaske nævne, at jeg gennem mange Aar har arbejdet for her i Hovedstaden at aabne Musæer og Teatre ikke mindst for Arbejderungdommen. Jeg har altid været rede til at række en hjælpende Haand til Fremme af det danske Samfunds Fremtid: en sund, tænkende og villende Ungdom; men hverken De eller andre maa overse, at jeg som Embedsmand maa være i første Række, naar Lov er given og naar Lov skal holdes, og dette kan ikke og bør heller ikke tages som Bevis for manglende Menneskeforstaaelse og Menneskevenlighed — Egenskaber, der har vanskeligt ved at forenes med Paragraffer og Bogstaver.

Som ethvert Menneske har jeg mine mange — og sikkert store — Fejl, og der er al Grund til berettiget Kritik og Dom over mig, men mod Fremsættelse af Paa-

stand om manglende Forstaaelse af mine Medmenneskers og særlig Ungdommens berettigede Krav om Adgang til Oplysning og Viden maa jeg have Lov til at protestere og til at værgе mig imod, at Dommen over mig skulde være manglende Forstaaelse, — lad den saa iøvrigt være som den afsiges.

Venlig Hilsen.

Deres forbundne

Vater.

Poul Hansen svarer:

Jeg har aldrig haft mindste Anledning til at tvivle om Arbejdsdirektør Vaters gode Vilje og varme Sindelag overfor baade den arbejdende og den arbejdsløse Del af dansk Ungdom. Men jeg føler mig stadig overbevist om, at det var pinende galt at omfortolke Lovens Paragraffer og stramme Betingelserne, saa Fondens Understøttelser kun kunde komme de langvarigt arbejdsløse til Del. Baade af Hensyn til Ungdommen og til Skolerne maa vi den modsatte Vej. De langvarigt arbejdsløse skal først og fremmest have Arbejde, fordi Arbejdet er en saa vigtig Del af Tilværelsens Ansvar, at enhver, der skal undvære det i længere Tid, maa forsumpe, og fordi vi ellers opelsker en Flok af Mennesker, som allerede i de unge Aar tager fast Stade i den sociale Forsorg. Jeg tror, det vil være i god Overensstemmelse med Lovens Aand, om man forhindrer dette i størst mulig Udstrækning, Saalænge vi har en omfattende Arbejdsløshed, maa vi sørge for den størst mulige Cirkulation i Beskæftigelsen. Det faar vi bl. a. ved at lade de arbejdende tage paa Skole og overlade Arbejdspladserne til de arbejdsløse. Fra Højskolernes Side har vi ofte gjort indtrængende Forestillinger gældende i den Retning over for Hr. Vater. Da det sikkert var Hr. Vaters Indflydelse, der bevirkede, at Fonden i Efteraaret 1935 — uden forud at høre Højskolernes Mening — strammede Betingelserne i den omtalte uheldige Retning, maatte Angrebet ogsaa rettes mod ham som Fondens Formand, hvis Indflydelse sikkert er lige saa stor, som den Menneskekærlighed hos ham, alle sikkert vil anerkende uden Forbehold. Bortset fra dette, der er Sagens Kerne, har jeg forøvrigt intet imod at indrømme, at jeg burde have fundet mere passende Udtryk end paragraf- og bogstavelskende.

Poul Hansen.

ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLE SOMMEREN 1937

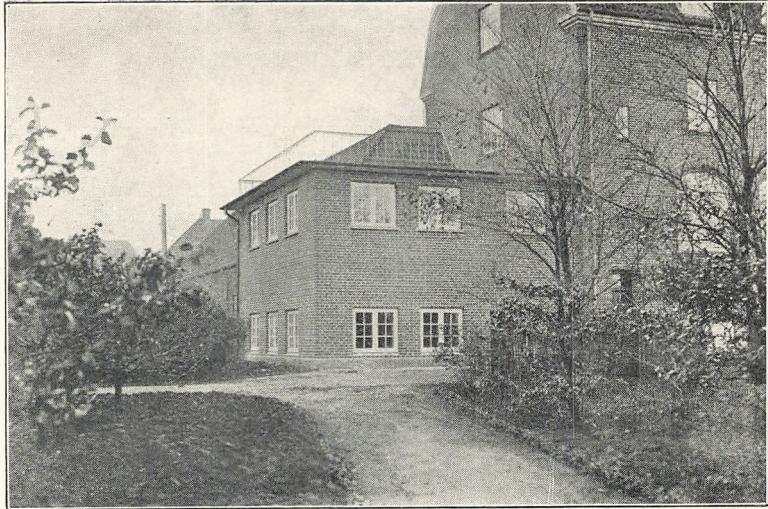
AF FORSTANDER POUL HANSEN

Sommerskolen var som sædvanlig betydelig mindre end Vinterskolen: 10 Sommerpiger, 17 Kooperatører og 13 Ungdomsledere. Alene i den sidste Uge før 3. Maj fik vi 8 Afbud, fordi de økonomiske Forhold ikke kunde ordnes. Nogle af Aarsagerne til denne forholdsvis ringe Tilslutning af unge Piger er vanskelige at efterspore. Selvom Elevtallene har svinget noget gennem Skolens 27 Somre, har de aldrig været højere end i de senere Aar. Det er muligt, at Arbejderbevægelsen har maattet indstille sig for politisk-økonomisk til at kunne virke som Fødeorganisme for en Højskole for unge Piger, og at Skolen for sit Vedkommende er for stærkt mærket deraf gennem sit store Overtal af socialt interesserede mandlige Elever.

Men det er ogsaa klart, at Knaphed paa Penge gør en hel Del til at hindre daarligt betalte Husassistenter og andre unge Piger i lignende Stillinger i at tage paa Højskole. Netop de synes foreløbig at være omtrent de eneste, der er usnobbede nok til at blive Elever paa en *Arbejderhøjskole*. Derfor vil den længe bebudede Omordning og Forbedring af Understøttelsessystemet sikkert komme til at gavne os ikke saa lidt. Det ser dog desværre ud til, at Overvejelserne i den Retning foregaar med overordentlig Langsomhed, og at vi derfor ikke kan vente nogen Bedring fra den Kant i den kommende Sommer.

— — —

Anden Pinsedag var Vejret godt efter en Regnperiode. Derfor var Humøret højt, da vi bestemte os for at tage til Fanø og gøre Øen og dens Plantager og Klitter til Fods. Mellem de gamle, grønklædte Klitter inde paa Øen træffer man paa temmelig store sumpede Strækninger, som det navnlig om Foraaret er umuligt at forcere. Paa denne Tur skaffede en saadan Sumpstrækning os en Serie af langtstrakte Latterudbrud, som hverken vi andre eller den lille Flok, det gik ud over, vil glemme lige med det samme. Vi kom til et indviklet System af Pigtraadshegn, og Spørgsmaalet blev, om vi skulde hoppe ind i en Indhegning til venstre eller i en anden til højre. En afholdt Lærer, der for Resten har været ansat ved Skolen i længere Tid, holdt bestemt paa den til højre og hoppede omgaaende derind fulgt af en lille Skare af trofaste. Vi andre gik til venstre. Paa begge Sider af det meget høje Hegn haabede man nu paa, at de paa den anden Side maatte støde paa Hindringer, der tvang dem til at hoppe over Hegnet til de klogere, der befandt sig paa den rigtige Side. Man spaaede hinanden det værste, og der blev taget rigeligt Forskud paa Latteren. Afslut-

Esbjerg

Den nye Tilbygning

ningen blev langt mere overdaadig, end vi havde haabet. Vi stod pludselig over for den omtalte Sump. I Begyndelsen var det uvist, om nogen af Parterne kunde undgaa store Omveje. Det viste sig dog snart, at Venstreflokken kun havde nogle faa Skridt at gaa for at slippe over. Derimod var de andre uhjælpeligt fanget; til deres Side strakte Sumpen sig, saa langt Øjet rakte. Medens Latteren steg til store Højder hos os paa den sikre Side, løb den anden Flok — i hvis Ledelse der var et stærkt Islæt af jydsk Stædighed — planløst frem og tilbage og fik vaade Fødder under deres Forsøg paa at komme over den nedrige Sump. Da de til sidst begyndte at kravle ind til os en efter en, var vi halvdøde af Latter. De fleste af Staklerne klarede Situationen ved at le med, enkelte var meget mutte og maatte derfor til Slut blive dem, der betalte Omkostningerne. En enkelt var saa fast i sit Fortsæt om ikke at stige over det Hegn, at han tog Sumpen i en vældig Spurt og blev grusom vaad. Bag efter var vi alle saa trætte, at vi maatte tage et langt Hvil, før vi kunde komme videre.

I Fjor Sommer besøgte Guldager Ungdomsforening Skolen og ønskede i Maj i Aar at være Vært for os. Vi cyklede hjemme fra lige efter Aftensmad og blev paa Vejen derud mødt af Ungdomsforeningens Formand, Lærer Randlev, som viste os Skolen og et Par af Egnens Gaarde. Vi blev overalt modtaget med den største Forekommenhed. Adskillige af os havde aldrig før set en Bondegaard paa nært Hold. Det blev til en udmærket Time i Samfundslære; der blev spurgt meget, og

Esbjerg

To Piger i Gyngen

Esbjerg

To Piger i Solskin

vi fik beredvillige Svar. Turen sluttede i Forsamlingshuset, som vi sammen med Egnens unge fyldte til sidste Plads. Man kunde tydeligt fornemme, at det var en Oplevelse for begge Parter at møde hinanden paa kammeratlig Vis. Der blev talt fra begge Sider, og der blev navnlig sunget meget. Efter Kaffeboardet var der Folkedanse med en virkelig fremragende Landsbyspillemand til at stryge Fiolen. En Del af vore rynkede maaske nok lidt paa Næsen af denne gammeldags Fornøjelse; men der kom snart saadan Sving i Dansen, at den ikke var til at standse igen. Det blev noget over Midnat, før vi kom paa Hjemvejen. Vore halvtreds Cyklelygter trak en lang, blinkende Stribe ad de mørke og langstrakte jyske Landeveje.

Vort nye Radioapparat, der er kombineret med Grammofon, og det, at begge Køn er omtrent ligeligt repræsenteret paa Sommerskolen, har næsten skabt en Tradition for en Dans hver anden Uge. Til disse Danseaftener, hvor Ungdomslederne skiftedes til at tilrettelægge Underholdningen ved Kaffeboardet, havde vi et Par Gange Besøg af omkr. en halv Snes unge fra Statens Forsøgsgaard. Vi kunde godt lide deres Besøg, fordi de aabenbart straks følte sig hjemme og blev Kammerater med vore egne.

Lørdag den 12. Juni drog vi ud paa en længe planlagt Lejrtur til Marbæk Strand omtrent ved Varde Aas Udløb i Ho Bugt. Vi nød alle at slaa Lejr under

Eshjerg

Paa Togt ind over Fano

aaben Himmel, — selv om det haarde Natteleje sled lidt rigeligt paa de ældre af os i Nattens Løb. Turen fik, som alle vil vide, en brat og sørgelig Afslutning. Ejner Due, der ikke kunde svømme ret godt og desuden havde en daarlig Hofte, vovede sig for langt ud i Bugten, blev taget af Strømmen og druknede, uden at Kammeraten, der var med ham, kunde hjælpe ham. I Løbet af et Øjeblik var han forsvundet, og alle Eftersøgninger var forgæves. Han blev først fundet tre Dage senere. Vi følte alle oprigtig Sorg; han var en usædvanlig godhjertet og hjælpsom ung Mand. Han blev kørt til sit Hjem i Skovlænge paa Lolland og blev begravet paa den lille Kirkegaard dér. For hans Familie og vel navnlig for hans gamle Mor var det et haardt Slag; men de bar det modigt og stiltfærdigt.

Der var stor Tilslutning til Elevmødet, hvor næsten et halvt Hundrede boede paa Skolen og mange flere samledes til Møderne.

Ved Sommerskolens Slutning forlod Svend og Ida Pedersen Skolen, han for at overtage en Stilling som Lærer ved det københavnske Skolevæsen. I hans Sted ansattes cand. mag. Harald Engberg med Litteratur som Hovedfag, og da Tegneundervis-

Eshjerg

Husmødrene plukker Stikkelsbær i Statens Forsøgsgaard

ningen paa Vinterskolen blev opgivet, blev Lærer J. Kjestrup antaget som Vinterlærer med Gymnastik som Hovedfag.

I Sommerens Løb har vi foretaget en mindre Udvidelse af Skolebygningen mod Nord. Vi har derved faaet et Sløjdlokale, et nyt Klasseværelse, som muligvis senere skal bruges til Bibliotek, og to tidssvarende Toiletrum.

Alle Pladser paa Vinterskolen er optaget.

Statuette af Forstander Rasmus Vind. Udført af Johs. Bjerre

Esbjerg

Ungdomsledere har haft Undervisning i Lejrmadlavning

DE KORTE KURSUS – ESBJERG

Vi har i Aar haft flere Deltagere paa de korte Kursus end nogensinde før. Kursuslisten ser saaledes ud:

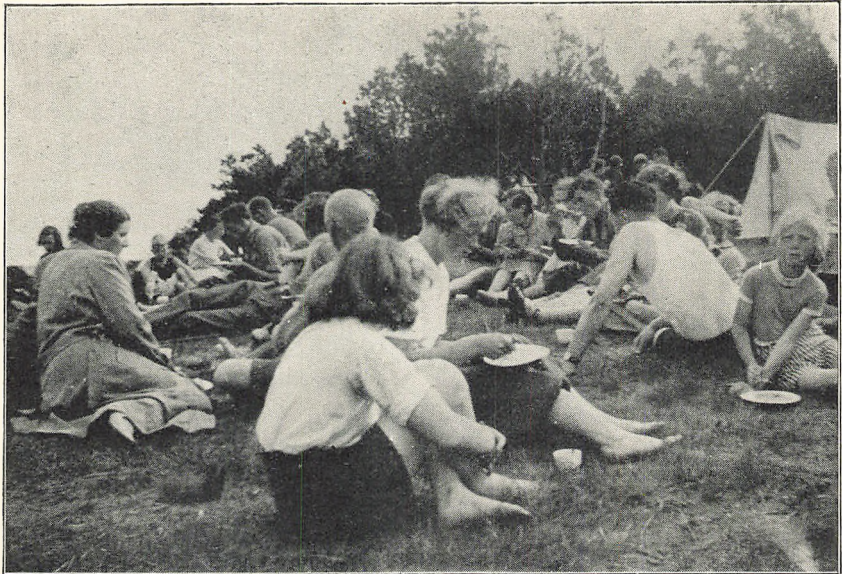
2 sociale Kvindekursus med tilsammen	69	Deltagere
2 Husmoderkursus med	65	—
2 Fagforeningskursus med	141	—
1 Kursus for Sygekassefunktionærer med	83	—
1 Kursus for Smedelærlinge med	51	—
1 Smedeforbundets Bedriftsraadskursus med	66	—
2 Arbejdsmandskursus med	155	—

Ialt 630 Deltagere

Gennemsnittet for de forudgaaende 5 Aar var 371 Deltagere.

I det følgende nævnes Foredragsholderne og deres Emner samt Studiekredsene og deres Ledere for hvert Kursus.

De to sociale Kvindekursus 4.—10. og 11.—17. Juli. Foredragene holdtes i første Uge af Michael Andersen, der talte om Emnet: Fra Plante til Brugsvare, Lars M. Olsen: Brugsforeningsbevægelsen, Nina Andersen: Svangerskabsloven, Johannes

Esbjerg

Ungdomsledere paa Lejrtur

Bjerre: Hvad er Bakterier, og Ingeborg Hansen: De nye Børnelove. De tre Studiekredse om Kvinden og Samfundet, Kvinden og den faglige Bevægelse og Huslig Økonomi og Kooperationen lededes af henholdsvis Nina Andersen, Thea Tønder og Poul Hansen. De gentoges den følgende Uge, hvor Husassistenternes Forbund samtidig havde sin egen Gruppe omkring Spørgsmaalet om Husassistenternes Uddannelse. Af nye Foredragsholdere i 2. Uge nævnes: Jul. Bomholt: Kvinden i den moderne Litteratur, Karen Harrekilde Petersen: Hvad kan Statens Husholdningsraad udrette? og Michael Andersen: Bomuld og Kunstsilke.

De to Husmoderkursus 18.—24. og 25.—31. Juli. Ingrid Sonne Hansen ledede to Husholdningsdemonstrationer, der drejede sig om moderne Skolemad og om Konserveringsmetoder. Michael Andersen talte om Den danske Arbejderbevægelses Stilling i Dag og om Budgetlægning, Svend Pedersen om Samarbejdet mellem Hjem og Skole og om Knuth Beckers Bog »Det daglige Brød«, Johs. Bjerre om Arv og Race, Poul Hansen om moderne Arbejderboliger og om Højskolen og Arbejderdommen, og Læge Karen Frantsen om Nødvendigheden af sexuel Hygiejne. Programmet var ens for begge Uger, og som sædvanlig var der Besøg paa Statens Forsøgsgaard for Blomster og Havesager.

De to Fagforeningskursus 1.—7. og 8.—14. August. Socialminister Ludvig Christensen talte paa det første Kursus om sociale Opgaver under den økonomiske Krise, Folketingsmand P. Mortensen: Hvordan lever den tyske Arbejder, Forbundsformand

Esbjerg

Sommerpiger i Fanøklitter

Axel Olsen: Fagforeningerne og Pressen, Folketingsmand Oscar Levinsen: Løn- og Arbejdsvilkaar paa Landet, og Folketingsmand Fr. Dalgaard: Kooperation og Fagbevægelse. Paa det andet Kursus talte Direktør Erik Dreyer om Arbejderbeskyttelse. Folketingsmand Holger Larsen: Hvad faar vi for vore Skatter og Afgifter, Redaktør H. P. Sørensen: Fagbevægelsen og Pressen, Forretningsfører Gustav Petersen: »Larsen«s Liv og Virke, og Sekretær Flemming Madsen: Ungdomsproblemer i det moderne Samfund. Studiekredsene i første Uge drejede sig om: Fagbevægelsen og det moderne Erhvervsliv (Leder Kaj Bundvad), Organisationsproblemer (Leder Otto Jensen), Fagforeningskundskab (Leder Laur. Hansen) og Arbejdsretten i Danmark (Leder Stecher Christensen). Den sidstnævnte Kreds gentoges i den følgende Uge, hvor de øvrige Grupper behandlede: Det moderne Arbejdslivs Problemer (Leder Oluf Bertolt), Selvforsyningens økonomiske Virkninger (Leder Frode Kristensen) og Fagforeningskundskab (Leder Michael Andersen).

Kursus for Sygekassefunktionærer 15.—21. August. Direktør L. P. Borberg talte om De danske Sygekassers Forhold til Stat og Kommune, Lærer Jens Kr. Møller om Sygekassernes Organisationsformer, Forretningsfører Viggo Hansen om Former for Medlemskab i Syge- og Fortsættelseskasser, Forstander Poul Hansen om Nutidens

Kooperation, og Formand M. Steenberg om Fagbevægelsen. Forretningsførerne Mikkel Christensen og Chr. Sørensen og Bogholder Tage Nielsen var Gruppeledere.

Kursus for Smedelærlinge 22.—28. August. Foredragene blev holdt af Fabrikinspektør A. Strunk: Fabriklovgivning. Formand A. W. Bech: Samaritergerning, Folketingsmand Leonh. Hansen: Lærlingeloven, og Folketingsmand Chr. Christiansen: Arbejderen og Bogen. Desuden var der en Demonstration af en Lærlingevoldgift og Gangen i en Generalforsamling. Studiekredsledere var S. A. Svendsen, Kaj Lindberg og S. Torp Steffensen.

Smedenes Bedriftsraadskursus 29. August til 4. September. Talere var Forbundsformand P. Andersen: Organisationsforhold, Handelsminister Johs. Kjærbøl: Haandværket og Industriens Muligheder under Valutacentralen, Hovedkasserer A. Johansen: Arbejdsanvisning og Arbejdsløshedsforsikring, Folketingsmand Knud V. Jensen: Den faste Voldgiftsret, og Socialminister Ludvig Christensen: Den nye Lærlingelov.

De to Arbejdsmandskursus 3.—9. og 10.—16. Oktober. De to Uger havde samme Program. Hovedkasserer Hans Jacobsen talte om Den faglige Internationale, Sekretær Stecher Christensen om Fagbevægelsen og Kommunalpolitiken, Forstander Poul Hansen om Forbrugskooperationens Opgaver og Muligheder, Forbundsformand Axel Olsen om Samarbejdet mellem de faglige Organisationer, og Sekretær Oluf Bertolt om Arbejde og Fritid. Sekretærene Niels Jacobsen, Aalborg, og Søren Sørensen, København, underviste i Arbejdsmandsoverenskomsten, og Michael Andersen, Johs. Bjerre og Harald Engberg i de Regningsarter, der kommer til Anvendelse i Forbindelse dermed.

Alle Kursusene gjorde den traditionelle Tur Fanø rundt.

ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLES ELEVFORENINGS REGNSKAB

	Indtægt	Udgift
Kassebeholdning fra forrige Aar	1236. 60	
Kontingent	1931. 75	
Solgt Emblemer	45. 00	
Solgt Jubilæumsskrifter	30. 00	
Andre Indtægter	110. 58	
Renter	2. 01	
	<hr/>	
Samlet Indtægt	3355. 94	
Elevskrift		900. 00
Understøttelse		480. 00
Elevmødet		131. 71
Forsendelsesudgifter		382. 68
Annoncer		32. 35
Andre Udgifter		144. 30
		<hr/>
Samlet Udgift		2071. 03
Kassebeholdning		1284. 91
		<hr/>
Balance	3355. 94	3355. 94

Esbjerg, den 25. Juni 1937.

Michael Andersen.

ROSKILDE HØJSKOLE, SOMMEREN 1937

AF HJ. GAMMELGAARD

Den 20. Oktober i dette Efteraar havde Roskilde Højskole været i uafbrudt Sving i næsten 12 Maaneder — med Undtagelse af 3 Foraarsdage, den 29. April— 1. Maj inclusive. Dermed er vistnok Maksimum af Udnyttelsesmulighed for en Skole naaet — eller oversteget; for i det lange Løb kan de nødvendige Istandsættelser og Hovedrengøringer naturligvis ikke gennemføres i saa korte Pavser, selv om man tager selve Kursustiden til Hjælp. I dette Foraar maatte Eleverne skifte Værelse 3 Gange i April Maaned, for at Rengøringen kunde finde Sted.

Efter 6 Maaneders Vinterskole fulgte altsaa ca. 26 Kursusuger i Træk, og saa var yderligere eet 8 Dages Kursus (Murerforbundets) placeret midt i den 6te Skolemaaned, April.

Sommeren 1937 slog derfor overlegent forrige Sommer, der hidtil havde haft Rekorden. 25 Kursus (af ialt 27 Ugers Varighed) mod ialt 19½ Kursusuge i 1936; 11.197 »Deltagerdage« mod 8526 i Fjor og 2945 i Forfjor. Det gennemsnitlige Antal Deltagere pr. Kursus laa derimod noget lavere end i Fjor: 70 mod 73.

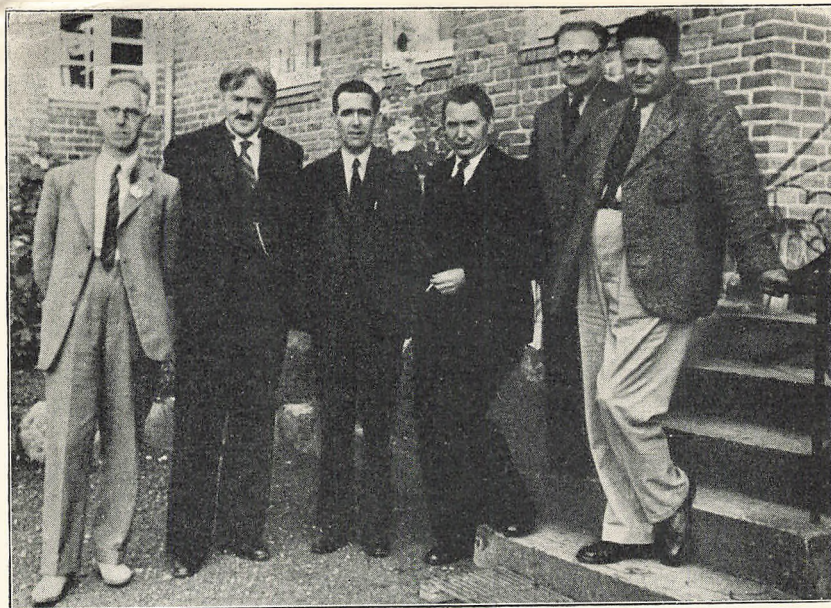
For os, der har gjort hele Kampagnen med, faar Tilbageblikket over dette Mylder af Kursus, disse hver Søndag indrykkende og hver Lørdag bortdragende Skarer, en kaleidoskopisk Karakter. Det er nødvendigt at give en tør, kronologisk Oprensning (se det følgende), men det kan ogsaa have Interesse at fremdrage enkelte Træk, som kendetegner denne Sommer.

I Aar som tidligere var de fleste Kursus aarligt eller næsten aarligt tilbagevendende. Til dem kom imidlertid 3 nye Fagforeningskursus: Tømrernes, Typografernes og Malernes, alle tre meget stærkt besøgt. Noget særegent for denne Sommer var Den nordiske Folkehøjskoles (»Genèveskolen«s) Indledningskursus, der strakte sig over 16 Dage, samt det britisk-nordiske Kursus, der vel nok var Sommerens største Begivenhed, og som er omtalt udførligere andetsteds i dette Skrift. I begge disse Tilfælde blev Skolen besøgt af Mænd og Kvinder, ogsaa danske, som ellers ikke har haft Lejlighed til at se Arbejderoplysning paa nærmere Hold.

Et Forsøg paa en Inddeling af Kursusene kan maaske lette Oversigten:

1) Faglige Kursus, der væsentlig beskæftiger sig med det enkelte Fags (Murnernes, Bygningssnedkernes, Kedel- og Maskinpassernes o. s. v.) specielle Problemer, Overenskomstfortolkning, Opmaalingsteknik, Fagets Voldgiftserfaringer m. v. I det daglige Foredrag behandles dog oftest Spørgsmaal af videre Rækkevidde.

2) Faglige Kursus (almindelige og specielle), hvor der i alle eller nogle Grupper tillige arbejdes med Fagets Forhold til den almindelige Samfundsøkonomi og til Stats-

Roskilde

Leder-Staben ved det britisk-nordiske Kursus

magten. Det siger sig selv, at denne Side af Fagforeningernes Interessesfære vokser i Betydning under de nuværende Forhold.

3) Det politiske Partikursus.

4) De to kommunale Kursus, hvor naturligvis ogsaa Forholdet til Stat og Samfund ikke kan udelukkes fra Behandling.

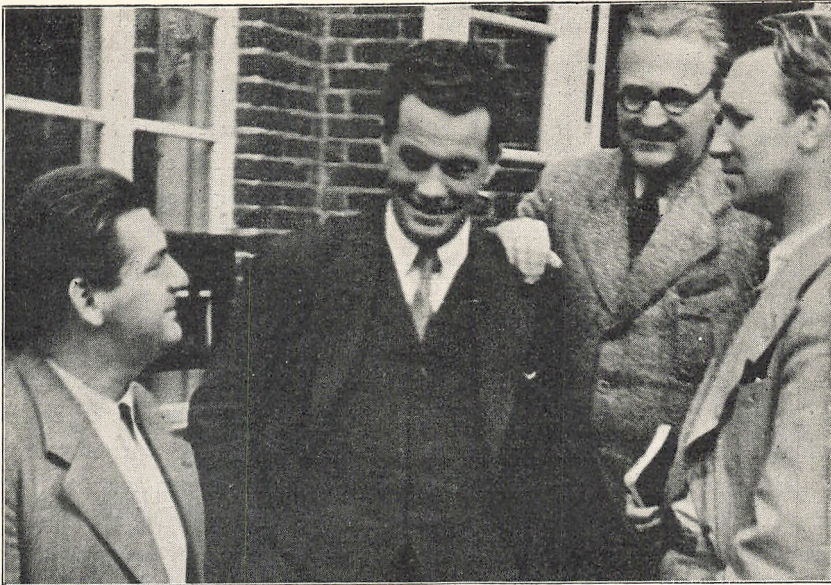
5) Børne- og Ungdomslederkursus.

6) Kursus af overvejende kulturel Art. Hertil hørte i Aar: Genèveskolen, det britisk-nordiske Kursus, Radiolytterkursuset og det specielle Kulturkursus.

Hvad der bidrager til at give et vist fælles Præg i denne Mangfoldighed, er den store og stigende Rolle, som Sangen spiller, Udflugten Onsdag Eftermiddag og Afslutningsfesten Fredag Aften.

Vi har allerede kunnet begynde at spore, at den nye Melodibog er kommet ud blandt Folk. Ad Aare vil det stadig blive mere kendeligt.

Udflugterne (vi er naaet til ca. 10 at vælge imellem) begunstigedes næsten uden Undtagelse af det herligste Vejr. Indtil det sidste holdt Sommeren taalmodigt ud; ja Turene i Oktober var næsten de skønneste. De længste gik til Højerup Kirke paa Stevns Klint og til Tisvilde Hegn. I Reglen forbinder vi Vandringer i Naturen med Besøg i historisk interessante Bygninger.

Roskilde

De fire Ledere ved Partikursuset

Som Eksempel kan anføres et Par Ture: ad Holbækvejen til Rygaard; Spadseretur gennem Slotsparken og Dyrehaven til Jægerbakken med dens »heroiske« Omgivelser og vide Udsyn, der endogsaa imponerede vore norske Gæster paa det britisk-nordiske Kursus, der havde tænkt sig Danmark som Landet, der er fladt som en Pandekage. Derfra over »Dejligheden« ved Bramsnæs Vig (hvor »Hjortens Flugt« blev skrevet) til Gershøj Kro, hvor Kaffen nydes paa Terrassen ud til Fjorden. Nu ser man Skibby Kirke med dens interessante Bygningshistorie og mærkelige Kalkmalerier. Turen slutter ved den forfaldne Herregaard Selsø, opført af Corfitz Ulfeldt den Ældre, med Selsø Kirke, der endnu viser Spor af at være en ombygget Rundkirke (endnu tidligere et Borgtaarn?), og hvorfra Udsigten er lige saa ejendommelig som fra Jægerbakken.

Eller vi kører til Ringsted, hvor Tingstenene og Kirken med dens Grave fortæller store og vigtige Kapitler af Danmarks Historie. Derfra over Haraldsted (hvis middelalderlige Træskærerarbejder man mulig faar Tid at se) til Vrangskoven, hvor Knud Lavard blev myrdet, og hvor man nu — uden synlig Pietet — nyder Eftermiddagskaffen. Gennem en malerisk Herregaardsegn gaar Turen videre til Skjoldnæsholm; Spadseretur i den smukke Park og bagefter op paa Gyldenløves Høj, Sjællands

højeste Punkt. Saa har man endda en meget afvekslende Tur med vide Udsigter hjem over Hvalsø og Lejre.

Ved det britisk-nordiske Kursus var der ved Udflugterne (der var nemlig to) taget særlig Hensyn til vore engelske Gæsters naturlige Interesse: at blive bekendt med Ophavsstederne til deres daglige hjemlige Forplejning, og at faa et lille Indblik i vort sociale Liv. De besaa en Herregaard (med dens Avlsbygninger og Arbejderboliger), en Mønsterbondegaard og nogle Statshusmandsbrug.

Ved næsten alle Kursus blev der tillige Tid til et lille Besøg i Roskilde Domkirke, i Reglen Fredag Middag.

Mere mangfoldigt og broget end noget andet er Billedet af de ugentlige Festsaftener, hvor Sang, Taler, Oplæsning veksler med allehaande broget Underholdning. Oftest er disse Aftener helt eller overvejende iscenesat af Kursisternes egne Udvalg, og Tiden til Forberedelserne derfor kun kort. Undertiden har Programmet delvis Improvisationens Karakter, og Udfaldet beror da paa, hvilke »Amatørtalenter« Kursuset rummer. I Reglen er dog lagt en fastere Plan, og den »muntre« Del af Aftenen, der foregaar ved Kaffebordet, er da ofte lagt indenfor Rammen af en fingeret Radio-udsendelse, Voldgiftsret, Vælgermøde el. l. I en Del Tilfælde har fremmede Kræfter medvirket, neppe til Skade for Festernes Lødighed. To Gange har Skuespillerinde, Fru Ellen Malberg reciteret og sunget for os; Skuespiller Kaj Holm læste op og Musikdirektør Harald Andersens Trio spillede ved Afslutningen af det politiske Kursus; ved en Musikaften, der afsluttede D. U. I.s Kursus, medvirkede Komponisten Jørgen Nielsen, og under Kulturkursuset gav Komponisten Oluf Ring os en med Musikprøver illustreret Oversigt over god og daarlig Sangkomposition. Endelig har Poul Henningsens »Danmarksfilm« og enkelte andre Films været fremvist flere Gange, bl. a. paa det britisk-nordiske Kursus.

Til Sommerens Genvordigheder hørte ogsaa Sygdom blandt os Lærere. Hagemund Hansen har efter eget Ønske forladt Skolen fra 1. Oktober for at gaa over i anden Virksomhed. Heller ikke Viggo Molin Nielsen vil vi faa at se her til Vinter. Baade Kolleger og gamle Elever vil mindes dem begge med Taknemmelighed for deres dygtige og talentfulde Arbejde og for det kammeratlige Forhold, de forstod at gennemføre i Undervisningen.

Vi gaar altsaa ind i den kommende Vinter med delvis nye Lærerkrafter. Ved Kursussommerens Slutning var der anmeldt flere Elever, end Skolen kan rumme. Der kan dog endnu ske betydelige Ændringer i Elevstabens Sættelse. Bl. a. vil de mange nye Arbejder med Statens Støtte, som nu sættes i Værk, sandsynligvis fremkalde adskillige Omvæltninger for os.

Roskilde

Hele den engelske Delegation

DE KORTE KURSUS – ROSKILDE

Murerforbundets Tillidsmandskursus afholdtes — som foran nævnt — ligesom i Fjor i April Maaned (11.—17.). Hvad det vil sige at skulle skaffe Plads til 36 Mand, naar der i Forvejen er ca. 100 Elever, vil enhver, der kender vore Rumforhold, forstaa. Tilmed faldt Kursuset midt i Foraarsrengøringen. Takket være god Vilje fra alle Sider og Vinterelevernes Hjælpsomhed og Resignation klarede vi dog Begreberne. — Undervisningen ved Kursuset i Opmaaling og Overenskomstfortolkning lededes som i Fjor af A. Axelsen, Aalborg, og S. F. Sørensen, Aarhus. Ugens Foredragsholdere var: Sekretær Flemming Madsen (Ungdommen og Fagforeningerne), Direktør Erik Dreyer (Arbejderbeskyttelse), Underdirektør i Nationalbanken Svend Nielsen (Statens Boligpolitik), Sekretær Eiler Jensen (Faglige Retsnormer), Forstander Gammelgaard (Statistikens Anvendelse i Fagforeningerne), Redaktør Karl Ehrlich (Fra Ebert til Hitler).

Dansk Tømmerforbunds Kursus 2.—8. Maj, det første i sin Art, talte 67 Deltagere (her som overalt er Lederne ikke medregnet i dette Tal). Gruppeledere var Forretningsfører Johannes Nielsen, Lærer Kaj Bundvad samt af Forbundets egne Folk Christoffer Nielsen, Aarhus, og Harald Christensen, Kbhvn. Direktørerne Erik Dreyer og Svend Nielsen samt Karl Ehrlich talte over samme Emner som ved Murerforbundets Kursus. Desuden talte Borgmester P. Christensen om Arbejderbevægelsens Erhvervsraad og Hovedkasserer Hans Jacobsen om Arbejdernes Internationale.

Fra 6. til 22. Maj husede Roskilde Højskole *Den nordiske Folkehøjskole i Genève*, der, som Tilfældet plejer at være, tilbragte de første Uger af sit Semester til at »smelte Deltagerne sammen« paa nordisk Grund forinden Rejsen ud i det Fremmede. Af Skolens 35 Elever var 2 Finner, Resten omtrent ligelig repræsenterende Sverige, Norge og Danmark. I de første Dage boede Skolen under Tag med Tømrerne, fik derved et Indtryk af Repræsentanter for den danske Fagbevægelse. Undervisningen lededes af Genève-skolens egne Lærere: Forstander Juul Andersen, fil. kand. Degerman og Dr. phil. Arne Ordning. Enkelte Foredrag holdtes af Roskilde Højskoles Lærere.

Snedkerforbundets Bygningsprislisterkursus 23.—29. Maj talte i Aar 70 Deltagere. Kursuset var delt i et »Samlingsafsnit«, som lededes af Carl Hansen, og to »Opstillingsafsnit«, der lededes af K. A. Rasmussen og Søren Holm. Foredragsholdere: Borgerrepræsentant Ingvar Dahl (Tilsyn paa Byggepladser, Tilsyn med Boliger), Direktør Chr. Bruun (Arbejdsretten i Danmark), Kontorchef Niels Lindberg (Bygningsindustriens Beskæftigelsesforhold) og Forbundsformand Niels Madsen (Overenskomsten med Tømrerforbundet af 1906 og dennes Revision i 1936).

Arbejdernes Radio-Forbunds Kursus 30. Maj—5. Juni, med 47 Deltagere, havde som Ledere Forbundets Formand Knud V. Jensen, Sekretær Svend Christensen og Redaktør Ernst Christiansen. Foredragsholdere: Radiochef F. E. Jensen (Radiofonien Organisation), Knud V. Jensen (Forbundets Virksomhed), Ernst Christiansen (Agitation og Propaganda), Hartvig Frisch (Politik og Radio) og Julius Bomholt (Radioens Kulturopgaver).

Dansk Typograf-Forbunds Tillidsmandskursus, det første i sin Art, afholdtes i Dagene 6.—12. Juni og havde samlet 63 Deltagere. Kursuset var delt i tre Grupper, i hvilke der vekselvis undervistes af O. A. Lundin (Fagets Love m. m.), Johannes Nielsen (Arbejdsretten), Fr. Mehr (Københavnstarifen), Thomas Pedersen (Provincstarifen), Svend Johansen og Jul. Schrøder (Organisationens Historie); Foredragsholdere: Kontorchef Niels Lindberg (Erhvervsomlægning og Udvidelse), Sekretær Knud V. Jensen (Arbejdsretten i Danmark), Statsminister Th. Stauning (Fagforeningerne og den nationale Samfundspolitik), Lærer Kaj Bundvad (Arbejdstidsproblemet), Sekretær Einer Nielsen (Fagforeningerne og Nazismen). Der blev optaget en Film af Kursusets daglige Liv, og samtlige Deltagere aflagde Besøg paa Fagskolen for Boghaandværk og paa Hostmann-Steinbergs grafiske Farvefabrik.

I Ugen fra 13.—19. Juni afholdtes to Kursus samtidig, nemlig:

De Unges Idræts Landslederkursus med 22 Deltagere. En Arbejdsgruppe i pædagogiske Problemer lededes af Otto V. Nielsen, en Gruppe i Nodelæsning, Mandolin-spil, Recitation og Oplæsning af Harald Bergstedt og en i praktisk D. U. I. Arbejde af Ernst Drosthede. Kommunelærer Dines Hansen gav Undervisning i Brugen af Smalfilm-Apparater. Foredrag: Ernst Drosthede (D. U. I. efter Kongressen), Otto V. Nielsen (Skolen, Hjemmet og Fritiden), Harald Bergstedt (Hvis jeg var Gruppeleder i en Maaned), Oluf Bertolt (A. O. F. og D. U. I.).

Roskilde

De engelske Ledere i godt Selskab

Og Dansk Kedel- og Maskinpasserforbunds Kursus med 45 Deltagere. Her ledede Forbundets Formand J. Herup Gruppen i Overenskomstspørgsmaal og Formanden for den kbhvn'ske Afdeling Hans Jensen i Arbejdsret. Foredrag: Eiler Jensen (De nye Forhandlings- og Afstemningsregler), O. Bertolt (Fagforeningerne og Oplysningsarbejdet) og Kedelinspektør Drewsen (Kedeleksplosioner, Aarsager og Virkninger). Emnet Fagbevægelsen og Socialdemokratiet blev drøftet efter Indlæg af Forbundets tidligere Formand Laurids Hansen og A. O. F.'s Forretningsfører Chr. Christiansen.

Det første *almindelige Fagforeningskursus* i Dagene 20.—26. Juni talte 100 Deltagere, deraf 19 Kvinder. Her var noget nær alle Fag repræsenteret. De fem Arbejdsgrupper behandlede: Arbejdsretten i Danmark (Knud V. Jensen), Fagbevægelsen og det moderne Erhvervsliv (Kaj Bundvad), Selvforsyningspolitikens økonomiske Virkninger (cand. polit. Hans P. Andersen), Fagbevægelsen og Socialdemokratiet (Chr. Christiansen), Telefonstandens faglige Problemer (Th. Nielsen). Foredragsholdere: Statsminister Th. Stauning (Fagforeningerne og den nationale Samfundspolitik), Forretningsfører Josef Andersson (Fagforeningerne og den socialdemokratiske Presse), Handelsminister Johs. Kjærboel (Haandværkets og Industriens Muligheder under Valutacentralen), Hovedkasserer Hans Jacobsen (Spanien og den internationale Fagbevægelse), Kontorchef Heje (Mellemstanden i Dag — faglig, politisk og økonomisk), Direktør Erik Dreyer (Arbejderbeskyttelse under den moderne Rationalisering).

Dansk Tekstilarbejderforbunds 6. Tillidsmandskursus 27. Juni—3. Juli havde samlet 66 Deltagere, deraf 17 Kvinder. De 3 Grupper lededes af Th. Kuntze (Hovedoverenskomsten), N. Scheel og Kaj Bundvad (begge Fagforeningskundskab). Talere: Forbundsformand Chr. Nielsen (Tillidsmændenes Rettigheder og Pligter), Kontorchef L. Brahe Christensen (Tekstilindustrien før og nu), Sekretær Eiler Jensen (Den faste Voldgiftsret og dens Arbejdsmetoder), Socialminister Ludvig Christensen (Sociallovgivningen og Arbejdsløsheden), Journalist Johs. Sperling (Fagbevægelsen og den socialdemokratiske Presse).

Snedkerforbundets Tillidsmandskursus 4.—10. Juli talte i Aar 107 Deltagere. Gruppeledere var Niels Madsen, Einar Nielsen, Carl Nielsen og Laur. Petersen. Foredragsholdere: Hj. Gammelgaard (Fra Liberalisme til Selvforsyningspolitik), Knud V. Jensen (Snedkerfaget for Den faste Voldgiftsret), Niels Madsen (Den internationale Bygnings- og Træarbejderunion), Einar Nielsen (Fagbevægelse og Politik), Niels Lindberg (Beskæftigelsesforholdene, Valuta og Handelstraktater).

Det andet *almindelige Fagforeningskursus* 11.—17. Juli med 107 Deltagere, hvoraf 14 Kvinder. I Arbejdsgrupperne behandledes: Nutidens Økonomi og Fremtidens (Niels Lindberg), Planøkonomi og Organisation (Hj. Gammelgaard), Fagforeningskundskab (Kaj Bundvad), Arbejdsretten (Stecher Christensen) og Løn- og Arbejdstidsforhold (Eiler Jensen). Ugens Foredragsholdere var: Forbundsformand Axel Olsen (Fagbevægelsen siden Verdenskrigen), Borgmester P. Christensen (Arbejderbevægelsens Erhvervsraad), Folketingsmand Chr. Jensen (Arbejdstidsproblemet i økonomisk Belysning), Formand A. V. Bech (Ulykker og Nødhjælp).

Kulturkursuset 18.—24. Juli talte 74 Deltagere, deraf 8 Kvinder. Arbejdsgrupper: Ungdommen i Tiden (Folketingsmand H. C. Hansen), Danmarks udenrigspolitiske Problemer (Folketingsmand Rasmus Hansen), Europas nyere politiske Historie (Frode Kristensen), Kulturelle Samfundsproblemer (Hagmund Hansen). Foredragsholdere: Red. Ernst Christiansen (Lov og Ret i Rusland), Radiodirektør F. E. Jensen (Radioen og Folket), Komponisten Oluf Ring (Vor Tids Sang), Forbundsformand Poul Hansen (Hvordan kan Smudslitteraturen bekæmpes?), Folketingsmand Rasmus Hansen (Danmark og Forsvarsspørgsmaalet), Hj. Gammelgaard (Kulturstrømninger i vore Dage).

Det *britisk-nordiske* Kursus (The English-speaking Scandinavian Summer-School) 25.—31. Juli havde samlet 65 Deltagere, hvoraf 22 Kvinder; 18 af Deltagerne var Englændere og Skotter, 13 Nordmænd, 10 Svenskere og 24 Danske. Kursuset, hvis Leder var det engelske W. E. A.'s Generalsekretær Ernest J. P. Green, er udførlig omtalt andetsteds i dette Skrift. Ugens danske Foredragsholdere var: Nationalbankdirektør Bramsnæs (The Industry and Economic Life of Denmark), Hartvig Frisch (Denmark and the League of Nations), Forstander Poul Hansen (Farmer and Consumer Co-operation in Denmark), Oluf Bertolt (Danish Education and Adult Education), Forsvarsminister Alsing Andersen (The Danish Labour Movement). Om svensk Oplysningsarbejde talte Rigsstudieleder Gunner Hirdmann, og om engelske politiske, sociale

Roskilde Bramsnæs og Mr. Green

Roskilde Mr. Green og Hj. Gammelgaard

og kulturelle Forhold blev man orienteret gennem en Række Foredrag af Ernest J. P. Green og J. H. Matthews (District Secretary i W. E. A., Southampton). I en Række Gruppesamtaler fik de britiske Deltagere Lejlighed til at stille Spørgsmaal om tilsvarende Emner til de skandinaviske Ledere.

Kommunalt Kursus 1, 1.—7. Aug., med 74 Deltagere, deraf 6 Kvinder. Grupper: Socialreformen, Administration og Praksis (Folketingsmand Wm. Willumsen), Kommunal Administration og Skatteligning (Folketingsmand J. S. Smørum), Købstadkommunernes Styrelse og Administration (Borgmester Emil Retoft), Folkeskolens Administration, Ledelse og Tilsyn (Folketingsmand Th. Hauberg). Foredragsholdere: Fhv. Folketingsmand Hans Hansen (Ejendomsvurderingens Formaal og Opgaver), Borgmester P. Christensen (Kommunalpolitik og Kommunaløkonomi), Biblioteksdirektør Th. Døssing (Kommunerne og Folkebibliotekerne), Folketingsmand Th. Hauberg (Socialdemokratisk Politik i Landkommunerne), Indenrigsminister Bertel Dahlgaard (Kommune og Stat), Borgerrepræsentant Ib Kolbjørn (Kbhvn's Skolevæsen).

Fagligt Ungdomskursus 8.—14. August med 68 Deltagere i 4 Grupper, der lededes af Kaj Bundvad, Oscar Nielsen, Erik Hansen og Kjeld Jensen. Foredragsholdere: Kaj Bundvad (Arbejderne og Bogen), Otto Jensen (Arbejderbevægelsen gennem Aarene), Hartvig Frisch (Arbejderungdommen og Socialdemokratiets Politik), Poul Hansen (Ungdomsarbejdsløsheden), Eiler Jensen (Fremtidens Opgaver for Fagbevægelsen).

Socialdemokratisk Partikursus, 15.—21. August, det 3. i sin Art, talte 86 Deltagere, hvoraf 5 Kvinder. Deltagerne var delt i 4 Grupper, der alle arbejdede med samme Plan: Partiets Organisation, dets Forhold til Fagforeningerne, Propagandaarbejdet m. m. Lederne var: H. C. Hansen, Chr. Christiansen, Otto Jensen og Frede Nielsen (Sønderborg). Ugens Foredragsholdere: Alsing Andersen (Socialdemokratiet i Dag), C. Klüwer (Praktisk Organisationsarbejde), C. Bording (Kan Socialdemokratiet vinde de danske Husmænd), Gustav Pedersen (Mellemstands- og Funktionærpolitik), Lars M. Olsen (En Vælgerforeningsformands Tanker om praktisk Medlemsorganisation), Nina Andersen (Kvinden i Partiarbejdet), Dir. Wahl Asmussen (Reklamen i den politiske Agitations Tjeneste).

Kommunalt Kursus II, 22.—28. August, med 49 Deltagere, hvoraf 2 Kvinder. Kursusets Plan og Ledere var som paa Kommunalt Kursus I (se 1.—7. August). Foredragsholdere: P. Hedebo (Kbhvn's Kommune og Boligspørgsmaalet), Jørgen Banke (Forsamlingsgaarden og Bibliotekssagen paa Landet), Stecher Christensen (Kommunalt Selvstyre og vor Tids Kommunalpolitik), Hans Hansen (Ejendomsvurderingens Formaal og Opgaver), M. Mortensen (Socialdemokratisk Politik i Kommunerne).

D. s. U.s Landslederkursus, 29. Aug.—4. Sept. med 62 Deltagere, hvoraf 8 Kvinder. I forskellige Grupper dyrkedes Sang (Otto V. Nielsen), Praktisk D. s. U. Arbejde, Agitationen (Victor Gram), Den indre Virksomhed (Vilh. Dupont), Ungdomsmentalitet (Otto V. Nielsen); Kommunelærer Dines Hansen gav Kursus i Brug af Smalfilmsapparater. Foredragsholdere: Otto V. Nielsen (Hvordan skal vi behandle de 14—18-aarige?), Chr. Jensen, M. F. (Ungdommen og Fagforeningerne), H. C. Hansen, M. F. (Politiske Perspektiver), Ludvig Christensen (Ungdomslovgivningen), Poul Hansen (D. s. U. og Ungdommens Problemer); Thomas P. Hejle (Kulturfilm).

Udvidet Fagforeningskursus 5.—18. Septbr. Kursuset talte 61 Deltagere, hvoraf 25 paa første Aarshold, 31 paa andet og 5 paa tredie. Først paa et sent Tidspunkt var det blevet besluttet at gøre Forsøget med dette tredje. Lærere og Emner paa de to yngste Hold var i Aar omtrent som i Fjor. Det lille Ældstehold undervistes af Hj. Gammelgaard, Niels Lindberg, Frode Kristensen, Oluf Bertolt, Eiler Jensen, Hans Jacobsen, Chr. Christiansen og Johs. Sperling i aktuelle politiske og økonomiske Spørgsmaal.

Malerforbundets Tillidsmandskursus, 19.—25. Sept., det første i sin Art, talte 93 Deltagere, hvis Gruppeledere var Edv. F. Olsen (Organisationsarbejde), Chr. Mathiesen (Forhandlinger, Mægling, Voldgift), M. Refsgaard (Afdelingernes daglige Arbejde), Henry Nielsen (Arbejdsløshedskasserne). — Foredragsholdere: Erik Dreyer (Arbejderbeskyttelse), Knud V. Jensen (Arbejdsretten i Danmark), Fr. Jensen (Organisationens Betydning), Ludvig Christensen (Loven om Forbud mod Overarbejde), Chr. Jensen (Arbejdstidsproblemet i økonomisk Belysning), K. Korsgaard (Arbejdsløshedskassernes Udvikling og praktiske Virksomhed).

Roskilde

„We are thirsty“

Roskilde

Engländerne søger i vore Køkkenmøddinger

Ligesom i Fjor lagde *Dansk Arbejdsmands Forbund* Beslag paa Sommerens sidste 3½ Uger, 26. Sept.—20. Okt., først med et Kursus for Tillidsmænd i Jernindustrien, dernæst med 2 Kursus i Overenskomstforhold og Prislisteberægning for Jord- og Betonarbejdere og endelig et 3 Dages Tillægskursus i Jernbetonberægninger. De fremmede Gruppeledere var omtrent de samme som i Fjor (dog var Sørensen og Jacobsen ved de to mellemste Kursus afløst af Hugo Jensen og Nicolai Jensen og Hagemund Hansen af Viggo Molin Nielsen. Deltagerantallet var henholdsvis 101, 91, 102 og 89. Ogsaa Foredragene var med faa Undtagelser de samme som i Fjor. Det usædvanligt smukke Oktobervejr begunstigede i høj Grad Udflugterne, der jo ellers er noget problematiske i denne Maaned.

Ind mellem Sommerens tætte Række af Kursus kilede sig yderligere to større Stævner: Elevforeningens Aarsmøde den 3. og 4. Juli, der er omtalt andetsteds, samt D. s. U.'s Kbhvn's Kreds' Instruktionskursus den 25.—26. September, hvor Skolen maatte skaffe Plads til over 140 Deltagere.

ROSKILDE HØJSKOLES ELEVFORENING

Roskilde Højskoles Elevforening afholdt Aarsmøde den 3. og 4. Juli 1937, og begunstiget af et smukt Vejr — i Forbindelse med det omfattende Program, som Bestyrelsen havde arrangeret for os Deltagere og med Held gennemførte — blev det et Par herlige Dage. Vi var mange flere i Aar end ved de tidligere Elevmøder, og det medvirkede til forøget Interesse og større Stemning hos Deltagerne. Fra min By har vi tidligere Roskilde-Elever besluttet saavidt muligt at tage med til hvert Aarsmøde. De Par Dages Oplevelser vil vi have os tilligemed Samværet blandt Lærerne og de gamle Kammerater. Til næste Sommer er vi ogsaa to, der agter at tage paa 8 Dages Kursus.

Iøvrigt forløb Lørdagen med kammeratligt Samvær. Søndag Formiddag afholdtes Generalforsamling, hvor vi bl. a. drøftede Elevhjemmet og bemyndigede Bestyrelsen til at foretage videre Dispositioner i denne Sag. Formanden oplyste, at der sikkert foranstalttes en Indsamling til Fordel for Elevhjems-Fonden, hvilken vi selvfølgelig har den største Interesse i at støtte og dermed fremme Arbejdet for Opførelse af Elevhjemmet. Endvidere genvalgte de forskellige Repræsentanter.

Det offentlige Sommerstævne om Eftermiddagen i Højskolens Park fik et virkelig heldigt Forløb. De mange Tilhørere fulgte interesseret Talerne af Professor Albert Olsen og Flemming Madsen, og det var en udmærket Idé, at Bestyrelsen havde engageret det københavnske D. s. U.-Hornorkester, der ved forskellige Lejligheder bragte os musikalsk Underholdning. Alle de øvrige Oplevelser kan jeg ikke helt komme ind paa, men jeg erindrer blot om »Sangerkrigen«, Forstander Gammelgaards Fotografering af Deltagerne fra de forskellige Elevhold og Kulturpolemikken i »Smeltediglen« om »Verden set fra Kildebrønde«.

Aftensammenkomsten i Festsalen vil vi glemme sent. Skuespillerinde Ellen Malberg's kunstneriske Præstation hypnotiserede os totalt; men den fremskredne Tid tvang os til Kaffebordet med »Smeltediglen« og endelig til Baalet paa Stranden i den smukke Solnedgang, hvor Orkestret igen spillede og Forstander Gammelgaard talte til Afslutning.

En Deltager.

Paa næste Side er aftrykt en Sang af Knud Damgaard, der var Elev paa Roskilde Højskole i Vinteren 1936—37. Paa en udmærket Maade giver den Udtryk for vore Tanker ved et Elevmøde og blev hjerteligt modtaget af Kammeraterne i Sommer. Sangen skal fremtidigt synges ved hvert Elevmøde.

Hagmund Hansen, der i to Aar har været Elevforeningens Kasserer, er efter eget Ønske afgaaet, da han den 1. Oktober frattraadte som Lærer, idet Hagmund Hansen selv skal drive Højskole og for Øjeblikket har bosat sig Vindingevej 44, Roskilde. Vi siger Tak for godt Samarbejde i den forløbne Tid!

Som ny Kasserer er derefter konstitueret Fru *Karen Gammelgaard*, til hvem vi opfordrer Medlemmerne om at sende eventuelle Adresseforandringer samt Indmeldelse af nye Medlemmer og Gaver til Elevhjemsfonden.

Bestyrelsens Adresser er herefter:

Formand: *Børge Christensen*, Tyttebærvej 1, København F., Tlf. Taga 3882.

Kasserer: Fru *Karen Gammelgaard*, Roskilde Højskole, Roskilde, Tlf. Roskilde 314.

Sekretær: *Svend Anker Larsen*, Jernbane Allé 30, København, Vanløse.

Roskilde

Bertolt og Hirdmann

VED
ROSKILDE HØJSKOLES ELEVFORENINGS AARSMØDE
DEN 3.—4. JULI 1937

Mel.: Lyt til nye Tidens Tanker.

*K*ammerater, vi som kommer
 fra en Verden fuld af Strid,
 vi skal nyde Sol og Sommer
 borte fra alt dagligt Slid.
 Her er Glæde, Gensynsvarme,
 hver en Skuffelse forbi.
 I den gamle Skoles Arme
 er vi glade, muntre, fri.

Fra Fabrikken, fra Kontoret
er vi strømmet ud i Dag,
vi, der en Gang har besvoret
at staa sammen i vor Sag.
Hvad betyder Fagets Skranker
for det aabne, frie Sind,
der, hvor varme Hjerter banker,
kommer Venskab hurtigt ind.

Mindets Bog vi frem vil tage,
vi vil blade Dagen lang.
Gamle Ting vi frem vil drage,
det vil gi' den rette Klang.
Tanken gaar en Tid tilbage,
Skolen leves om igen.
Disse glade Skoledage
drøftet bli'r af Ven med Ven.

Vi er kun en lille Skare
af den Flok, som her slog ned,
andre gaar endnu i Fare,
vandrer uden Maal og med.
Lad os sende dem en Tanke
og et Ønske med paa Vej:
Gid de snart maa Ryggen rangle
paa en Vandring lang og seig.

Knud Damgaard.

